

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK BİLİM DALI

**YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ OLARAK BANKA ÖDEME
YÜKÜMLÜLÜĞÜ ve UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

KÜBRA BAYAZITLI

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK BİLİM DALI

**YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ OLARAK BANKA ÖDEME
YÜKÜMLÜLÜĞÜ ve UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

KÜBRA BAYAZITLI

Danışman: PROF. DR. MEHMET MELEMEN

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK Bilim Dalı TEZLİ
YÜKSEK LİSANS öğrencisi KÜBRA BAYAZITLI'nın YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ
OLARAK BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE UYGULAMASI adlı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulunun 04.11.2015 tarih ve 2015-40/21 sayılı kararıyla oluşturulan jüri
tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 16/12/2015

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. MEHMET MELEMEN	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. SERDAR PİRTİNİ	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. MEHMET TİĞLİ	

(Handwritten signatures in blue ink over the table)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x

GİRİŞ	1
1. ÖDEME ŞEKİLLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.1. TARİHTE KULLANILAN ÖDEME ARAÇLARI VE PARA	3
1.1.1. Mal Para Dönemi	5
1.1.2. Madeni Para Dönemi	6
1.1.3. Kağıt Para Dönemi	8
1.1.4. Kaydi Para – Kredi Kartı Dönemi ve Bankacılık Tarihi	9
1.1.4.1. Kaydi Para Dönemi	9
1.1.4.2. Kredi Kartı Dönemi Dönemi	9
1.1.4.3. Bankacılık Tarihi	11
1.2. TARİHTE ULUSLARARASI PARA SİSTEMLERİ	13
1.2.1. Altın Standardı Sistemi	14
1.2.2. İki Dünya Savaşı Arasında Uluslararası Para Sistemi	15
1.2.3. Sabit Döviz Kuru Sistemi (Bretton Woods)	16
1.2.4. Euro'ya Geçiş ve Dalgalı Döviz Kuru Sistemi	18
1.2.4.1. Euro'ya Geçiş	18

1.2.4.2. Dalgalı Döviz Kuru Sistemi	19
2. GÜNÜMÜZ DIŞ TİCARETİNDE KULLANILAN ÖDEME ŞEKİLLERİ.....	22
2.1. DIŞ TİCARET KAVRAMI	22
2.1.1. İhracat	24
2.1.2. İthalat	26
2.2. ÖDEME ŞEKİLLERİ KAVRAMI	27
2.2.1. Peşin Ödeme	28
2.2.1.1. Peşin Ödeme Nedir?	28
2.2.1.2. Peşin Ödemenin İşleyişi	30
2.2.1.3. Peşin Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları	31
2.2.2. Kabul Kredili Ödeme	32
2.2.2.1. Kabul Kredili Ödeme Nedir?	32
2.2.2.2. Kabul Kredili Ödemenin İşleyişi	33
2.2.2.3. Kabul Kredili Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları	34
2.2.3. Mal Mukabili Ödeme	35
2.2.3.1. Mal Mukabili Ödeme Nedir?	35
2.2.3.2. Mal Mukabili Ödemenin İşleyişi	37
2.2.3.3. Mal Mukabili Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları	38
2.2.4. Vesaik Mukabili Ödeme	39
2.2.4.1. Vesaik Mukabili Ödeme Nedir?	39
2.2.4.2. Vesaik Mukabili Ödemenin İşleyişi	40
2.2.4.3. Vesaik Mukabili Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları	41
2.2.5. Akreditif Ödeme	42
2.2.5.1. Akreditif Ödeme Nedir?	42
2.2.5.2. Akreditif Çeşitleri	45
2.2.5.2.1. Kullanılan Belgeler Açısından Akreditifler	46
2.2.5.2.2. Bankanın İptal Etme Yetkisine Göre Akreditifler	46
2.2.5.2.3. Ödeme Sorumluluğu Açısından Akreditifler	47
2.2.5.2.4. Ödeme Şartları Açısından Akreditifler	48
2.2.5.2.5. Kullanış Amacı Açısından Akreditifler	49

2.2.5.3. Akreditif Ödemenin İşleyişi	52
2.2.5.4. Akreditif Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları	53
3. YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ OLARAK BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ - BÖY (BANK PAYMENT OBLIGATION – BPO)	55
3.1. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ORTAYA ÇIKIŞI	55
3.2. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ TANIMLAR	62
3.3. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE İLİŞKİN STANDART KURALLAR (URBPO)	64
3.4. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNDE TARAFLAR	66
3.5. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İŞLEYİŞİ	67
3.6. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AVANTAJLARI	68
3.6.1. Banka Ödeme Yükümlülüğünün İthalatçı Açısından Avantajları	69
3.6.2. Banka Ödeme Yükümlülüğünün İhracatçı Açısından Avantajları	69
3.6.3. Banka Ödeme yükümlülüğünün Banka Açısından Avantajları	70
3.7. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DİĞER ÖDEME ŞEKİLLERİNE GÖRE FARKLARI	70
3.8. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ HUSUSLAR	71
3.9. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ SWOT ANALİZİ	72
3.10. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TABİ OLACAĞI HUKUK	73
3.10.1. Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya Bankalar Arasında Yapılan Sözleşmede, ICC URBPO Kurallarına Atıf Yapılması Halinde BÖY'ün Tabi Olacağı Hukuk	74
3.10.2. Oluşturulan Veri İçindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya Bankalar Arasında Yapılan Sözleşmede ICC URBPO Kurallarına Atıf Yapılmaması Halinde BÖY'un Tabi Olacağı Hukuk	75
3.11. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ GÜNCEL HABERLER	76
4. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ BİR UYGULAMA	79
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	79
4.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	79

4.3. ARAŞTIRMA BULGULARI	80
4.3.1. Sorular ve Cevaplar	80
SONUÇ	82
EKLER	84
KAYNAKÇA.....	101

Tablo Listesi

Tablo 1: Çeşitli Uluslararası Parasal Sistemler	20
Tablo 2: BPO Yapısındaki Elemanlar	61

Şekil Listesi

Şekil 1: Peşin Ödeme Akış Şeması	30
Şekil 2: Kabul Kredili Ödeme Akış Şeması	33
Şekil 3: Mal Mukabili Ödeme Akış Şeması	37
Şekil 4: Vesaik Mukabili Ödeme Akış Şeması	40
Şekil 5: Akreditif Ödeme Akış Şeması	52
Şekil 6: BPO'lu Ödeme Akış Şeması	67

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

a.g.e. : Adı Geçen Eser

AT : Avrupa Topluluğu

BÖY – BPO : Banka Ödeme Yükümlülüđu – Bank Payment Obligation

B2B : Business to Business (Şirketler Arası Pazarlama)

B2C : Business to Consumer (Şirket ve Tüketici Arası Pazarlama)

GAİB : Güneydoğu Anadolu İhracatçılar Birliği

ICC : International Chamber of Commerce (Uluslararası Ticaret Odası)

IMF : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

KKDF : Kaynak Kullanım Destek Fonu

L/C : Letter of Credit (Akreditif Metni)

MÖHUK : Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku

MTO : Milletlerarası Ticaret Odası

SWIFT : Society for World Wide Interbank Financial Telecommunication
(Dünya Bankalar Arası Finansal Telekomünikasyon Birliği)

s. : Sayfa

TCMB : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TİM : Türkiye İhracatçılar Meclisi

TMA : Transaction Matching Application (İşlem Eşleştirme Uygulaması)

TSU : Trade Services Utility (Ticaret Hizmetleri Programı)

UCP : Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (Akreditiflere İlişkin Bir Örnek Usuller ve Uygulamalar)

URBPO : Uniform Rules for Bank Payment Obligation (Banka Ödeme Yükümlülüğü İçin Standart Kurallar)

ÖZET

Dış ticaret, çok eski çağlardan bu yana süregelen bir kavramdır. Tarihsel süreçte başta trampa yani takas yöntemiyle başlayan bu olgu insanlığın ve teknolojinin gelişmesiyle ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırarak çok kolay bir hal almıştır.

Dış ticaret, gelişmesiyle birlikte ve paranın da icadıyla finansman eksikliği hisseden taraflar için ödeme şekillerini beraberinde getirmiştir. Ödeme şekilleri; peşin ödeme, mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme, kabul kredili ödeme ve akreditiften oluşmaktaydı. Fakat artık günümüz koşullarına ve teknolojiye bağlı olarak geliştirilen Banka Ödeme Yükümlülüğü – BÖY (Bank Payment Obligation - BPO) ödeme şekillerine dahil olmuştur..

BPO, özet olarak bankalar aracılığıyla bir bilgisayar yazılım programı üzerinden alıcı ve satıcı bilgilerinin otomatik olarak eşleşerek herhangi bir fiziki evrak kontrolü gerektirmeden ticaretin gerçekleşmesini sağlayan yeni bir ödeme şeklidir.

Bu çalışmada, diğer ödeme şekillerinin yanında BPO'nun ne olduğu, getirileri, diğer ödeme şekillerine göre avantajları, eksik yanları ve işleyişi gibi konular ele alınmıştır. Bu ödeme şeklini kullanan bir firma ile görüşülerek, mülakat soruları yöneltilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde BPO ile ilgili bir uygulama yer almaktadır. Bu uygulama BPO'yu gerçekleştiren bankadan temin edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Dış Ticarete Ödeme Şekilleri, Yeni Bir Ödeme Şekli Olarak Banka Ödeme Yükümlülüğü, Banka Ödeme Yükümlülüğü.

ABSTRACT

Foreign trade is a concept which is from very old ages. This event which started exchange at the first removes frontiers between countries by development of humanity and technology in today.

Foreign trade has brought payment terms for sides which are in lack of funding by development and the invention of money. Payment terms consists of Advance Payment, Documents Against Acceptance, Open Account, Documents Against Payment and Letter of Credit (L/C). However, Bank Payment Obligation (BPO) that is developed by depending on technology and conditions of the day is included payment terms.

BPO, in brief is a new payment term which matches datas of buyer and seller automatically without document control by computer software with banks.

In this research, subjects are what is BPO in the other payment terms, what it brings, what advantages and disadvantages it has and how it works. Discussed with a company with use BPO in Turkey and interview questions were asked.

There is an exercise about BPO at the last part of study. This exercise has taken from the bank which has BPO service.

Keywords: Foreign Trade, Payment Terms in Foreign Trade, As a New Payment Term Bank Payment Obligation, Bank Payment Obligation.

GİRİŞ

Dış ticaret çok geniş kapsamlı bir terimdir. Eski çağlardan beri süre gelen bu terim, medeniyet öncesinde takas yöntemiyle yapılmıştır ve mallar para olarak kullanılmıştır. Paranın icadı ile takaslarda mal yerine para kullanılmaya başlanmıştır.

Yaşam şartlarının ve teknolojinin gelişmesi ile dış ticaret de çok büyük boyutlara ulaşmış ve ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırmıştır. Ancak bunun da getirdiği bazı zorluklar olmuştur. Ülkeler arası güven sorunu, ticaretin aksaması vs. bunlardan bazılarıdır. Dış ticarete kullanılan peşin ödeme, kabul kredili ödeme, mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme ve akreditif ödeme bu sorunları ortadan kaldırmayı amaçlamıştır.

Peşin ödemenin satıcıyı, mal mukabili ödemenin ise alıcıyı güvence altına alması yeni ödeme şekillerinin doğmasına neden olmuş bilinen en güvenli ödeme şekli akreditifi ortaya çıkarmıştır. Akreditif, her iki tarafında sahip olduğu bazı riskleri ortadan kaldırırsa da çok fazla prosedür içermektedir. Örneğin, herhangi bir bilgi hatasında rezerv mecburiyeti hem alıcı hem satıcı açısından bir ek maliyet olmakla birlikte zaman açısından da gecikmelere neden olmaktadır. Bu olumsuzluğun fark edilmesi dış ticarete en yeni ödeme şekli olan Banka Ödeme Yükümlülüğü'nü -BÖY (Bank Payment Obligation – BPO) ortaya çıkarmıştır.

Banka Ödeme Yükümlülüğü, hem alıcı hem de satıcıya dönülemez özelliği ile güvence sağlamaktadır. Bu ödeme şekli Banka Ödeme Yükümlülüğü'ne tabi olan alıcı, satıcı ve banka arasında gerçekleşmektedir. Alıcı ve satıcı bilgilerinin bankalara gönderilmesi sonucu, Banka Ödeme Yükümlülüğü için geliştirilmiş bir bilgisayar yazılım programında otomatik eşleşmesi ve hata yoksa ticaretin gerçekleşmesi ile işlemektedir. Tüm işlemler otomatik olarak gerçekleştiği için herhangi bir fiziki belge kontrolü gerektirmemektedir. Bu da rezerv konusunu ortadan kaldırmaktadır.

Banka Ödeme Yükümlülüğü için ICC ve SWIFT'in oluşturduğu birtakım standartlar mevcuttur. Bu standartlar Uniform Rules for Bank Payment Obligation (URBPO) olarak adlandırılmaktadır. Bu standartlar, ISO 20022 standartlarına uygun olan ilgili bankalar tarafından gönderilen ve alınan mesajları esas almaktadır.

Banka Ödeme Yükümlülüğü, dünyada ve Türkiye'de yeni bir ödeme şekli olmasından dolayı çok fazla bilinmemektedir ve kullanılmamaktadır. Türkiye'de sadece 2 banka Banka Ödeme Yükümlülüğü'ne tabidir. Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün bilinirliğini arttırmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; ödemenin temeli olan paranın tarihçesi eski çağlardan günümüze kadar gelişi, trampa yani takas yönteminden madeni ve kağıt paraya nasıl geçildiği, dövizin meydana çıkması ve dış ticarete kullanılması, paradan sonra en önemli icatlardan biri olan kredi kartının ortaya çıkışı ve tarihsel süreçte para sistemleri ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

İkinci bölümde; Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün farklarını ve avantajlarını açıklayabilmek amacıyla diğer ödeme şekilleri olan peşin ödeme, kabul kredili ödeme, mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme ve akreditif ödeme ele alınacak ve bu ödeme şekillerinin avantajları ve dezavantajları tek tek belirtilecektir.

Üçüncü bölümde; tüm bu ödeme şekillerine alternatif olarak geliştirilen ve dış ticaret dünyasında yerini alan Banka Ödeme Yükümlülüğü, ne olduğu, avantajları, tarafları, diğer ödeme şekillerinden farkları gibi ilgili tüm konular ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Bu bölüm tez çalışmasının en önemli kısmıdır. Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün iyi anlaşılmasını amaçlamaktadır.

Dördüncü bölümünde; Banka Ödeme Yükümlülüğü ile ilgili bir uygulama yer alacaktır ve bu ödeme şeklini kullanan tek firmaya sorulan sorulara ve yanıtlara yer verilecektir.

Sonuç bölümünde ise; tezin genel bir değerlendirilmesi yapılacak ve Banka Ödeme Yükümlülüğü ile yapılmış bir işlemin banka uygulaması yer alacaktır.

1. ÖDEME YÖNTEMLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. TARİHTE KULLANILAN ÖDEME ARAÇLARI VE PARA

Para, insanlar arasında iş bölümü ve uzmanlaşmanın zorunlu kıldığı bir mübadele aracıdır. İş bölümü ve uzmanlaşmanın çok ileri bir düzeyde bulunduğu bugünkü toplumlarda mübadele para ile mümkündür. İş bölümü ve uzmanlaşmanın bulunduğu her toplumda mübadele zorunluluğu ortaya çıkar. Mübadeleyi kolaylaştırmak için bir araca gereksinim duyulur. Nitekim tarihi incelemeler mübadele zorunluluğu ile birlikte herkesin gereksinim duyduğu bazı malların mübadeleye aracı olarak kullanıldığını ortaya çıkarmıştır.¹

Herhangi bir nesnenin para olabilmesi için belli özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özellikler 5 başlık altında toplanabilir:²

- Paranın ilk özelliği “taşınabilir” olmasıdır. Para olacak olan nesne kolayca taşınabilir ve transfer edilebilir olmalıdır. Taşınabilirlik özelliği, az olan paranın doğal olarak kısıtlı bir kullanım alanına sahip olur.
- Nesnel olarak paranın ikinci özelliği “dayanıklılıktır.” Para olarak kullanılacak nesne, hızlı el değiştireceği için bu değişime dayanabilecek bir fiziksel özelliğe sahip olmalıdır.
- Paranın üçüncü özelliği, “bölünebilirliktir.” Para olarak kabul edilen nesne, küçük parçalara bölünebilir olmalıdır. Dolayısıyla para bu özelliği ile farklı değerlerdeki mübadeleleri kolaylıkla yapabilmektedir.
- Para olarak kullanılan nesne, “standartlaşmış” olmalıdır. Paranın standartlaşmaması, yani niteliğinin farklı olması paranın kullanımını engelleyici bir unsurdur. Örneğin; Amerika’da bir dönem tütün para olarak kullanılmıştır. Bilindiği üzere, tütün farklı kalitede olabilir. Bu nedenle, tütünün para olarak kullanılması yaygınlaşmamıştır.
- Paranın nesnel olarak, taşınması gereken son özelliği, “genel kabul görmesidir.” Herhangi bir nesnenin para olabilmesi için, onu kullananlarca tanınması ve yaygın bir şekilde kabul edilmesi gerekir.

Paranın temel fonksiyonları değişim aracı olması, hesap birimi olması ve değer saklama aracı olması şeklinde 3 gruba ayrılmaktadır;

- a.) Değişim (Mübadele) Aracı Olması: Paranın değişim fonksiyonu “miktar” ve “hız” düşüncesinde simgelenir. Para dolaşımı, onun miktarına ve dolaşım hızına göre gerçekleşir. Para miktarı işlemlerin gerçekleşmesine yeterli

¹ Avni Zarakoğlu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1987, s.1.

² Tezer Öçal – Faruk Çolak, **Finansal Sistem ve Bankalar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999, s.6.

değilse, paranın el değıştirme hızı artarak bu açık kapatılır. Paranın dolaşım hızı göz önüne alınarak para miktarını ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde tutmak gerekir.³

- b.) Hesap Birimi Olması: Para, mal ve hizmetlerin diğer mal ve hizmetler karşısında, görece değerinin ölçümünde kullanılan hesap birimidir. Mal ve hizmetlerin değışiminde paranın değer ölçüsü olarak kabul edilmesi değışim işlemini kolaylaştırır. Paranın kullanılmaması durumunda değışim işlemi sayısı gereksiz şekilde artar.
- c.) Değer Saklama Aracı Olması: Paranın üçüncü fonksiyonu değer (servet) saklama aracı olmasıdır. Paranın değer saklama işlevinde en çok talep edilen araç olması, fiyatlar genel düzeyindeki istikrara bağlıdır. Fiyatlar genel düzeyinin sürekli artması paraya olan ilgiyi azaltır.⁴

Tarih boyunca yapılan araştırmalar sonucunda, paranın ilk kullanımının; mübadeleden ziyade, gömüleme amaçlı olduğunu ortaya çıkarmıştır. İlk paraların ortaya çıkışı, ekonomik içerikli olmamış, insanların tanrılar ile ilişkilerinde belirlenmiştir. İnsanlar, sonradan para olarak kullanılan kıymetli malları, tanrılarına hediye etmek üzere üretilip saklamışlardır.⁵

Parayla ilgili temel yaklaşımlar arasında köklü farklılıklar vardır. Farklılıkların temelinde paranın sadece değışimi kolaylaştırmak için kullanılan ve ekonomik süreci etkilemeyen bir araç olarak mı yoksa parasal bir ekonominin tamamlayıcı bir unsuru olarak mı ele alınacağı yatmaktadır. Parasal düşünce tarihinde reel analiz ve parasal analiz olarak adlandırılan iki önemli gelenek ayrımı vardır. Reel analizde para sadece değışimi kolaylaştırmak için kabul edilen bir araç olarak analize girmektedir. Reel analizde ekonomi, takas ekonomisindeki gibi hareket ettiği için para yansızdır. Parasal analizde ise para tüm ekonomik sistemin temel unsurudur. Paranın temel olduğu bir ekonomik sistemde parasal analiz, ekonomik yaşamın temel özelliklerinin takas ekonomileri tarafından temsil edileceği düşüncesini reddetmektedir.⁶

Süreç; mal para dönemi, madeni para dönemi, kağıt para dönemi, kaydi para dönemi ve kredi kartı dönemi olarak ilerlemiştir.

³ Tezer Öçal – Faruk Çolak – Selahattin Togay – Kadir Eser, **Para Banka Teori Politika**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997, s.6.

⁴ Osman Z. Orhan – Seyfettin Erdoğan, **Para Politikası**, Avcı Ofset Yayınları, İstanbul, 2005, s.7.

⁵ M. Merih Paya, **Para Teorisi ve Para Politikası**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.16.

⁶ Sayım Işık, **Para Finans ve Kriz**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s.13, 14.

1.1.1. Mal Para Dönemi

Tarihsel süreç olarak bakıldığında; mübadele amaçlı ilk paraların “mal para” olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Belirli bir malın para olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Mal para sisteminden sonra “metal para” sistemi devreye girmiştir. Altın ve gümüş yoğunlukla kullanılmıştır. Metal para sisteminden sonraki aşama “temsili para” sistemidir. Gerektiğinde altın ve gümüşe çevrilebilecek ödeme araçlarına farklı bir ifade ile gerçek değeri temsilen piyasada tedavül eden paralara temsili para, bu sisteme de temsili para sistemi denmektedir. Altın ve gümüş zor taşındığından bu madenler kuyumculara bırakılarak yerine sertifikalar alınmaya başlanmıştır. Bir sonraki sistem “kağıt para” sistemidir. Bu sistemde para, sadece hükümet kararına dayanılarak çıkarılan paradır. Bu sisteme “itibar para” sistemi de denmektedir. Günümüzde bu sistem kullanılmaktadır.⁷

Bilindiği gibi “işbölümü” kavramı sürekli gelişmeye işaret eden bir kavramdır. İş bölümü kavramı insan doğasında pek fazla yer tutmayan belli bir eğilimin, çok ağır yavaş yavaş gelişen ancak yine de zorunlu olan sonucudur: mal değişimi, takas, bir şeyi başka bir şeyle mübadele etme eğilimi. İş bölümünün ilk aşamalarını işaret eden malların mallarla değiştiği dönemde işbölümünü tanımlayan malların değiş-tokuşu oldukça zor gerçekleşmiştir.⁸

Bir toplumda gereksinme duyulan malların tümünü herkesin ayrı ayrı üretmesinden, aralarında iş bölümüne giderek herkesin belli bir alanda uzmanlaşıp bunları üretmeleri çok daha doğrudur. Bundan dolayı işbölümü ve uzmanlaşma, toplumsal gelişmelerin temel bir ögesidir ve açıktır ki işbölümü mal mübadelesini zorunlu kılmaktadır.⁹

İki malın doğrudan karşı karşıya gelmesi ve takas edilmesi birtakım şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Bunlar; elindeki bir malı başka bir mal ile değiştirecek şahsın aynı anda ters yönde takas yapmak isteyen bir başka şahsı bulması ve mübadele edilmek istenen malların değerinin eşit olması gibi şartlardır.¹⁰

İlk çağda mübadele, malın malla değişimi, diğer bir deyişle alışverişte bir mal bedelinin bir başka mal ile ödenmesi (trampa) yoluyla yapılmıştır. Trampa sistemi, bu çağda alışveriş yapanların aldıkları ve sattıkları malı gerektiği gibi değerlendirmelerine fırsat verecek bir değer ölçüsüne dayanmaksızın yürütülmüştür. Zamanla bu sistemin tarafları tatmin edebilmesi güçleşmiş ve M.Ö. 2500 yıllarında, seçilecek bir malın değerini diğerlerine ölçü tutmaya gidilmiştir. Ortak ölçek bulma zorunluluğu, hesap

⁷ Erol Bulut – Baki Demirel, **Uluslararası Para Sisteminin Evrimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012, Giriş.

⁸ Fuat Ercan, **Para ve Kapitalizm**, Ceylan Yayıncılık, İstanbul, 1997, s.112.

⁹ Sadun Eren, **100 Soruda Para ve Para Politikası**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1995, s.9.

¹⁰ Mükerrrem Hiç, **Para Teorisi ve Politikası**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.4.

parası kavramının doğmasına yol açmıştır ve her kavim, kendine göre bir malı değer ölçüsü olarak seçmiştir.¹¹

Trampanın yapılabilmesi için, birbirlerinin mallarına gereksinim duyan kimselerin bir araya gelmelerini gerektirdiği gibi, bu malların değişim oranları üzerinde anlaşmalarını da gerektirmektedir. Örneğin; elindeki buğdayı deri ile değiştirmek isteyen birinin elinde deri bulunan ve bunu buğday ile değiştirmek isteyen birini bulması yetmemekte, ne kadar buğdayın ne kadar deri ile değiştirileceği konusunda da bir anlaşmaya varmaları gerekmektedir. Böyle buğday ve deri gibi bölünebilen malların değişim oranlarının saptanması nispeten kolay olduğu halde, bölünemeyen malların değişim oranlarının saptanmasında güçlükler ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, değişimin gerçekleşebilmesi için, değişime konu olan mallardan en az birinin bölünebilir bir mal olması gerekmektedir.¹²

Tarihsel gelişim sürecinde ve toplumların kendi şartlarına göre aracı işlevler değişiklik göstermiştir. Bu ortak değer, öküz olabileceği gibi, Habeşistan'da tuz, Hindistan'da kıyıların bazı bölgelerinde bir çeşit deniz hayvanı kabuğu, Newfoundland'de kurutulmuş morina balığı, Virginia'da tütün, Batı Hint Adaları'ndaki bazı sömürgelerin de şeker vs. kullanıldığı anlaşılmıştır.¹³

1.1.2. Madeni Para Dönemi

Trampa ekonomisinin geçerli olduğu dönemlerde, mal ticareti takas sistemi ile yürütülmüştür. İktisadi faaliyet hacmindeki genişleme ile birlikte para işlevi sadece bazı mallara yüklenmiştir. Paranın tarihsel gelişim süreci içerisinde, mal para sistemi istenilen randımanı veremediğinden yerini madeni para sistemine bırakmıştır. Madeni para sisteminin mal para sisteminden en önemli üstünlüğü, bu sistemde malların bizzat mallarla takası yerine kıymetli madenlerin para işlevini üstlenmesidir.¹⁴

Önceleri mal olarak kullanılan altın ve gümüşten, zamanla tartılmak suretiyle değişim aracı olarak da yararlanılmaya başlanmıştır. Örneğin, Birinci Babil Devleti (M.Ö. 1800-1500) sayı para aşamasına geçemediğinden, tüm ticaretini tartı para vasıtasıyla yürütmeye çalışmıştır. Babil'de önemli banker ailelere ait hesaplarda para birimi olarak "stater" adıyla anılan gümüş tartı parası esas alınmıştır. Farklı olarak, Eski Roma'da değişim aracı olarak "as rude" olarak bilinen, 327 gram ağırlığında bronz külçesi kullanılmıştır.

Batı Anadolu'da M.Ö. 620-546 yılları arasında hüküm sürmüş olan Lidya Devleti'nin kralı olan Gyges tarafından bastırılmış olan paraların değeri devletçe garanti

¹¹ Süren Baltaoğlu, **Para Sistemleri Tarihi**, Atlantis Kitabevi, İstanbul, 2008, s.6.

¹² Hikmet Urgancı, **Para ve Banka**, Önder Matbaa Yayınları, Adana, 1982, s.1, 2.

¹³ Fuat Ercan, **a.g.e.**, s.114.

¹⁴ Orhan – Erdoğan, **a.g.e.**, s.8.

ve tasdik edilmiştir. Özellikle Akdeniz bölgesinde uzunca bir süre tedavül etmiş olan bu para “elektrum” adı verilen, üçte iki oranında altın ve üçte bir oranında da gümüş içeren bir alaşımdan basılmıştır.¹⁵

Tarihi M.Ö. 600’e kadar giden bilinen ilk sikkeler arkeologlar tarafından Efes’teki Artemis Tapınağı’nda bulunmuştur. Roma döneminde değerleri bulunurlukları ile doğru orantılı olan bu sikkelerin bir yüzünde dönemin imparatorunun başı, diğer yüzünde efsanevi Remus ve Romulus figürleri yer almaktadır. Sikkeler sadece antik Akdeniz’de kullanılmamıştır ama ilk orada ortaya çıkmıştır.¹⁶

Artemis Tapınağı kazılarında bulunan sikkelerden bir kısmının üzerinde hiçbir işaret ya da tasvir bulunmamaktadır. Bir kısmının üzeri sadece kazıma çizgilerle kaplıdır; bir kısmında ise hayvan tasvirleri yer almaktadır. Ancak, hepsinin ortak noktası arka yüzlerinde bir çukurluk bulunmasıdır. Üzerinde aslan başı tasvirinin olduğu sikkelerin, aslanın Lidya Krallığı’nın egemenlik alanı içinde bulunması nedeniyle Lidya Krallığı’na ait olduğu düşünülmektedir.¹⁷

Roma İmparatorluğu döneminde, Roma barışı ile bu geniş topraklar üzerinde altın, gümüş ve bakır sikkelerden oluşan bir para düzeninin kurulması sağlanmıştır. Altın sikkeler büyük işlemlerde, bakır sikkeler ise daha küçük işlemlerde kullanılmıştır. Hiyerarşinin alt ve üst basamakları arasındaki orta alanı ise gümüş sikkeler doldurmuştur. Altın ve gümüş sikkelerin değerleri, içerdikleri değerli maden miktarıyla yakından ilişkilidir. Buna karşılık bronz ve bakır sikkeler, çoğunlukla devlet tarafından belirlenen ve maden içeriklerinin üzerinde kalan itibari değerlerle tedavül edilmişlerdir.¹⁸

Eski ve Ortaçağ dünyasında değişik hükümetlerin madeni paraları büyük ticaret kentlerinde birleşme eğilimi göstermiştir. Sikke satımı söz konusu olduğunda hiç kuşkusuz kötüler elden çıkarılmış, iyileri saklanmıştır. Bu durum 1559’da önlem alınmasına yol açmıştır. Çeşitli biçimlerde değerinden düşürülmüş sayısız madeni paranın dolaşımda olması ve en kötülerinin ilk elde teklif edilmesi nedeniyle sikkeler bir sorun olmuştur. Böylece bir sonraki büyük reforma, tartmaya geri dönülmesine yol açılmış olmuştur. Bu kararlı adım, 1609’da Amsterdam kentinde atılmış ve paranın tarihini bankacılık tarihiyle birleştirmiştir.¹⁹

¹⁵ Selim Tarlan, **Tarihte Para**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1992, s.23.

¹⁶ Niall Ferguson, **Paranın Yükselişi**, Çev: Barış Pala, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, s.26.

¹⁷ Oğuz Tekin, **Anadolu’da Paranın Tarihi**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları, Ankara, Haziran 2011, s.34.

¹⁸ Şevket Pamuk, **Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Nisan 1999, s.3

¹⁹ J.K.Galbraith, **Para Nereden Gelir Nereye Gider**, Çev: Nilgün Himmetoğlu – Belkis Çorakçı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, Ekim 1990, s.18-19

1.1.3. Kağıt Para Dönemi

Kağıt paranın (kaime) da altın ve gümüş paralar gibi ödeme aracı olarak kullanılabileceğini ilk düşünenler Çinliler olmuştur. Avrupa’da çeşitli ülkelerde kağıt paraların kullanıldığı zamanlar olmuştur. Fransa’da Emisyon Bankası’nın yöneticisi sıfatıyla John Law, kağıt para emisyonu ile tarihin en büyük finansmanını yürütmüştür. Fransa’da 1789’da dolaşıma çıkartılan kağıt paralara “assignat” adı verilmiştir.²⁰

İlk kağıt para basımı Pennsylvania’da yer almıştır. O sıra fiyatlar düşmektedir ve ticaret durgundur. Her ikisi de dirilince kağıt para basımına son verilmiştir. İkinci bir basım furcasında da yine benzer yararlar sağlanmış gibi gözükmektedir. Aynı dönemde İngiltere’deki ticaretin ve fiyatların seyrine bakılırsa, kağıt para basma yoluna gidilmediği takdirde fiyatların düşmeye devam edeceği anlaşılmaktadır. Benzer para basımları New York’ta, New Jersey’de, Delaware’de ve Maryland’de de yine doyurucu sonuçlar vermiştir.²¹

Metal paradan kağıt paraya geçişte iki etken söz konusudur²²:

1. Her şeyden önce kağıt para, metal paraya göre daha kolay taşınır, saklanabilmektedir. Bu nedenle kağıt para amaca uygunluk açısından metal paraya üstünlük sağlamaktadır. Ticaretin gelişmesi ile kağıt para, metal parayı kovmaya başlamıştır.
2. Kağıt paranın metal parayı ikame etmesinin bir diğer nedeni, kıymetli metallerin kıt olmasıdır. Ticaretin gelişimi ile birlikte metal para kıtlığı kendini daha çok hissettirmeye başlamıştır. Metal paranın yetersizliği özellikle harp ve enflasyon gibi dönemlerde önemli sorunlar yaratmıştır.

Banknot olarak kullanılan kağıt paralar, kağıt para sistemini uygulayan ülkelerde esas para konumundadırlar. Ülkemizde de kağıt para sistemi uygulanmaktadır. Bu bakımdan, sınırsız kanuni tedavül zorunluluğuna sahip olan para türü banknotlardır.

Türkiye’de 1970 yılında yürürlüğe giren 1211 sayılı yasaya (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu) göre, kağıt para çıkarma (banknot basma) imtiyazı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’na (TCMB) bırakılmıştır. Kağıt paralar ile yapılamayacak küçük çaplı alışverişlerde kullanılmak üzere hazine tarafından çıkarılan paralar ise madeni ufaklık paralardır. Bu paralar devlete ait darphanelerde basılır ve tedavüle sokulur.²³

²⁰ İlker Parasız, **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1992, s.33

²¹ Galbraith, a.g.e., s.71.

²² M. Merih Paya, **Para Teorisi ve Para Politikası**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2002, s.31.

²³ Oğuzhan Ardic – Pınar Yılmaz, **Para Banka Uluslararası İktisat ve Türkiye Ekonomisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.32.

1.1.4. Kaydi Para - Kredi Kartı Dönemi ve Bankacılık Tarihi

Bu bölümde kaydi para ve kredi kartı dönemi ile birlikte bankacılık tarihi de kısaca açıklanmıştır.

1.1.4.1. Kaydi Para Dönemi

Günümüzde ekonomik faaliyetler o denli yoğundur ki dolaşımdaki efektif paranın (kağıt para + ufaklık para) ekonominin gereksinimini karşılaması olası değildir. Bu nedenle özde kredi müessesesine dayanan “kaydi para (banka-hesap parası)” kullanımı yaygınlaşmıştır. Gerçekten de günümüz para-kredi piyasalarında ödemeler genellikle bankalardaki mevduatın hesaptan hesaba devri yoluyla yapılmaktadır.²⁴

Kaydi para, satın alma gücüne birden fazla yerde talep etkisi yaratma özelliğini kazandırmaktadır. Örneğin; 100 liralık banknotu olanın satın alma gücü bu miktardadır ve harcanınca sıfıra iner. Aynı para bankaya vadesiz mevduat olarak yatırılmışsa durum farklıdır. Cebindeki çek defteriyle mevduat sahibi dilediği anda 100 liralık satın alma gücünü kullanabilir. Kağıt para rejimlerinde taşınan banknot miktarı sınırlıdır. Tutulan ya da saklanan paranın büyük kısmı banka parası halindedir. Kaydi para, değer saklama fonksiyonuna göre banknottan daha uygundur.²⁵

1.1.4.2. Kredi Kartı Dönemi

Artık değer ölçüsü, değer deposu niteliği taşıyan, genel kabul gören para ve paranın yerine kullanılabilen, taşınması ve kullanılması kolay olan çek yanında, her ikisinin de özelliklerini de içeren ve ayrıca ilave avantajlara da sahip olan modern ödeme sistemleri gittikçe yaygınlaşma trendini sürdürmektedir. Para ve çek gibi kağıda dayalı ödemeler sistemi artık dünya ödeme sistemlerindeki yerini ve önemini kaybetmekte, yerini kartla ödeme sistemine bırakmaktadır.

Nakit para ödemeksizin, mal ve hizmet satın alma olanağı sağlayan kredi kartlarının ilk uygulaması ABD’de 19. yüzyılda başlatılmıştır. Kredi kartları alanındaki ilk gelişmelerin başladığı yer olan bu ülkede ilk kez 1894 yılında Hotel Credits Letter Company bir kredi kartı çıkarmıştır.²⁶

Birinci Dünya Savaşı’ndan önce, yalnızca az sayıda otel, petrol şirketi ve büyük mağazalarda ikili ilişki çerçevesinde kredi kartı kullanımı başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, kredi kartı çıkaran kuruluşlarca kredi kartlarının tek bir yerde değil, birden çok yerde kullanılması gerektiği anlaşılmıştır. Böylece, 1950 yılında merkezi

²⁴ Coşkun Can Aktan – Utku Utkulu – Selahattin Togay, **Nasıl Bir Para Sistemi?**, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul, 1998, s.110.

²⁵ Feridun Ergin, **Para ve Faiz Teorileri**, Beta Basım Yayınları, İstanbul, 1983, s.27.

²⁶ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1997, s.3, 4.

New York'ta bulunan Dinners Club ile ilk seyahat ve dinlence kartı uygulaması başlatılarak Dinner Card çıkarılmıştır.

Halen bütün dünyada kabul gören en önemli kredi kartları; Visa, MasterCard, Dinners Club, Amerikan Express ve JCB'dir. Bu kredi kartlarının 1970'li yıllarda Avrupa'da yayılması ile birlikte kredi kartı uygulaması tüm dünyada geçerlilik kazanmıştır.²⁷

Üç taraflı sistemin oluşmasının en önemli gerekçesi ABD'deki çek sisteminin Avrupa ülkeleri ve özellikle de Almanya'daki çek sisteminden çok farklı oluşudur. ABD'de bankaların faaliyet alanı o dönemlerde yalnızca belirli bir eyalet ile sınırlı olduğu için müşterilerin bir bankadan aldığı çekin, başka bir yerde kabul görebilmesi oldukça güçtü. Başka bir ifade ile çeki keşide eden müşterinin hesabın bulunduğu banka merkezinden uzaklaştıkça, çekin ödeme aracı olarak benimsenmesi giderek olanaksızlaşmaktadır.²⁸

Türkiye'de ise ilk kredi kartı 1968 yılında çıkarılan Diners Club'dır. Bugün evrensel kredi kartlarının çoğu piyasada yerleşmiş durumdadır. Kredi kartlarının kısa bir geçmişi olmasına rağmen, bu alanda çok hızlı bir gelişme kaydedilmiş olup, bireysel bankacılık sektörü gittikçe daha fazla uzmanlaşmakta ve tüketicilerin de ilgisini çekmektedir.²⁹

Kartlı ödeme sisteminde kullanılan cihazlara bakılacak olursa; ilk ATM, 1939 yılında Luther George Simjian tarafından icat edilmiştir. İlk ATM sistemi 1987 yılında NCR tarafından kurulmuştur. İlk pos sistemi 1973 yılında IBM tarafından geliştirilmiştir. İlk chipli kart, 1974 yılında Ronald Moreno tarafından icat edilmiştir. Chip sistemi sayesinde kartın ödeme işlemlerinde kullanılabilir hale gelmesi sağlanmıştır. Türkiye'de chip sistemine geçiş 2000 yılından sonra gerçekleşmiştir.³⁰

²⁷ Mehmet Baydemir, **Her Yönüyle Kredi Kartları**, MS Destek SMMM Yayınları, İstanbul, 2004, s.1.

²⁸ Ferudun Kaya, **Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No: 263, İstanbul, 2009, s.10.

²⁹ Sedat Yetim, **a.g.e.**, s.5.

³⁰ Ferudun Kaya, **a.g.e.**, s.15.

1.1.4.3. Bankacılık Tarihi

Günlük yaşantımızda çok önemli bir yere sahip olan bankaların ya da bankerlerin varlığının binlerce yıl önceye uzandığı söylenebilir. Ancak günümüzden yaklaşık beş bin yıl öncesinden gelen yazılı belgeler, o dönemde tapınakların günümüzdeki bankalar gibi çalıştığını, bankerlerin ihtiyaç sahiplerine faiz karşılığı vadeli borç verdiklerini göstermektedir.

Günümüzde, “faizle para alıp veren; kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan; kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve daha başka ekonomik etkinliklerde bulunan” birer kurum olan bankalara Eski Çağ’da karşılık gelen bankerler arasındaki fark pek çok belirsizlik barındırmaktadır. M.Ö. 3000’de, tapınaklar birer banka gibi ekonomide etkin kurumlar olmuştur. Tapınakların bankacılık işlevleri sonraki yüzyıllarda da devam etmiştir. Banka olarak değerlendirilebilecek bir diğer kuruluş da Assur Ticaret Kolonileri Dönemi’nde M.Ö. 2000 yılının ilk çeyreğinde Anadolu’da kurulan Karum’larda (ticaret merkezi) yer alan bit-karimlerdir. Bunlar da birer kurum olarak bankacılık yapmıştır. Ptolemaioslar Dönemi’nde Mısır’ın resmi bankaları olan basilikai trapezai yani kraliyet bankaları da şehirlerde ve belirli köylerde örgütlenmiş, hiyerarşik ağa sahip bir banka görünümündedir. Eski Çağ’da tapınaklar, bit-karimler ve basilikai trapezai dışında banka olarak bir kurum göstermek mümkün değildir.³¹

Ortaçağ’da, mübadele ve para ekonomisine daha önce geçmiş bulunan Yunanistan ile İtalya arasında meydana gelmeye başlayan ticari bağıntılar arasında para değerlerinin takdiri ve değiştirilmesi sebebiyle İtalya’da da sarraflık başlamış böylece Roma’da para ve kredi işlemleri gelişmiştir. Ortaçağlar’da Hristiyanların para ve kredi işleriyle uğraşması kilise tarafından hoş görülmediğinden, bu işler genellikle Yahudilerin elinde toplanmıştır. Ortaçağ’ın sonlarına doğru ülkeler arasında başlayan ticari münasebetlere paralel olarak bankacılık da bir ihtisas ve özel ticaret kolu haline gelmiş ve Avrupa Kıtası’na yayılmıştır.³²

Yeniçağ’a bakıldığında, 17. yüzyılda Avrupa’da tedavülde bulunan paraların ayarları bozulmuş, bozuk sikkelerle uluslararası ticaretin yürütülmesi güçleşmiştir. Devletlerin yeni ülkelere ve sömürgelere sahip olma politikası, özel sektörün yeni imalathaneler kurması, dolayısıyla nakdi sermaye talebinin artışı, para-kredi alanında yeni ihtiyaçların doğmasına buna paralel olarak da yeni arayışlara sebep olmuştur. Bu alandaki ilk araştırmalar Stockholm Bankası’nın kurucusu Palmstruch tarafından yapılmıştır. Palmstruch, çıkarılacak banknotların tevdiat makbuzlarına nazaran ciro ve her seferinde faiz hesaplanması gibi zorlukları ortadan kaldıracağını tespit etmiştir. Bu yüzyılda bankacılığın, toplumun genel menfaatiyle yakından ilişkisi bulunduğunu, kamu

³¹ Erkan Ildız, *Eski Çağ’da Bankacılık ve Bankerlik*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No: 297, İstanbul, 2013, s.1,3.

³² Nüvit Atas, *Banka İşletmeciliği ve Tatbikatı*, Garanti Matbaası, İstanbul, 1966, s.8.

düzeninin korunması için banka faaliyetlerinin devlet tarafından tanzim edilmesi gerektiği görüşü hakim olmuştur.³³

Uluslararası bankacılığın doğması ise 2. Dünya Savaşı sonrası döneme rastlamaktadır. İlk aşamada bankalar uluslararası faaliyetlerini kurulu bulundukları yerel ülkelerde yürütmüşlerdir. Bu faaliyetler, dış ticaretin finansmanına yönelik olup işlemlerin bankanın uluslararası departmanı tarafından görülmesidir. Uluslararası ödemelerin yapılması, ithalat ve ihracata aracılık etme ve dış ticarete finansman sağlama en yaygın işlemlerdir. 1950'lerde dünya ticaretinin hızla büyümesi bankaların uluslararasılaşmasını geliştirmiştir. Uluslararası bankacılık faaliyetlerinin gelişmesine katkıda bulunan asıl faktör ise 1973'de patlak veren Dünya Enerji Buhranı olmuştur. Uluslararası bankacılık alanında son gelişme ise yabancı ülkelerde kurulacak bir şube aracılığıyla, yerel bankalarla rekabet halinde, tüm bankacılık hizmetlerini vermek şeklinde kendini göstermektedir.³⁴

1960'larda kontrollerden uzak euro-para piyasasının oluşmasıyla başlayan uluslararası bankacılık, 1970'li yıllarda yapısal bir değişikliğe uğramıştır. Petrodollarların dev boyutlara ulaşması ve birçok ülkenin ödemeler bilançosunu denkleştirme sürecinde finansman ihtiyacının artışı bu değişikliğe neden olmuştur. 1980'li yıllarda ortaya çıkan kriz tehlikesi, uluslararası faaliyette bulunan birçok bankayı stratejilerini yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Bu nedenle uluslararası bankacılık endüstrisi güvenliği ön planda tutan faaliyet alanlarına ağırlık vermeye başlamıştır.³⁵

Uluslararası bankacılığın gelişimi ile uluslararası ticaret ve yatırım hacmi arasında da çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Uluslararası ticaret ve yatırım hacminin her geçen gün artması, bankacılığın yurt dışına açılmasında itici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası müteahhitlik hizmetleri, endüstriyel ve ticari firmaların uluslararasılaşması uluslararası bankacılık hizmetlerine yönelik talebi arttırmıştır. Bankaların uluslararası faaliyetlere yönelmeleri, örgüt yapısında ve diğer bankalarla ilişkilerinde de radikal değişikliklere yol açmıştır. Uluslararası bankacılık faaliyetlerini tamamlayacak yeni kurum ve kuruluşlar devreye girmeye başlamıştır.³⁶

Zaman içinde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bankaların ürün ve hizmetlerin keşif ve gelişimini hızlandırmış, bankacılık sistemini artık bilgi iletişim teknolojileri üzerine kurulu bir yapıya dönüştürmüştür. 1980'li yıllara kadar herhangi bir bankacılık işlemi için bir banka şubesine gitmek zorunlu iken, bugün

³³ Selim Tarlan, **Tarihte Bankacılık**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Başbakanlık Basımevi Yayın No: 283, Ankara, 1986, 23, 24.

³⁴ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası Finans**, Güzem Yayınları, İstanbul, 2001, s.417, 418.

³⁵ Sudi Apak, **Uluslararası Bankacılık ve Finansal Sistemler**, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir, 1995, s.4.

³⁶ Celalettin Cantekin, **Dış Ticaret İşlemleri ve Uluslararası Bankacılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s.104.

(internet, telefon, ATM, cep şube vb. şeklindeki hizmet kanalları karşısında) en son tercih olarak düşünülmektedir.

Bankacılık ürün ve hizmetlerinin sunumunda hızlılık, güvenilirlik, yaygınlık, gizlilik, düşük maliyetli ve müşteri ihtiyaçlarına özgü olma gibi özellikler öncelikli ve temel hizmet standartları haline gelmiştir. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, sayılan özelliklerin etkinlikleri ile yeni ürün ve hizmetlerin çeşitliliğini arttırmıştır. Bankacılık sektöründe bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, rekabet üstünlüğünün sağlanmasında vazgeçilmez bir öneme sahip hale gelmiştir.³⁷

1.2. TARİHTE ULUSLARARASI PARA SİSTEMLERİ

Tarihsel süreç içinde para ve döviz kavramlarının birbiri ile ilişkisi, uluslararası para sistemindeki değişime bağlı kalmıştır. Uluslararası para sistemi, gümüş ve metale bağlandığı dönem çeşitli ulusların paraları arasındaki değişim oranı yani döviz kuru, her ulusal paranın içerdiği gümüş ve altın miktarına bağlı olarak belirlenmiştir.³⁸

Uluslararası para sisteminin dört unsuru vardır. Birincisi, sistem içinde ülkeler tarafından kullanılabilen uluslararası bir para biriminin bulunmasıdır. Ülkeler bu para birimini rezerv olarak elde tutabilmektedirler. Uluslararası para sisteminin ikinci bir unsuru, bankacılık sistemleri içinde yer alan para piyasaları, döviz piyasaları vb. gibi karşılıklı ilişki içinde uygun kurumsal düzenlemelerin sistem içinde yer almasıdır. Uluslararası para akımları, bu kurumların bulunduğu sistem içinde gerçekleşmektedir. Üçüncü bir unsur, uluslararası paranın dolaşımı ile ilgili yöntem ya da yöntemlerin bulunmasıdır. Dördüncü ve son unsur ise uluslararası parasal düzenlemelerin işleyişini etkileyebilmek için sistemin merkezinde bazı güçlerin bulunması gerektiğidir.³⁹

Uluslararası para sistemleri, Altın Standardı Sistemi (1870-1914), İki Dünya Savaşı Arasında Uluslararası Para Sistemi (1914-1944), Sabit Döviz Kuru Sistemi (Bretton Woods) (1944-1971) ve Dalgalı Döviz Kuru Sistemi (1971 ve sonrası) olarak kendi içinde dönemlere ayrılmışlardır.

³⁷ Seyit Ahmet Işkın, **Elektronik Bankacılık Hizmetleri ve Denetimi**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2011 – 8, İstanbul, 2012, s.22.

³⁸ Vural Fuat Savaş, **Uluslararası Para Sistemi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2010, s.12, 37.

³⁹ Nurdan Aslan, **Uluslararası Para Sisteminin İstikrar Sorununa Alternatif Çözümler**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1990, s.13.

1.2.1. Altın Standardı

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, İngiltere’de para ile ilgili sorunların temelinde mübadele aracı olarak kullanılan altın ve gümüşün göreceli kıtlığı ve bu göreceli kıtlığa bağlı olarak aralarındaki değişim oranının sürekli bir istikrarsızlık göstermesi sorunu bulunmaktaydı. Metal para sisteminin bünyesinde barındırdığı esneksizlikleri aşma çabaları, İngiltere’de İngiltere Merkez Bankası (Bank of England) kurulmasıyla sonuçlanmıştır. 1750 yılına kadar ki dönem, İngiltere Merkez Bankası’nın mali sistemin tek bankası olduğu dönemdir.⁴⁰

İngiltere, 17. ve 18. yüzyılda tek madene dayalı ve benzeri sistemler tecrübesinden geçmiş, gümüş paranın kullanımını sınırlamayı zaman zaman tartışmış olmakla beraber, Altın Standardı Sistemi’ne resmen geçişi ancak 1816’da gerçekleştirmiştir. 1787 yılında Fransa’nın altın-gümüş oranını 1:15.5’e çıkarması nedeniyle İngiltere’deki orana (1:15.21) göre bir fark ortaya çıkmıştır ve altının İngiltere’den Fransa’ya kaçması, piyasada gümüş sikkenin egemen olması üzerine, İngiltere gümüş sikke darbını durdurmuştur.⁴¹ Önce Almanya ve daha sonra Japonya, İngiltere örneğini taklit ederek Altın Standardı Sistemi’ne girmiştir.⁴²

Altın Standardı Sistemi’nin temeli, para biriminin (dolar, lira, pound vs.) altın koşullarında tanımlanmasıdır. Para ihraç eden otorite darphanedir. Darphane, altın getiren kimselerin külçelerini paraya çeviren bir kuruluştur. Genellikle darphane devletindir. Altın para, altın külçenin küçük bir parçasıdır ve bunun ağırlığının ve vasfının ne olacağına darphane tarafından karar verilmektedir. Aslında altının ekonomideki diğer her bir malla ilişkili olarak bir değeri vardır. Bu nedenle fiyatları para birimine müracaat etmeksizin altın gramı olarak belirlemek de mümkündür.⁴³

Altın Standardı Sistemi’nde her ülke, parasının değerini ülkedeki altın stokuna göre belirlemekte olup sabit altın paritesini belirlemektedir. Bu durumda bir para biriminin, bir diğerine karşı değeri her iki para biriminin altın paritelerince tanımlanmıştır. Örneğin; İngiltere, ABD, Fransa ve Almanya Altın Standardı Sistemi’ne geçtiklerinde ulusal para birimlerinin altın pariteleri sırasıyla, 1 pound=7.3224 gr., 1 dolar=1.5046 gr., 1 frank=0,2903 gr. ve 1 mark=0,3584 gr. altın olarak belirlenmişti. Buna göre, ABD doları ile Alman markı arasında parite 1 ABD doları= 1.5046/0,3584=4.1981 Alman markıdır.⁴⁴

⁴⁰ Erol Bulut, *a.g.e.*, s.13.

⁴¹ Gül Günver Turan, *Uluslararası Para Sistemi Dünyası ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1980, s.7.

⁴² Vural Fuat Savaş, *a.g.e.*, s.42.

⁴³ İlker Parasız, *Para Ekonomisi*, Doğan Basımevi, Ankara, 1978, s.19, 20.

⁴⁴ Baltaoğlu, *a.g.e.*, s.19.

Altın Standardı Sistemi'nin uygulamasının başlarında, ülkenin sahip olduğu altın stoku kadar paranın piyasalarda tedavül etmesine olanak tanınmıştır. Daha sonraları ise halkın ödemelerinde nihai bir vasıta olarak banknot kullanmayı tercih etmesi ile birlikte, artık tedavül edilecek para miktarı belirlenirken kısmen altına veya kısmen de reeskont edilen ticari senetlere karşılık olarak para basılmaya geçilmiştir. Bu sayede para hacminin tayin edilmesinde salt altın miktarı ile sınırlı kalınmayıp, ekonomideki ticari faaliyetlere göre de para basılmasını olanaklı hale getirmiştir.⁴⁵

Özellikle 1871 yıllarında en ihtişamlı dönemini yaşayan sistem, hemen 1. Dünya Savaşı ertesinde bozulma ve dağılma sürecine girmiştir. Sistemin kilitlenme nedeni ise dış ticareti açık veren ülkelerin, sürekli deflasyon baskı ve politikasını bir sınırdan öteye taşıyamamaları olmuştur. Zaten Altın Standardı Sistemi'ne "güzel havaların parası" denmesinin nedeni de bundan dolayıdır. Açık veren ülkelerde yaşanan sürekli faiz oranları artışı ve buna bağlı sermaye hareketleri sistemi kısa sürede tıkanma noktasına getirmiştir.⁴⁶

1.2.2. İki Dünya Savaşı Arasında Uluslararası Para Sistemi

Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden 5-6 sene içerisinde dünya para sisteminde tam bir hercümerç vardır. Enflasyon nedeniyle Fransız frangı savaş öncesi değerinden % 75 oranında bir düşüş yaşamıştır ve mark da değerini hemen hemen tamamen kaybetmeye yüz tutmuştur. Bu yıllarda kambiyo kurları, otoritelerin dalgalanmaları önlemek için harcadıkları büyük çabalara rağmen kapital hareketlerinden doğan ödemeler dengesizliği ve eşi görülmemiş bir iç depresyonun yayılmasıyla devamlı olarak sarsılmıştır.

Geçirilen acı tecrübeler sonrasında otoriteler Altın Standardı Sistemi'ni geri getirebilmek için çalışmalar yapmıştır. Bu geri getiriş, daha değişik bir rejim şeklinde olmuştur. Yeni sistem "Altın Külçe Sistemi" Avrupa ülkelerinde çok kısa bir süre kullanılmıştır.⁴⁷

İki savaş arasındaki dönemdeki uygulamalar; altın külçe ve altın döviz sistemlerinin, bir ülkenin kalkınması için gerekli kredi ve istihdam politikasının gereklerine ters düştüğünü ve ulusal siyasetlerin yaratabilecekleri uluslararası tepkiler nedeniyle kısa zamanda etkisiz kalacağını göstermiştir. En önemlisi bu dönemdeki istikrarsızlıklar, ülkelerin ulusal çıkarlarını tüm katılanların yararına olabilecek bir sistem uğruna kısmen ikinci plana atmaları gerektiği düşüncesini yaygınlaştırmıştır.⁴⁸

⁴⁵ Ardıç – Yılmaz, a.g.e., s.26.

⁴⁶ Ali Sait Yüksel – Aslı Yüksel – Ülkü Yüksel, *Banka Yönetimi El Kitabı*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.586.

⁴⁷ İlhan Uludağ, *Uluslararası Para Sorunları*, Cem Ofset Yayınları, İstanbul, 1980, s.22.

⁴⁸ Turan, a.g.e., s.80.

Savaş döneminde ülkeler arasındaki farklı enflasyon oranları, uluslararası fiyat ilişkisini alt üst etmiştir. Örneğin 1925 yılında İngiliz sterlini, ABD dolarına karşı % 44'ten fazla değerli hale gelmiştir. Böylece devalüasyon olgusu gündeme gelmiştir.

İki savaş arası dönemde uluslararası para sisteminin bozulmasının tek nedeni enflasyon ve devalüasyon olmamıştır. Ülkelerin ithalat taleplerini kısımları dünya ticaret hacmini de daraltmıştır. 1931 yılından itibaren ülkeler döviz kontrollerini hayata geçirmişlerdir. Kısacası iki savaş arası dönemde rekabetçi devalüasyonlar yapılırken, ne serbestçe dalgalanan bir para sistemi, ne de sabit döviz kuru sistemi olmuştur. Savaş sonrası sistemin yeniden yapılandırılması için Bretton Woods kasabasında ülkeler bir araya gelmiştir.⁴⁹

1.2.3. Sabit Döviz Kuru Sistemi (Bretton Woods)

Birinci Dünya Savaşı ticarete büyük sapmalara neden olmuştur. Ülkeler paralarını artık altına çevirememiştir ve bunun sonucunda Altın Standardı Sistemi çökmüştür. Savaş arası dönemde bu sistemi yeniden canlandırma girişimleri olmuştur ama 1929'da başlayan dünya çapındaki depresyon bu sistemin tamamen kalkmasına neden olmuştur. Müttefiklerin 2. Dünya Savaşı'nı kazandıkları 1944'te kesinleşmiştir, müttefikler savaş sonrası refahı artırmak üzere yeni bir uluslararası para sistemi kurmak için New Hampshire'daki Bretton Woods kasabasında toplanmışlardır. Aralarındaki anlaşma, döviz kurlarını belli bir düzeyde tutmak için merkez bankalarının kendi paralarını alıp satmalarıdır yani sabit döviz kuru rejimidir. Bu anlaşma 1945'ten 1971'e kadar sürmüştür ve adına da "Bretton Woods Sistemi" denmiştir.⁵⁰

Savaş sonrası uygulamaya giren Bretton Woods Sistemi 1973 yılına değin iki bunalım geçirmiştir. Bunlardan birincisi 1950'li yıllardaki dolar arzındaki artışına rağmen talepteki artış nedeni ile ortaya çıkan dolar kıtlığı ve 1960'lı yıllarda varılan uluslararası likidite bunalımıdır.

Bretton Woods Sistemi ile ortaya çıkan dolar kıtlığını, ABD Marshall Planı çerçevesinde yok etmeye çalışmıştır. Amerika verdiği krediler ile dünya ekonomisinin gerektirdiği kaynağı sağlamıştır. 1960'lı yıllarda artan uluslararası para talebini ABD'nin dış ödemeler açığı ve altın üretimi kaynakları karşılamıştır. ABD'nin başlattığı altının dolara karşı değerinin sabit tutulması uygulamasını sürdürmesi ikinci kaynağın önemini zayıflatmış ve önemli kaynak ABD'nin dış ödemeler açığı olmuştur. Bu açık ABD'ye iktisadi ve siyasi bir üstünlük kurmasını da sağlamıştır.⁵¹

⁴⁹ Sadi Uzunoğlu, **Para ve Döviz Piyasaları**, Strata Yayınları, İstanbul, 2000. S.11.

⁵⁰ Frederic S. Mishkin, **Para Teorisi – Politikası**, Çev.: İlyas Şıklar – Ahmet Çakmak – Suat Yavuz, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 2000, s.116.

⁵¹ Ömer Faruk Çolak, **Finansal Piyasalar ve Para Politikası**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s.254.

Dağılan Altın Standardı Sistemi'ne alternatif sistem arayışlarına bir yanıt olarak ortaya çıkan Bretton Woods Sistemi, üç temel özelliğe sahiptir. İlk olarak altın yine uluslararası değer birikiminin bir aracı olmuştur ancak ABD doları da sterlinden sonraki ikinci konvertibl para olma özelliğiyle "altın kadar iyi" (as good as gold) para haline gelmiştir. Tam konvertibl bir para uluslararası ödemelere aracılık etmek açısından önemli bir konumdadır. ABD savaş sonrasında rezerv para ve uluslararası ödemelere aracılık etme açısından uygun olması açısından tam konvertibl bir paranın tüm özelliklerine sahiptir. İkinci olarak, 1944'te ABD'deki Bretton Woods kasabasındaki toplantıda ortaya çıkan kararla 1 ons altın karşılığı 35 ABD doları uluslararası temel parite olarak kabul edilmiştir. Üçüncü ve son olarak Bretton Woods Sistemi'nde döviz kurlarını ve kısa dönemli açıklarını düzenlemek için IMF ve Dünya Bankası kurulmuştur.⁵²

Bretton Woods Sistemi'nde yeni kurulacak uluslararası para ya da ödemeler sistemine temel olmak üzere, iki belli başlı planın sunulduğu görülmektedir. Bunlar, ABD tarafından sunulan White Planı ile İngiltere tarafından geliştirilen Keynes Planları olarak bilinmektedir. Keynes, IMF'nin dünyanın tek bir merkez bankası haline gelmesini ve böylece ülkelerin ekonomik egemenlikleri üzerinde kontrol olanağının bulunmasını, uluslararası para olarak bancor adında tek bir paranın kabulünü ve uluslararası ödemelerin de ya altın ya da bu banka tarafından çıkarılacak bancor ile yapılmasını önermiştir. White Planı ise IMF'yi dünyanın 1930'larda geçirdiği kötü deneyimleri önleyebilecek bir yapıya kavuşturmayı öngören pragmatik bir çözüme dayanıyordu.⁵³

Bretton Woods Sistemi ile üye ülkeler, uluslararası parasal ilişkileri iyi şekilde yönetecek bir kanuna uymayı kabul etmişlerdir. Anlaşmanın hedefi, üye ülkelerde tam istidama ulaşmak ve uluslararası mübadelelerin gelişmesi için yeterli finansman kaynaklarını temin etmektir. Gerçekten iki savaş arası tecrübe, ülkelerin kambiyo hadlerini tespit etmeleri ve kambiyo işlemlerini kısıtlamalarında tamamen hür kalmalarının, uluslararası mübadeleleri daralttığını ve herkesi güvensizliğe sevk ettiğini göstermiş bulunmaktadır.⁵⁴

Amerika'nın dış ticarete ilişkin başvurduğu koruyucu önlemlerle sermaye hareketlerini sınırlandıran yüksek faiz politikası, dış ödemeler dengesizliklerinin giderilmesinde bir ölçüde başarılı olmuşsa da Amerika, Avrupa ülkelerinden geçmişte sağladığı çıkarları büyük ölçüde kaybetmiştir. Nitekim 5 Mayıs 1971 tarihinde Almanya, markın değerini dolara bağlamaktan vazgeçtiğini ilan etmiş ve dalgalanma

⁵² Mehmet Şişman, **Uluslararası Paranın Ekonomi Politikası ve Kriz**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011, s.35.

⁵³ Erden Öney, **Uluslararası Para Sistemi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:448, Ankara, 1980, s.125.

⁵⁴ Uludağ, a.g.e., s.35.

ilkelerini benimsemiştir. Almanya'yı Kanada benzer bir uygulamayla takip etmiştir. Değişen koşullar, Amerikan dolarının devalüe edilmesine ve altın-dolar konvertibilitesinin kaldırılmasına yol açmış ve Bretton Woods Sistemi uygulamasını fiilen sona erdirmiştir.⁵⁵

1.2.4. Euro'ya Geçiş ve Dalgalı Döviz Kuru Sistemi

Sabit Döviz Kuru Sistemi'ni Euro'ya geçiş ve Dalgalı Döviz Kuru Sistemi'ne geçiş süreci izlemiştir. Euro'ya geçiş ve Dalgalı Döviz Kuru Sistemi'ne geçiş süreci aşağıda belirtilmiştir.

1.2.4.1. Euro'ya Geçiş

Bretton Woods Sistemi'nin yıkılmasından sonra, çoğunluğu az gelişmiş ülkelerden oluşan bir grup ülke, sabit kur uygulamalarını sürdürerek paralarını yeniden dolara bağlamışlardır. Doların diğer paralara göre değerinin değişmesi, o ülkelerin ulusal paralarının da aynı yabancı paralar karşısında değerlerinin değişmesi anlamını taşımaktadır. Böyle bir gelişme dış dengeyi olumsuz etkileyerek, parasını dolara bağlayan ülkeler açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Tek Avrupa parası, yeni adıyla Euro, açıkça ve ilk defa zamanın Fransa Başbakanı Raymond Barre'nin 12 Şubat 1969 tarihinde hazırladığı raporda dolara alternatif olarak gösterilmiş ve dolar kadar güçlü ve istikrarlı bir para birimi olarak ortaya çıkması hedeflenmiştir.⁵⁶

Avronun tarihsel gelişimini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür⁵⁷:

- 1957 – Roma Antlaşması: Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 6 üye ile birlikte kuruluşu.
- 1968 – Üyeler arasında Gümrük Birliğinin tamamlanması.
- 1979 – Avrupa Para Sistemi'nin yürürlüğe girmesi: Avrupa Para Birimi ECU ve Döviz Kuru Mekanizması'nın oluşturulması.
- 1985 – Tek Avrupa Senedinin, 1999 yılının sonuna kadar Tek Pazar yaratılması taahhüdüyle geçerlilik kazanması. (İsmin Avrupa Topluluğu (AT) olarak değiştirilmesi.)
- 1988 – Parasal Birliğin gerçekleşmesine ilişkin Delors Raporu'nun kabulü.
- 1992 – Maastricht Antlaşması: Avrupa Topluluğu (AT) yerine Avrupa Birliğinin (AB) benimsenmesi ve Avrupa Parasal Birliğinin 1999 yılında başlamak üzere 15 AB üyesi tarafından kabulü.

⁵⁵ Dilek Saygın Özbek, *Uluslararası Para Sistemleri ve Parasal İlişkiler*, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 169, Ankara, 1981, s.36.

⁵⁶ Hacı Bayram Bulgurlu, *Dolar mı? Euro mu?*, Roma Yayınları, Ankara, 2004, s.33, 45.

⁵⁷ Suat Oktar – Suat Yavuz, *Avrupa Birliği Euro ve Türkiye*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 2000, s.7,8.

- 1995 – Madrid Zirvesi: Ortak paranın Euro olarak isimlendirilmesi.
- 1996 – Dublin Zirvesi: İstikrar Paketi’nin kabul edilmesi.
- 1997 – Amsterdam Antlaşması.
- Mayıs 1998 – Parasal Birlik üyelerinin resmen belirlenmesi.
- Temmuz 1998 – Avrupa Merkez Bankası’nın resmen faaliyete geçmesi.
- Ocak 1999 – Ekonomik ve Parasal Birlik’e üye ülkelerde Euro’nun ortak para olması.
- Ocak 2002 – Euro banknotlarının ve madeni paralarının tedavüle çıkması.
- Temmuz 2002 – Euro’nun hukuki para (legal tender) olması.

Euro, yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1999 tarihinden, 1 Ocak 2002 tarihine kadar yalnız bir kaydi para olarak bankacılık ve finans işlemlerinde kullanılmış, fiziki bir varlığa sahip bulunmamıştır. 1 Ocak 2002 tarihinde dolaşıma giren Euro, 1 Temmuz 2002 tarihinden sonra diğer paraların dolaşımdan kalkmasıyla fiili olarak Avrupa Birliği’nin tek yasal para birimi haline gelmiştir.

1.2.4.2. Dalgalı Döviz Kuru Sistemi

Bugün dünyada bütün ülkeler tarafından paylaşılan, anlaşmalarla kurulmuş, aynı kur sistemine bağlı bir uluslararası para sistemi yoktur. Bunun yerine, sabit kur sisteminden dalgalı kur sistemine kadar değişebilen ve ülkelerin kendileri tarafından seçilen farklı sistem ve uygulamalar vardır. Uluslararası mali ilişkileri düzenlemekle görevli olan IMF, Bretton Woods Sistemi’nin yıkılmasından sonra üye ülkelerin farklı uygulamalarına yasallık kazandırmak için kuruluş yasasında bir değişiklik yapmıştır. Bu değişiklikle, belirli ilkelere uymak kaydıyla, dileyen ülkenin dilediği kur sistemini benimseyebileceği resmen kabul edilmiştir.⁵⁸

15 Ağustos 1971 tarihinden günümüze kadar dünyada “dalgalı kurlar” içeren bir uluslararası para sistemi geçerli bulunmaktadır. Dalgalanma önce bu tarihte büyük paralar arasında fiilen başlamış, kısa süren bir sabit kura dönüş deneyinden sonra 1973 yılından itibaren genelleşmiş ve giderek yerleşmiştir. Başlangıçta dalgalanmaya geçemeyen ve paralarını diğer konvertibl paralara ya da çeşitli paralardan oluşan “sepetlere” bağlayan çok sayıda ülkenin bugün eskisinden çok daha esnek kur politikaları izleyebildikleri dikkati çekmektedir.⁵⁹

Dalgalı Döviz Kuru Sistemleri altında para biriminin değeri, altın veya başka bir ülkenin rezerv para birimine bağlanmamaktadır. Para biriminin değeri uluslararası finansal piyasalarda, arz ve talep dengesinde belirlenmektedir. Dalgalı Döviz Kuru

⁵⁸ Halil Seyidoğlu, a.g.e. s.29.

⁵⁹ Salih Kaya, *Uluslararası Bankacılık Uygulamaları*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s.46.

Sistemi'nin temel üç faydası; para politikasında özerklik sağlaması, simetrik yapıya sahip olması ve döviz kurlarının otomatik olarak istikrar sağlamasıdır.⁶⁰

Bretton Woods Sistemi'nin, likidite, güven ve intibak sorunları yarattığı iddia edilen yetersizliklerinin sistematik olarak eleştirilmeye başlandığı 1960'larda başlayan alması sistem olarak öngörülen Dalgalı Döviz Kuru Sistemi'nin özellikleri şu şekilde sıralanabilir⁶¹:

- Piyasa ekonomisi özelliklerini yansıtması,
- Rezerv kullanımında bir azalma veya rezerv tasarrufu sağlaması,
- İç ekonomi politika araçlarına özgürlük sağlaması,
- Enflasyonist olması,
- Enflasyonist eğilimleri ülke dışına yansıtmaması,
- İstikrarı bozucu spekülasyona yol açması.

Dalgalı Döviz Kuru Sistemi'nde, döviz kurunda otomatik değişmelere müsaade edilmekte, dış dengenin sağlanmasında sabit kur sisteminde mevcut olmayan veya sadece sınırlı bir alan içinde mevcut olan yeni bir araç kazanılmış olmaktadır. Bu durum iç ve dış dengenin birlikte sağlanması ve amaçlar arasındaki çelişkilerin giderilmesi açısından bir avantaj olarak değerlendirilebilir.⁶²

Tablo 1

Çeşitli Uluslararası Parasal Sistemler

Döviz Kurları	Rezerv Çeşitleri	Kapital Mobilitesi
I.Sabit Döviz Kuru	A. Altın	1. Tam
II.Ayarlanabilir Kur	B. SDRs	2. Dual Piyasa
III.Yavaşça Değişen Kur	C. ABD Doları ve Diğer	3. Kontrollü Piyasa
IV.Yönlendirilen Dalgalı Kur	Ulusal Paralar	
V.Serbest Dalgalı Kur		

Kaynak: Vural Fuat Savaş, Uluslararası Para sistemi, s.31.

Bu tabloda birinci sütun, tarihsel süreç içinde ortaya çıkan döviz kuru çeşitlerini göstermektedir. Bu kur çeşitleri sabit kur ile dalgalı kur arasında yer alır. İkinci sütun, uluslararası para sisteminde, ulusal paraların konvertible olacakları düşünülen ve

⁶⁰ Alövsat Müslümov – Mübariz Hasanov – Cenktan Özyıldırım, **Döviz Kuru Sistemleri ve Türkiye'de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Ekonomiye Etkileri**, Tügiad Ekonomi Ödülleri Kitapları – 3, İstanbul, 2003, s.16.

⁶¹ Sema Kalaycıoğlu, **Esnek Kur Sistemi ve Türkiye Uygulaması**, Fatih Yayınevi, İstanbul, 1983, s.20.

⁶² Nevzat Güran, **Döviz Kuru Sistemleri ve Ekonomik Denge**, Kavram Yayınları, İzmir, 1987, s.71.

önerilen temel rezervi gösterir. Bunlar altın yanında SDRs, Amerikan doları, Euro ve yen gibi çeşitli ulusal paralardan oluşabilir. Hangisinin veya hangilerinin rezerv para niteliği kazanacağı şimdiden kestirilemez. Üçüncü sütun ise, düşünülen sistemde kapital mobilitesine ne ölçüde serbesti verileceği ile ilgilidir.⁶³

⁶³ Savaş, a.g.e., s.31.

2. GÜNÜMÜZ DIŞ TİCARETİNDE KULLANILAN ÖDEME YÖNTEMLERİ

Bu bölümde ihracat ve ithalat olarak dış ticaret kavramı, ödeme yöntemleri kavramı ve her bir ödeme yöntemi ayrı ayrı açıklanmıştır.

2.1. DIŞ TİCARET KAVRAMI

Mal ve hizmet ticareti bir ülke sınırları içerisinde ortaya çıkarsa bu iç ticaret olarak tanımlanmaktadır. Ülkeler arasında söz konusu olursa bu da dış ticaret olarak tanımlanmaktadır. Dış ticareti iç ticaretten ayıran başlıca unsurlar şunlardır⁶⁴:

- 1- Emek, sermaye ve teknoloji gibi üretim faktörleri ülke içinde akışkandır. Yani ülke sınırları içinde bir bölgeden diğerine kolaylıkla gidilebilir. Oysa bu faktörler ülkeler arasında akışkan değildirler. Bir ülkeden diğerine kolaylıkla transfer edilemezler. Dolayısıyla ülkeler arasında özellikle üretim maliyetleri konusunda farklılıklar ortaya çıkar ve bunlar ülkeler arasındaki ticareti etkiler. Aynı mal kimi ülkelerde daha ucuza kimi ülkelerde daha pahalıya üretilir. Sonuçta da dış ticaret için önemli bir gerekçe ortaya çıkmış olur.
- 2- Dış ticaretin en çok söz edilen ikinci ayırt edici özelliği ise bağımsız para birimleri ve para sistemlerinin varlığıdır. Bu nedenle dış ticaret iç ticarete göre çok daha farklı koşullarda ve işlemler sonucunda gerçekleşir.
- 3- Üçüncü ayırtıcı özellik ise ülkeler arasında sınırlar olmasıdır ve bu nedenle de ülkeler arası dış ticaret politikalarında ortaya çıkan farklılıklardır. Ülkeler serbest ya da koruyucu dış ticaret politikaları uygulayabilirler. Bu uygulamalar sırasında da gümrük vergileri, kotalar, kambiyo denetlemesi vs. gibi farklı araçları kullanabilirler. Bu ve benzeri politikalar iç ticarete söz konusu değildir.

Dış ticaret işlemlerinde ithalat ve ihracat yapmayı planlayan işletmelerin aşağıdaki konu başlıklarını ayrı incelemesi gerekmektedir. Her konuda yer alan sorulara cevap verebilecek düzeyde işletme analizi yapılabilir⁶⁵:

- Fiyat: İhraç etmeyi planladığınız ürünün fiyatı rekabet koşullarına uygun mu? İthal etmeyi planladığınız fiyat iç piyasa için cazip mi?
- Rekabet Ortamı ve Şartları: Her yönü ile ürün dış pazarın rekabet şartlarına hazır mı?

⁶⁴ Mehmet Tomanbay, *Dış Ticaretin Rejimi ve İhracatın Finansmanı*, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1995, s.9.

⁶⁵ Yaser Gürsoy, *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*, Ekin Kitabevi, Ankara, 2006, s.43, 44, 45.

- Bölgedeki Rakip Üretici Firmalar: Bölgedeki rakip üretici firmalar ne yapıyor? Yeni ürün politikası nedir? Pazar payı nedir?
- Kar Marjı: Ürünün dış ticaretteki kar marjı ne olacaktır? Kar marjı yatırım maliyetlerini karşılayacak mı? Kar marjı işletmenin arzuladığı hedefleri karşılayacak mı?
- Dış Ticarete Ait Masraf Kalemleri: Ürünün üretim maliyeti dışında ve yasal zorunlu maliyetler dışında diğer maliyet arttırıcı faktörleri neler olabilir? Ülkelere göre sonradan çıkması muhtemel maliyet unsurları nelerdir?
- Ticaret Kanalları: Ülkedeki ve ülkeler arasındaki ticaret kanalları nelerdir? Ürününüzün hangi ticaret kanalı ile avantajı yüksektir? Hangi ticaret kanalı size arzulanan getiriye sağlamaz?
- Ödeme Koşulları (Şekilleri): Ödeme şekillerinde tercih edilen yöntem güven veriyor mu? Risk ve ödeme/taahhüt maliyeti nedir?
- Teslim Şekilleri: Teslim şekli için hangi yöntem seçilecektir? Teslim şeklinin risk ve ilave maliyetleri nelerdir?
- Sigorta Teminat İhtiyacı: Ürünün varış yerine kadar veya teslim alınmasına kadar sigorta maliyeti nedir? Sigorta garantisi nedir?
- Hükümet Kararları: Ürünün satılacağı ülkenin veya satın alınacağı ülkenin hükümetinin bu ürün türü için özel kararları (hükümet politikası) var mıdır? Ürünün ithalatını veya ihracatını ani bir hükümet kararı etkileyebilir mi? Bu gibi kararlar karşısında işletmelerin alternatif politikası nedir? Ne olmalıdır?
- İlgili Ülkenin Alt Yapı Durumu: İthalatı veya ihracatı planlanan ürün için ilgili ülkenin alt yapısı uygun mudur? İhraç edilen ürün için garanti süresi içinde alt yapıdan kaynaklanan maliyetler neler olabilir? Örneğin, otomobil ihracatında ilgili ülkenin alt yapısı (yol, köprü vb.) verilen garanti süresi için ne kadar yeterlidir?
- Teknik Standartlar ve Düzenlemeler: Ürün için ülkenin teknik standardı var mıdır? Standartlar konusunda denetim mekanizması çalışıyor mu?
- Ticari Engeller: Ülkede yasal veya gayri yasal ticari engeller neler olabilir?
- Coğrafi Koşullar: Gerek ulaşım, gerekse pazarlama yönünden coğrafi koşullar uygun mu? Coğrafi koşulların getireceği ek maliyetler neler olabilir?
- Tanıtım İhtiyacı ve Reklam Maliyeti: Ürünün tanıtım ihtiyacı var ise reklam maliyeti nedir? Ülkedeki yasalar ve yayın kuruluşları reklam standartlarına uygun mu?
- Ürünün Kalite Yapısı: Ürünün kalitesi dış pazardaki talep için yeterli mi? Kalite arttırımı için ilave maliyetlere ihtiyaç var mı? İlave maliyetler neler olabilir?
- Ürünün Benzer Ülke Ürünleri Karşısındaki Durumu: Kendi ürününüz ve benzer ülkelerin ürünleri arasındaki farklar nelerdir? Talep faktörlerini

etkileyen unsurlar neler olabilir? İşletme lehine/aleyhine talep değişikliğini etkilemesi muhtemel örf ve adetler ile bölgesel gelenek (alışkanlık) faktörleri nelerdir?

- Ürünün Piyasada Yaşam Süresi: Ürünün piyasada kullanım süresi nedir? Ürüne talep ne kadar sürer? Moda ve mevsimlik talep faktörlerinin değişim süreci nedir?
- Ambalaj Durumu ve Maliyeti: Ürünün ambalajı, ülkenin yaşam standardına uygun mu? Beklenen ürün imajı nedir? Ambalaj için ilave maliyetler nelerdir?
- Piyasanın Genişliği: Ürün için piyasanın arz ve talep durumu nedir?
- Ülkedeki Moda ve Yaşam Standardı: Ürün için ülkedeki moda uygun mudur? Yaşam standardı hangi düzeydedir? Ürün bu standardın üstünde mi yoksa altında mıdır? Ulaşılması gereken standartlar için maliyetler nelerdir?
- Ülkenin Ekonomik ve Siyasal İstikrarı: Ülkedeki ekonomik ve siyasal istikrarda değişimler olması halinde ürüne olan talep değişikliği ne olur?
- İhracat Teşvikleri ve Kredileri: Yerli/yabancı hükümetlerin teşvik politikaları ve kredi imkanları nelerdir?
- İthalat Teşvikleri ve Kredileri: Yerli/yabancı hükümetlerin teşvik politikaları ve kredi imkanları nelerdir?
- Korumacı Tedbirler: İthalat ile ilgili vergiler, fonlar, harçlar ve diğer kesintiler nelerdir? Ürün ile ilgili miktar sınırlaması nedir?

2.1.1. İhracat

Uluslararası pazarlarda faaliyette bulunmanın en eski ve en geleneksel yolu olan ihracat, mal ve hizmetlerin ulusal sınırların dışına sevk edilmesidir. Bir başka ifade ile ihracat; potansiyel müşterilerin yabancı ülke pazarında saptanması, mal ve hizmet satışının yapılması ve mal ve hizmetin tüketiciye ulaştırılmasıdır. Bunun yanında ihracat, kazanç elde etmek amacıyla müşteri gruplarının gereksinimlerini, isteklerini ve tercihlerini tatmin etmek için işletme olanaklarının değerlendirilmesi, planlanması, kullanılması ve denetlenmesi eylemlerinin uluslararası alanda yürütülmesi olarak da ifade edilebilir.⁶⁶

Bir ihracat işlemi çıkış gümrüğünde tüm aşamalarıyla aşağıdaki gibi sıralanmaktadır⁶⁷:

Hazırlanan evraklar aşaması;

- Üretim (veya planlama) bölümünden yükleme detayları alınır.

⁶⁶ Adnan Çelik – İsmail Bakan – Mustafa Taşlıyan – Nusret Göksu – Mesut Bilginer- Murat Canitez – Ö. Okan Fettahoğlu – Alaaddin İlker – Güçlü Tümer – C. Gamze Bal, **Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar**, Adım Matbaacılık, Konya, 2003, s.2.

⁶⁷ Hakan Çınar, **Pratik İthalat İhracat İşlemleri**, ARC Yayınları, İstanbul, 2005, s.343, 344.

- Bu detaylara istinaden öncelikle gümrük (çıkış) beyannamesi tanzim edilir. (gümrük müşavirliği ile çalışılıyorsa talimat geçerli.)
- Türkçe fatura tanzim edilir.
- Ticari fatura (commercial invoice) hazırlanır.
- Çeki listesi (packing list) hazırlanır.
- A.TR (veya EUR.1) belgesi tanzim edilir. (3. ülkelere gerçekleştirilen ihracatlarda "Menşe Şahadetnamesi" tanzim edilir.)
- Nakliyeciyeye konşimentoyu hazırlayabilmesi için talimat geçerli.
- Sigorta yaptırılacak ise sigorta şirketine ilgili detaylar iletilir.

Evrakların tasdiki aşaması;

- İlk olarak gümrük beyannamesi ilgili İhracatçı Birliği'nde tasdik ettirilir.
- A.TR (EUR.1 veya Menşe Şahadetnamesi) Ticaret veya Sanayii Odası'nda tasdik ettirilir.
- Sağlık Sertifikası, Kontrol Belgesi gibi spesifik belgeler tasdik ettirilir.

Gümrüğe gidiş aşaması;

- Beyanname ve ekindeki belgeler gümrüğe ibraz edilir iken sevkiyat mallarının da gümrüğe veya nakliyeciyeye teslimi sağlanmalıdır.
- Beyannameye Türkçe fatura, dolaşım belgesi ve çeki listesi (varsa spesifik belgeler) eklenir.

Gümrükleme aşaması;

- Bu belgeler ile önce tescil işlemleri tamamlanır. (Burada beyannameye basılan tarih "tescil tarihidir".)
- Tayin edilen muayene memurunun mali muayenesi sonrasında ihracatın gerçekleştirilebilmesi amacıyla beyanname kolcuya devreder.
- Kolcu malı teslim alır. Malı mühürler ve beyannameye tarih ve mührünü basarak imzasını atar. (Kolcunun beyannameyi imzaladığı tarih "fiili ihraç tarihidir".)
- Malın gümrükten sevkiyatı gerçekleştirilir. (Malların ülke sınırını terk ettiği esnada beyannamenin arka yüzüne basılan tarih "intaç tarihidir".)

2.1.2. İthalat

İthalat, bir ülkeye başka bir ülkeden mal ve hizmet getirme veya satın alma, dış alım olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde ithalat işlemleri; ithalat rejim kararları, ithalat mevzuatı, kararnameler, ithalat yönetmeliği, tebliğler, genelgeler, çok taraflı ve ikili anlaşmalar ve sair mevzuatın ithalatla ilgili hükümlerine bağlı olarak yürütülmektedir. Bir ithalat aşağıdaki aşamalarla gerçekleşir⁶⁸:

İthal edilecek ürün ve ülkelerin seçimi;

- İthal konusu malın Türkiye pazarının araştırılması yapılır.
- Söz konusu mal hammadde, ara mamul veya yarı mamul olarak kendi tesisinde kullanılacaksa girdi maliyetlerini göz önünde bulundurularak nihai mala etkisi tespit edilir.
- İthal edilecek malın tespitinden sonra bu malın hangi ülkelerden getirilebileceği araştırılır. Söz konusu malın;
 - a) Hangi ülkelerde üretiminin yapıldığı,
 - b) Kalitesi,
 - c) Mukavemeti,
 - d) Kullanılabilirliği,
 - e) Fiyatı,
 - f) Markası vs. açısından dünya piyasalarında hangi ülkelerde daha çok kabul gördüğü araştırılmalıdır.

İthal edilecek malın yurtdışı satıcılarıyla bağlantı kurulması;

- Bu aşamada ilgili ülkelerdeki satıcılarla;
 - a) Yazışma yapma,
 - b) Telefonla veya yüz yüze görüşme,
 - c) Fuar veya sergiler aracılığıyla bağlantı kurma,
 - d) Mümkünse malın üretiminin nasıl ve ne şekilde yapıldığını görebilme gibi durumların şartlara uygun olanının kullanılması gerekmektedir.

İthal edilecek malın sevk ve yükleme aşaması;

- Satıcı firma ile yapılan anlaşmaya veya verilen siparişe göre;
 - a) Taşıyıcı firma ile bağlantıyı kurma,
 - b) Malların belirlenen noktadan alınması,
 - c) Malların sevk edileceği yer,
 - d) Varış yeri ve taşıma detayları bu aşamada yer alabilecek durumlardır.

İthalat evraklarının hazırlanması ve gümrük işlemleri;

⁶⁸ Sarp Ağaçdelen, **İthalat İhracat Budur**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010, s.3, 7, 8, 9, 10.

- Yurt dışı firmadan ithalat evrakları temin edilir ve ithalat işlemlerine başlayabilmek için gerekli evraklar hazırlanır.
- İthalat için gerekli evrakların hazırlanmasından sonra gümrük işlemleri başlatılır ve bu işlemlerin tamamlanması aşamasına geçilir.
- Gümrük işlemlerinin bitmesiyle ithalat sona ermektedir.

2.2. ÖDEME ŞEKİLLERİ KAVRAMI

Ödeme şekli (terms of payment), kısaca ihracatçının sattığı mal üzerindeki kontrol olanağını kaybetmeden, isteyeceği garantinin kapsamının belirlenmesidir. İthalatçı ile yaptığı anlaşma gereği malı hazırlayan ve sevke hazır hale getiren ihracatçı, haklı olarak mal bedelinin ödenmesini düşünmek ve finansman programı yapmak zorundadır. Zamanında mal bedelini tahsil edemeyen ihracatçı büyük bir sıkıntı içine gireceğinden, ödeme şekilleri üzerinde yeterince bilgi sahibi olması gerekmektedir.⁶⁹

Yurt dışına yapılan ihracat işlemlerinde ve yurt dışından yapılan ithalat işlemlerinde benimsenmiş olan ortak uygulamalar bulunmaktadır. ICC 500 broşürü ile netleştirilen bu kurallar, tüm bankaların aynı tanımlamalardan aynı kavramı anlayabilmeleri ve aynı uygulamayı yapmaları amacını taşımaktadır. Bankalar ICC 500'e göre sadece malı temsil eden belgeler ile ilgili işlemleri yapmakta ve gerektiğinde bu belgeler ile ilgili sorumlulukları almakta ve malın kalitesi, miktarı vb. nitelikleri ile ilgilenmektedirler. Ödeme şekilleri bu tür tanımlamaların başında gelmektedir.⁷⁰

Dış ticarete kullanılan ödeme şekilleri, ithalatçı ve ihracatçı arasında düzenlenen ticari sözleşmeye göre belirlenmektedir. Uluslararası ticaretin taşıdığı riskler, ihracatçı ve ithalatçının finansman yapıları, ithalatçı ve ihracatçı arasındaki karşılıklı güven, ticarete konu olan malın arz ve talep esnekliği vb. faktörler ödeme şeklinin tespitinde etkili olmaktadır.

Teslim şekillerinde olduğu gibi ödeme şekillerinde de standardizasyon sağlama konusunda girişimler devam etmektedir. Halen MTO tarafından vesikalı tahsil işlemleri, 1978 Revizyonu 322 sayılı broşür ile yeknesak kurallara kavuşturulmuştur. Aynı şekilde akreditifli işlemlerde MTO'nun 400 nolu broşürü yerine, 1993 yılında revize edilmiş 500 nolu "Akreditiflere İlişkin Yeknesak Teamül ve Uygulamalar" adlı yayın 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Halihazırda iki ödeme şekli uluslararası ticarete yeknesak kurallara kavuşturulmuş, diğer ödeme şekillerinde ise milli mevzuatla birlikte

⁶⁹ Atila Bağrıaçık, **Etkin İhracat Yönetimi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007, s.33.

⁷⁰ Hakan Şakar, **Genel Bankacılık Bilgileri**, Strata Yayınları, 1. Bası, İstanbul, 2000, s.136.

uluslararası ticaret hukuku uygulanmakta, anlaşmazlık halinde Nisan 1975 tarihli “MTO Tahkim Kuralları” milli hukuk ile birlikte kullanılmaktadır.⁷¹

Bir ihracat işlemi için düzenlenen satış sözleşmesinde alıcı ve satıcı arasındaki anlaşmazlığı önlemek amacıyla uluslararası kabul görmüş ödeme şekillerinden birisini karara bağlamak gerekir. Bu ödeme şekli, alıcının mal bedelini ne zaman ve ne şekilde ödeyeceğini olduğu kadar satıcının malı sevk ettikten sonra gerekli belgeleri ne zaman ve ne şekilde ibraz edeceği hususlarına göre de değişiklik arz eder.⁷²

Günümüzde kullanılan başlıca ödeme şekilleri şunlardır:

- Peşin ödeme,
- Kabul kredili ödeme,
- Mal mukabili ödeme,
- Vesaik mukabili ödeme,
- Akreditif ödeme.

2.2.1 Peşin Ödeme

2.2.1.1 Peşin Ödeme Nedir?

Peşin ödeme ihracat bedellerinin malın fiili ihracından önce ödenmesi anlamını taşımaktadır. Alıcının, sipariş edilen malların sevkiyatından önce satıcıya ödeme yapmasıdır. İthalatçı tarafından malın teslim alınmasından önce, gerek bankalar yolu ile ve gerekse alıcının kendisi veya vekili ya da onun adına hareket eden üçüncü kişi tarafından satıcıya peşin olarak ödenmesidir.⁷³

Peşin ödeme kısaca, ithalatçının mal bedelini ödedikten sonra ihracatçının malları sevk etmesi şeklidir. Bu ödeme şeklinde tüm risk malın alıcısı tarafından üstlenilmektedir. Bu risk ihracatçının bankasından temin edilecek teminatlar ile garanti altına alınabilir. Bu ödeme şekli kambiyo mevzuatına göre kredi niteliği taşıdığı için bir yıl içinde kapatılması gereklidir. İthalat bedelinin, gümrük beyannamesi ve eklerinin gümrük idaresine onay için ibraz edildiği tarihe kadar ödendiği bu ödeme şeklinde, bankalarca firma talebine istinaden transfer işlemleri gerçekleştirilir.⁷⁴

Karşılığı peşin ödeme ile gelen malın ihracatının bir yıl içinde gerçekleşmemesi durumunda para iadesi söz konusu olacaktır. Bankalar, gelen peşin ödeme içerisinden, ihracatçıyı ihracatı gerçekleştirmeye zorlamak amacıyla KKDF (Kaynak Kullanım

⁷¹ Oğuz Kaymakçı – Nuri Avcı – Recep Şen, **Uluslararası Ticarete Giriş**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Şubat 2007, s.330.

⁷² Ali Dölek, **Gümrük Birliği Sonrası Uygulamalı İhracat Bilgileri**, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1996, s.23.

⁷³ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, **100 Soruda Dış Ticaret**, İGEME Yayınları, Ankara, Haziran 2009, s.154.

⁷⁴ Ferudun Kaya, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.83.

Destekleme Fonu) ve yıllık gecikme faizi toplamı oranında bir meblağı bloke eder. İhracatın bir yıl içerisinde gerçekleşmesinden sonra bloke çözülerek ihracatçıya iade edilir.⁷⁵

İthalatçıyı, ihracat bedelini peşin ödemeye yönelten motivasyonlar; ithalata konu olan malın ithali zorunlu olan mal olması, ithalatçının nakit bolluğu içinde bulunması, peşin alıştan sağlayacağı iskontonun cazip olması, satıcının ithal edilecek malda mutlak bir tekel kurması, ürün devreleri yaklaşımı doğrultusunda ithal edilecek mal teknolojisine diğer rakip endüstrilerden daha erken sahip olmanın sağlayacağı avantaj, satıcıya olan denenmiş güven duygusu ve ithalatçının ülkesindeki yürürlükteki mevzuatın peşin ödemeye olanak vermesidir.⁷⁶

Peşin ödeme 4 şekilde söz konusu olabilir⁷⁷:

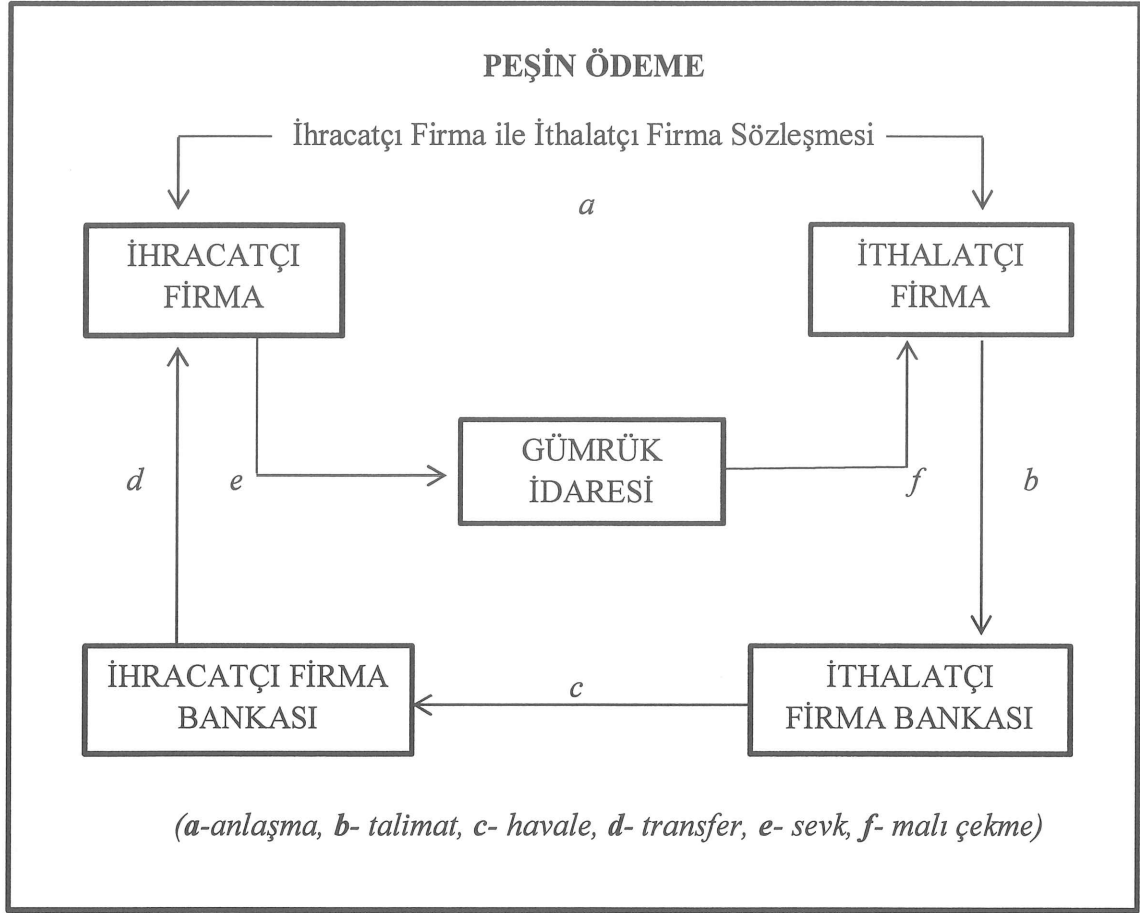
- *Havale Şeklinde*: Bu ödeme şeklinde ithalatçı firma, bankasına ihracatçı adına belirli bir tutarı ödemesi için talimat verir ve kendi ülkesindeki para cinsinden mal bedelini öder. Mal bedeli ithalatçının bankası tarafından ihracatçının ülkesindeki bankaya transfer edilir. Daha sonra ihracatçı malları ithalatçıya gönderir.
- *Nakit Ödeme*: İthalatçı, ihracatçının ülkesinde ihracatçının bankasına mal bedelini öder. (İhracatçının ülkesindeki banka döviz alım bordrosunu düzenler. Döviz alım bordrosuna döviz alışının ne için yapıldığı kaydedilir.) İhracatçı daha sonra malları ithalatçıya sevk eder.
- *Prefinansman*: Bir ön ödemedir. Bu ödeme şeklinde ithalatçı ihracatçının bankasından garanti alır. Eğer ihracatçı malı sevk etmez ise ihracatçının adına garanti vermiş bulunan banka faiz ile birlikte yapılan ön ödemeyi ithalatçıya iade eder.
- *Red Klaus Akreditif*: Red klaus, bir akreditife kırmızı renkte yazılmış ve ihraç olunacak malın satın alınması ile yükleme masraflarının karşılanması amacıyla, ihracatçıya aracı bankanın avans mahiyetinde peşin ödemede bulunma yetkisini veren bir şarttır.

⁷⁵ Hakan Akın, *Yeni İşim Dış Ticaret*, Elma Yayınları, Ankara, Nisan 2004, s.50.

⁷⁶ Kaymakçı – Avcı – Şen, *a.g.e.*, s.331.

⁷⁷ Ümit Ataman – Haluk Sumer, *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s.27.

2.2.1.2. Peşin Ödemenin İşleyişi

Şekil-1: Peşin Ödeme Akış Şeması

Kaynak: Yaser Gürsoy, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s.77.

Peşin ödeme şeklinde aşağıdaki süreç izlenir;

- İthalatçı firma ile ihracatçı firma arasında sözleşme yapılır.
- İthalatçı firma kendi bankasına, ihracat bedelinin ihracatçının bankasına havale edilmesi talimatını verir.
- İthalatçının bankası ihracat bedelini ihracatçı bankasına havale eder.
- İhracatçının bankası da bu bedeli ihracatçının hesabına transfer eder.
- İhracatçı firma ihracata konu olan malları ithalatçı firmaya gönderilmek üzere gümrük idaresine sevk eder.
- İthalatçı firma ilgili peşin ödeme beyanı ile malları gümrükten çeker.

2.2.1.3. Peşin Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları

Peşin ödemenin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde sıralanabilir;

- Peşin ödeme ihracatçı açısından oldukça avantajlı, ithalatçı açısından büyük risk taşımaktadır. İthalatçı firmalar, ihracatçıya çok güvendikleri ve malın gerçekten sağlıklı ve istenilen özelliklerde gönderileceğinden emin oldukları durumlarda bu ödeme şeklini kullanmalıdırlar.
- İthalatçı, orijinal evrak eksikliğinden dolayı kendi ülkesinde ithalat esnasında sorun yaşayabilir ve gecikme ile karşılaşp gümrükte yüklü ardiye (depo ücreti) ödemek durumunda kalabilir. Bunu önlemek için ithalatçı mutlaka ihracatçı firmanın düzenleyeceği bütün evrakların orijinallerinin malın yüklenmesini müteakip vakit kaybetmeksizin doğrudan kendilerine acele posta veya malla birlikte nakliyecilerle kanalıyla göndermelerini talep etmelidir.⁷⁸
- Peşin ödeme uygulamada çok az rastlanan bir ödeme şeklidir. Dış ticaretten doğan tüm risklerin ithalatçının üzerinde olması bunun en geçerli nedenidir. Çünkü henüz mal hazır dahi olmadan, ithalatçı ihracatçıya dış alıma konu olan mal için ödemeyi peşin olarak yapar. Yani ihracatçı malları göndermeden, ithalatçıdan parasını alır. Doğal olarak da ihracatçılar için en çok tercih edilen bir ödeme türü olarak karşımıza çıkar.
- Peşin ödemede ithalatçı, ihracatçıya bir anlamda kredi açmaktadır. Bu durumda eğer ihracatçı ithalatçının istediği malları göndermezse tüm riskleri üstlenmiş olmaktadır. Yani ithalatçının sipariş ettiği malları alamama, düşük kalitede ya da sipariş ettiği ürünler dışında farklı malları alma riski her zaman vardır.⁷⁹

⁷⁸ Ali Dölek, *Uluslararası Ticaret ve Türkiye Uygulamaları*, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2006, s.15.

⁷⁹ Çelik ve Diğ., a.g.e., s.96

2.2.2. Kabul Kredili Ödeme

2.2.2.1. Kabul Kredili Ödeme Nedir?

Kabul kredili ödeme şeklinde para yerine vadeli poliçe kullanılmaktadır. İthalatçının, ihracatçı tarafından düzenlenen vadeli bir poliçeyi kabul ederek malları almasını sağlayan bir ödeme yöntemidir. İhracatçı, ithalatçıyı belli bir süre finanse etmekte yani ödemenin ileriki bir tarihte yapılmasına onay vermektedir. Böylece mal mukabili ödemede olduğu gibi ithalatçı malları sattıktan sonra ödeme yapma imkanına kavuşmaktadır. Mal mukabili ödemeden temel farkı, burada ihracatçının elinde alacağını temsil eden bir kıymetli evrak vardır. Bu da ihracatçı açısından riski azaltmaktadır. Poliçenin ödenmemesi durumunda ithalatçı açısından uluslararası piyasada itibar kaybı söz konusu olacaktır.⁸⁰

Kendi içerisindeki ayrımlara bakıldığında kabul kredili ödeme, peşin ödeme hariç tüm ödeme yöntemlerinde kullanılabilir. O halde kabul kredili ödeme 3'e ayrılır:

- Kabul kredili mal mukabili,
- Kabul kredili vesaik mukabili,
- Kabul kredili akreditif.

Kabul kredili vesaik ve mal mukabilinde poliçe alıcı adına yapılmaktadır. Kabul kredili akreditifte ise poliçe banka adına düzenlenir. Eğer akreditif teyitli ise poliçe teyit veren banka adına, teyitsiz ise amir banka yani ithalatçı banka adına yapılmaktadır.⁸¹

Bir senedin poliçe sayılabilmesi için gerekli şekil şartları şunlardır⁸²:

- Poliçe kelimesinin veya başka bir dilde ise poliçe kelimesi yerine kullanılan kelime veya kelimeler (Bill of Exchange veya Draft),
- Belirli bir tutarın ödenmesi konusunda kayıtsız ve şartsız havale,
- İhracatçının adı ve soyadı,
- Vade; - Belirli bir tarihte,
 - Tarihinden belirli bir zaman sonra,
 - Görüldüğünde,
 - Görüldüğünden belirli bir zaman sonra,

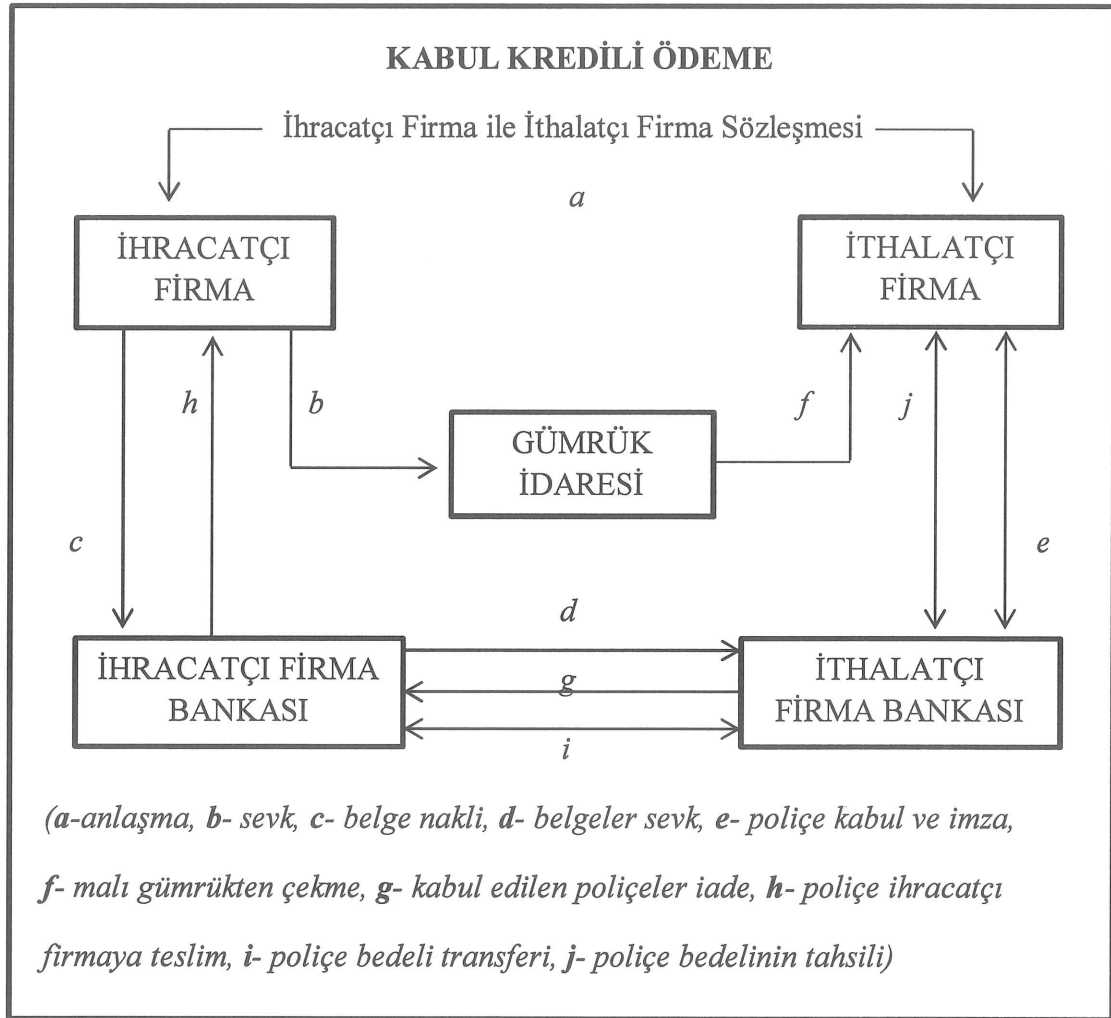
⁸⁰ Kenan Çelik- Cemalettin Kalaycı – Ali Rıza Sandalcılar, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Murathan Yayınevi, Trabzon, 2010, s.153.

⁸¹ Utku Utkulu – İsmail Aydemir – Ahmet Özken – Mutlu Yılmaz, **Türkiye’de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, Mayıs 2008, s.47.

⁸² Arif Şahin, **İhracatta Ödeme Şekilleri**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Yayınları, Ankara, Eylül 2009, s.35.

- Ödeme yeri,
- Lehtar (kimin emrine ödenecekse) adı ve soyadı,
- Keşide yeri ve tarihi (Issue place and date),
- Keşidecinin imzası.

2.2.2.2. Kabul Kredili Ödemenin İşleyişi

Şekil-2: Kabul Kredili Ödeme Akış Şeması

Kaynak: Yaser Gürsoy, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s.89.

Kabul kredili ödeme şeklinde aşağıdaki süreç izlenir;

- a) İhracatçı firma ile ithalatçı firma arasında sözleşme yapılır. Bu sözleşmede ödemenin belli bir vadeyi içeren poliçenin kabulü mukabilinde geçerli olacağı karara bağlanır.
- b) İhracatçı firma sözleşmedeki şartlara uygun olarak malları ithalatçı firmanın ülkesine gönderilmek üzere gümrüğe sevk eder.
- c) İhracatçı firma gerekli belgeleri (sevk belgelerini) ve vadeli poliçeyi bankasına teslim eder. Poliçe, ithalatçı firmanın mal bedelini ihracatçı firmaya ödenmesi için bir ödeme teminatıdır. İhracatçı firma, bu işlemde kendi bankasını poliçe tahsilatını yapması için aracı tayin eder ve nasıl hareket edeceğinin talimatını verir. Bu talimatlar arasında poliçenin ithalatçı firmanın bankası tarafından kabul edilmesi ile kabul kredisi koşulu da yer alır.
- d) İhracatçı firmanın bankası poliçeyi ve belgeleri ithalatçı firmanın bankasına gönderir.
- e) İthalatçı firmanın bankası belgelerin ve poliçenin kendisine ulaştığını ithalatçı firmaya bildirir. Daha sonra ithalatçı firma bu poliçeyi kabul eder ise poliçenin arkasını imzalar. İthalatçı bankası ise “Kabul Edilmiştir” kaşesini vurur ve vesaiki ithalatçıya teslim eder.
- f) İthalatçı firma gümrük idaresine başvurarak malları gümrükten çeker.
- g) Mallar gümrükten çekildikten sonra, ithalatçı firmanın bankası kabul edilmiş veya aval verilmiş poliçeyi ihracatçı firmanın bankasına iade eder.
- h) İhracatçı firmanın bankası poliçeyi ihracatçı firmaya iletir. İhracatçı dilerse, kabul edilmiş veya aval verilmiş olan poliçeyi iskonto ettirebilir. Belirli bir faiz ve komisyon ödemek suretiyle ihraç etmiş olduğu malların bedelini vadesinden önce tahsil edebilir.
- i) Poliçeyi elinde bulunduran ihracatçı firmanın bankası vadesinde poliçeyi ithalatçı firmanın bankasından tahsil eder ve ihracatçı firmaya ödeme yapar.

2.2.2.3. Kabul Kredi Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları

Kabul kredili ödemenin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde sıralanabilir;

- İthalattan doğan borcun poliçe vasıtasıyla ödenmesi daha çok ithalatçı yararına olan bir yoldur. Gerçekten ithalatçı, kendisine sunulan poliçeyi ödmeden veya kabul etmeden önce, malı temsil eden belgeleri incelemek olanağına sahiptir. İthalatçı, ihracatçının gönderdiği malların, satış akdiyle

kararlaştırılan nitelik ve miktarda olduğuna kanaat getirmeden poliçeyi ödemez veya kabul etmez.⁸³

- Bu tür ödemede poliçenin vadesinde ödenmeme riski söz konusudur. İhracatçı bu riskten korunmak için ithalatçının poliçeyi kabulü yanında, bir banka tarafından da aval verilmesini isteyebilir. Poliçeye aval verilmesi ile ihracatçının katlanacağı risk ortadan kalkar.
- İhracatçı, aval sayesinde poliçeyi vadesinden önce herhangi bir bankada iskonto ettirerek paraya çevirebilme olanağına kavuşur.⁸⁴
- Kabul kredili ödeme, daha fazla mal satışı konusunda ihracatçıya büyük fırsatlar verir. Alıcı açısından mallardaki kusurları görme imkanı verir. Kusurlu mallar poliçe vadesi içinde değıştirilebilir.
- İhracatçı, akreditifte olduğu gibi mal mukabili ve vesaik mukabili kabul kredili ödeme şekillerinde müşteri riskini en aza indirmek için alıcının bankasının da kefilliğini (aval) alarak poliçedeki riskleri en aza indirebilir.
- Ödeme vadesi yaklaştıkça veya ödeme vadesinde alıcı toplam tutar üzerinden indirim isteyebilir. Küçük rakamlarda ihracatçının mahkemeye gidip uğraşmayacağını düşünen alıcı ödemeyi oldukça geç ve eksik yapabilir veya hiç yapmayabilir.⁸⁵

2.2.3. Mal Mukabili Ödeme

2.2.3.1. Mal Mukabili Ödeme Nedir?

Mal mukabili ödeme, ihracatçının en çok riski üstlendiği ödeme şeklidir. Bu ödeme şeklinde, ihracatçı malını sevk etmekte, sevkiyata ilişkin vesaiki doğrudan veya bedelsiz teslim edilmek kaydıyla bir banka aracılığıyla veya doğrudan ithalatçıya göndermektedir. İthalatçı vesaiki teslim alarak, bununla malları gümrükten çekmekte, mal bedelini ise aralarındaki anlaşma uyarınca belirlenen süre sonunda ödemektedir. Diğer bir ifadeyle, mal bedelinin ödenmesi malların teslim alınmasından sonra gerçekteşmektedir. Dolayısıyla, mal bedelinin ödenmeme riski her an için mevcuttur.

Mal mukabili ödemenin en çok rastlandığı durumlar kısaca aşağıdaki gibidir⁸⁶:

- Alıcı (ithalatçı), satıcının (ihracatçının) bir temsilcisi veya şubesidir. Diğer bir ifade ile ithalatçı ve ihracatçı aynı şahıs veya firmadır.
- Alıcı ile satıcının (ithalatçı – ihracatçı) alım-satım ilişkisi yıllardır sürüyor olabilir.

⁸³ Nahit Töre – Derya Sevinç, **Bankacılar İçin Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 10. Bası, Yayın No: 409, Ankara, 2004, s.87.

⁸⁴ Tomanbay, **a.g.e.**, s.79.

⁸⁵ Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2012, s.323.

⁸⁶ M. Şeref Akkaş, **Dış Ticarete Ödeme Şekilleri**, Dışbank Eğitim Yayınları, s.76.

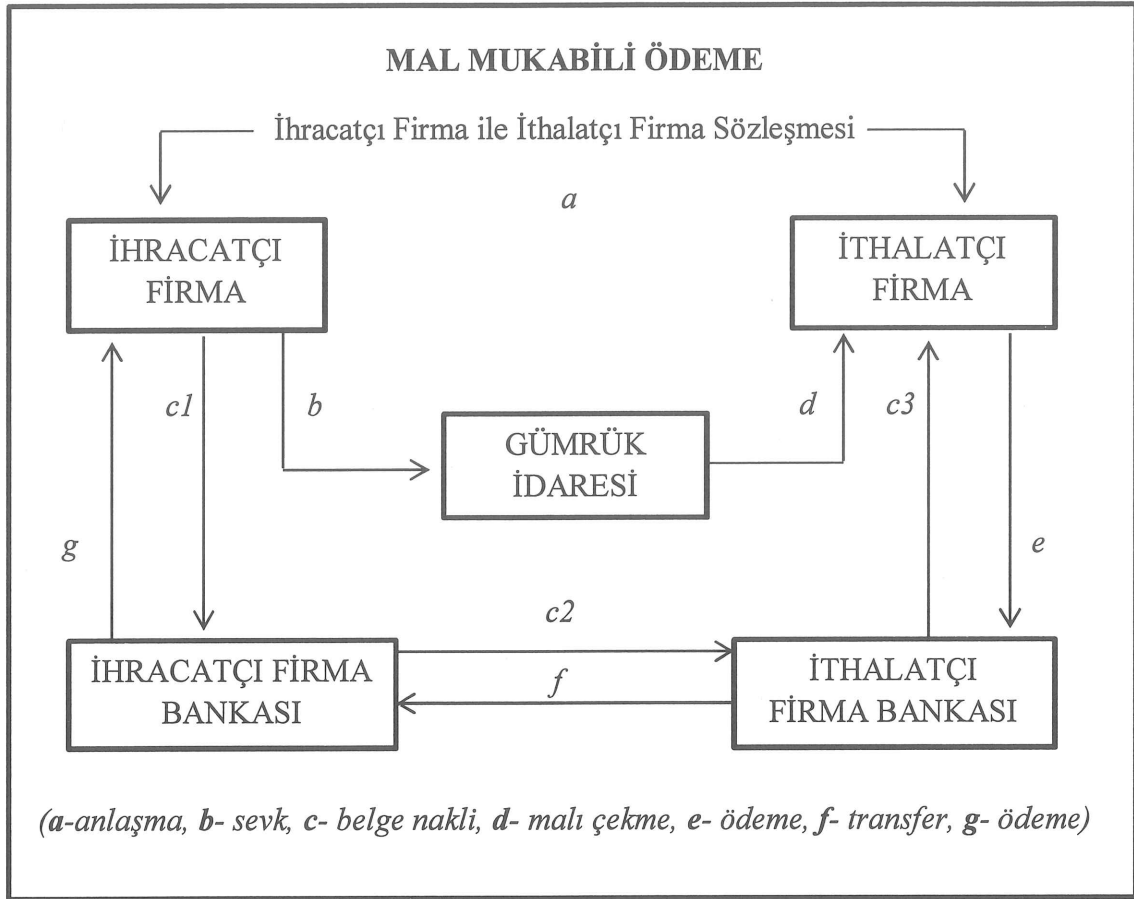
- Satıcının (ihracatçının) pazarlık gücü olmadığı gibi, piyasa koşulları buna zorluyor olabilir.

Mal mukabili ödeme şeklinin ihracatçı açısından oldukça riskli olması sebebiyle, ithalatçıya duyulan aşırı güven ortamında başvurulmasında fayda vardır. Bu ödeme şekli için mevzuat mal gönderildikten sonra ihracat bedelinin zamanı içinde (en geç 180 gün içinde) yurda getirilmesini şart koşturmaktadır. Ancak zorlayıcı şartlar, yani mücbir sebep halleri geçerli ise, bu şart iptal edilebilmektedir. Mücbir sebepler olarak da ancak şunlar kabul edilmektedir⁸⁷:

- İthalatçı veya ihracatçı firmanın iflası,
- İthalatçı ülkenin resmi makamlarından kaynaklanan sebeplerle ihracat bedelinin getirilememesi,
- Alıcı ve satıcı arasında ortaya çıkan herhangi bir anlaşmazlık nedeniyle yurtdışında dava açılmış veya tahkime gidilmiş olması,
- Grev, lokavt veya avarya halinin gerçekleşmiş olması,
- Doğal afet, savaş vb. olağanüstü durumların ortaya çıkması,
- Malların kaybedilmesi, hasar görmesi veya imha edilmesi.

⁸⁷ Ömer Akat, **Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi**, Ekin Kitabevi, Bursa, Mayıs 1998, s. 204.

2.2.3.2. Mal Mukabili Ödemenin İşleyişi

Şekil-3: Mal Mukabili Ödeme Akış Şeması

Kaynak: Yaser Gürsoy, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s.79.

Mal mukabili ödeme şeklinde aşağıdaki süreç izlenir;

- İthalatçı firma ile ihracatçı firma arasında sözleşme yapılır.
- İhracatçı firma, ihracata konu olan malı ithalatçı firma ülkesine gönderilmek üzere gümrük idaresine sevk eder.
- İhracatçı firma ihracata konu olan malın belgelerini kendi bankası aracılığı ile ithalatçı firmaya gönderir. (c1 + c2+ c3)
- İthalatçı firma malı gümrükten çeker.
- İthalatçı firma kendi bankasına mal bedelini öder.
- İthalatçı firmanın bankası ihracat bedelini ihracatçının bankasına transfer eder.

g) İhracatçının bankası ihracat bedelini ihracatçı firma hesabına kaydeder.

2.2.3.3. Mal Mukabili Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları

Mal mukabili ödemenin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde sıralanabilir;

- Mal mukabili ödeme şekli, peşin ödemenin tam tersi niteliğinde düşünülebilir yani ithalatçılar açısından avantajlı olmakla birlikte, ihracatçılar açısından büyük risk taşımaktadır. Mal mukabili ödeme şekli, taşıdığı bu riskten dolayı birbirini iyi tanıyan ve güvenen firmalar arasında yapılan alışverişlerde kullanılan bir ödeme şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸⁸
- Mal mukabili ödeme şekli, ithalatçıya iki önemli avantaj sağlamaktadır. İlk olarak ithalatçı malın bedelini, o malın mülkiyetine sahip olduktan sonra dilediği zamanda veya kendi ülkesinin mevzuatının tanıdığı vadenin son gününe kadar ödeme imkanına sahiptir.
- İkinci olarak, ithalatçı ithal ettiği malın bedelini, ilgili malı kendi ülkesinde pazarlayıp sattıktan sonra bir kerede veya kısım kısım ödeme yapabilmektedir. Her iki durumda da ithalatçı, ihracatçı tarafından dolaylı bir şekilde kredilendirilmektedir.⁸⁹
- Mal mukabili ödeme yöntemi, son derece basit ve masrafsız bir ödeme şekli olmasına rağmen, ihracatçıya yüklediği riskler nedeniyle çok tercih edilen bir ödeme şekli değildir. Bu yöntemde, aslında ihracatçı ithalatçıya bir çeşit kredi açmaktadır.
- Bu yöntemin kullanılabilmesi için ihracatçı ve ithalatçı arasında çok büyük bir güvenin tesis edilmesi gerekmektedir. Çünkü malı temsil eden belgeler malla birlikte ithalatçıya gönderilmektedir. Bu durumda ithalatçı kolayca malları kendi gümrüğünden çeker ve isterse ihracatçıya hiçbir ödeme yapmayabilir. Bu durumda bankaların tahsil ve takip sorumluluğu dahi yoktur. Ancak kendilerine ihracat bedeli ile ilgili bir ödeme yapılırsa, bunu ihracatçının bankasına gönderme sorumluluğu vardır.⁹⁰

⁸⁸ Dölek, a.g.e., s.16.

⁸⁹ Osman Barbaros Kemer, **Pratik Dış Ticaret Teknikleri Teori – Uygulama**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003, s.203.

⁹⁰ Çelik ve diğ., a.g.e., s.100.

2.2.4. Vesaik Mukabili Ödeme

2.2.4.1. Vesaik Mukabili Ödeme Nedir?

Vesaik mukabili ödeme şeklinde, alıcı ithal ettiği malın belgesini ancak mal bedelini ödemesi karşılığında bankasından devralabilmektedir. Bir başka ifade ile vesaik mukabili ödeme, ihracatçının göndermiş olduğu mal karşılığında, ithalatçının bankası tarafından mal bedelinin ödenmesi karşılığında ilgili belgelerin ithalatçıya teslimini öngören bir ödeme şeklidir. Bu nedenle, vesaik mukabili ödeme şeklinde, alıcının ithal ettiği mal bedelini malı temsil eden belgelere dayanarak ihracatçıya ödeyeceği garanti edilir.⁹¹

Vesaik mukabili, ihracatta; satıcı ihraç konusu malları yükledikten sonra, sevk vesaikini diğer vesaikle birlikte ülkesindeki bir banka aracılığı ile alıcının ülkesindeki bir bankaya, tahsil talimatı ekinde gönderir.

Tahsil talimatında vesaikin ithalatçıya “ödeme karşılığı teslim” veya “poliçe kabulü karşılığı teslim” şartı yer alır. Tahsil talimatı, “ödeme karşılığı teslim” koşulunu içeriyorsa, alıcının ülkesindeki banka, vesaik bedelini tahsil ettikten sonra belgeleri alıcı firmaya teslim eder ve bedelini satıcıya verilmek üzere ihracatçının bankasına gönderir. Bunun yanı sıra, satıcı tarafından alıcı üzerine keşide edilecek vadeli bir poliçe bulunuyorsa, bu poliçenin kabul edilerek bedelinin garanti edilmesi karşılığında vesaik teslim talimatı da verilebilir. Bu durumda teslim talimatı “poliçe kabulü karşılığı teslim” şartı içerir.⁹²

Vesaik mukabili ödeme işlemlerinde dört ayrı taraf bulunmaktadır. Bunlar ihracatçı, ithalatçı, tahsile gönderen ihracatçının bankası ve tahsilatı yapan ithalatçının bankasıdır⁹³:

- *İhracatçı – Amir (Exporter)*: Ticarete konu olan malı sözleşmeye uygun bir şekilde, tespit edilen taşıma aracıyla, ilgili sevk belgelerini de bankası aracılığıyla ithalatçıya gönderir.
- *İthalatçı (Importer)*: İthal ettiği mal bedelini tahsil bankasına ödeyerek ya da ihracatçının keşide edip kabulüne sunduğu poliçeyi kabul ederek, sevk belgelerini bankasından alıp gümrüğe gelen malları gümrükten çeker.
- *Tahsile Gönderen Banka (Remitting Bank)*: Genellikle ihracatçının çalıştığı bankalardan birisidir. İhracatçı mallara ait sevk belgelerini bu bankaya bir poliçe veya talimatla birlikte teslim eder. Bu banka da ithalatçının ülkesinde

⁹¹ Vasfi Haftacı, **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 411, İzmit, 2011, s.29.

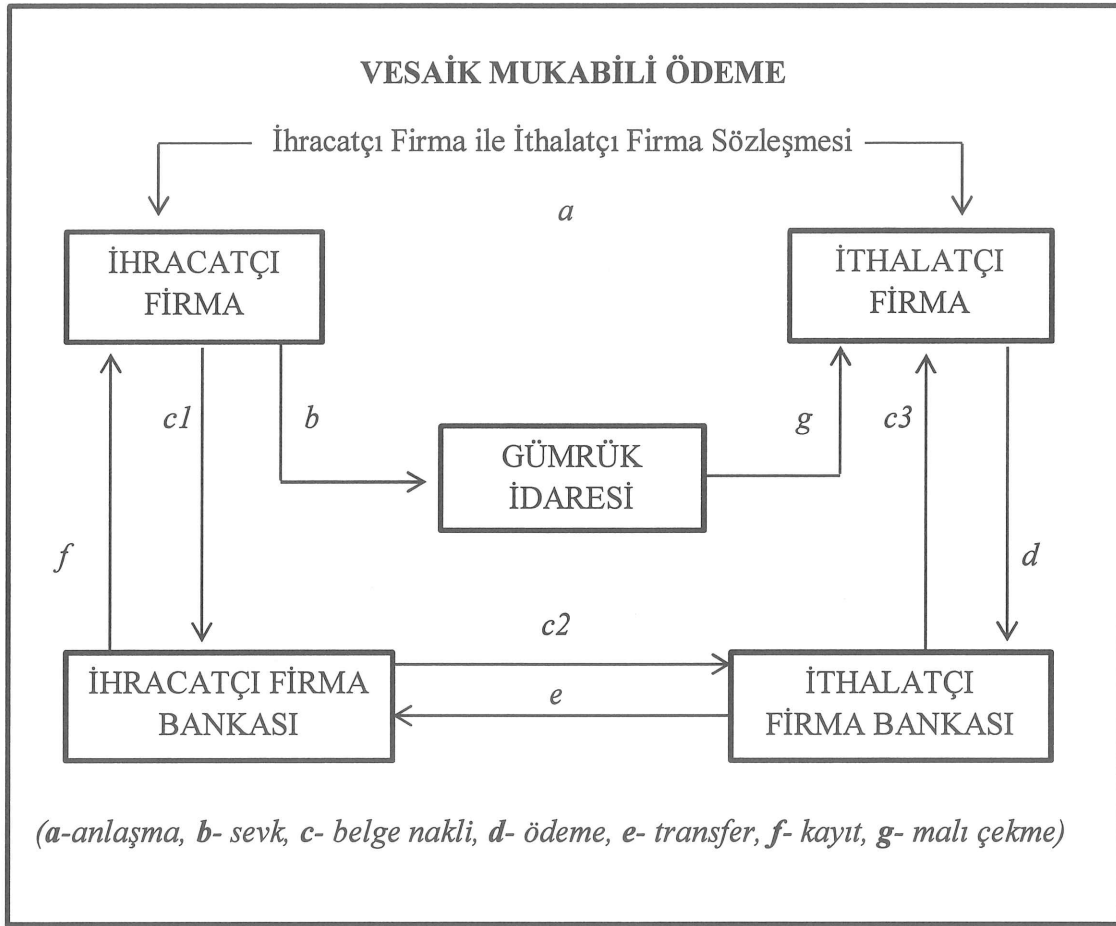
⁹² Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü, **İhracat**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Yayın No:18, İstanbul, 2006, s.66.

⁹³ Mehmet Karagül – Berfu İlter, **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**, Nobel Yayınları, Ankara, Ekim 2011, s.62.

bulunan ve muhabirlik sözleşmesi yaptığı bir başka bankaya söz konusu belge ve talimatları gönderir.

- *Tahsil Bankası (Collecting Bank)*: Kendisine gönderilen belgeleri, talimat doğrultusunda mal bedeli paranın tahsili ya da poliçenin kabulü karşılığında ithalatçıya veren bankadır. Bu banka tahsil ettiği parayı ya da kabule sunduğu poliçeyi ihracatçıya ulaştırmak üzere ihracatçının bankasına geri gönderir.

2.2.4.2. Vesaik Mukabili Ödeme İşleyişi

Şekil-4: Vesaik Mukabili Ödeme Akış Şeması

Kaynak: Yaser Gürsoy, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s.80.

Vesaik mukabili ödeme şeklinde aşağıdaki süreç izlenir;

- a) İthalatçı firma ile ihracatçı firma arasında sözleşme yapılır.
- b) İhracatçı firma malları ithalatçı firmanın gümrüğüne sevk eder.
- c) Belgeler, ihracatçı firmanın bankası aracılığı ile veya doğrudan ithalatçı firmaya gönderilir. (c1 + c2 + c3)
- d) İthalatçı firma kendi bankasına mal bedelini öder.
- e) Mal bedeli ihracatçı firmanın bankasına havale edilir.
- f) Banka mal bedelini ihracatçı firma hesabına kayıt eder.
- g) İthalatçı firma teslim aldığı ödeme belgeleri karşılığında malları gümrükten çeker.

2.2.4.3. Vesaik Mukabili Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları

Vesaik mukabili ödeme diğer ödeme türlerine göre, ihracatçı ve ithalatçıyı nispeten daha fazla korumaktadır. Ancak taraflar açısından tam bir güvenceden bahsetmek mümkün değildir. Vesaik mukabili ödemenin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde sıralanabilir;

- Bu ödeme türünde ithalatçı, mal bedelini ödemediği ya da kendisi için düzenlenen poliçeyi kabul etmeden malı gümrükten çekemez. Bu durum belli ölçüde ihracatçıyı korur. Ancak ithalatçının ticaretten vazgeçmesi durumunda, ihracatçının karşı ülkeye kadar ulaştırmış olduğu malları geri getirmesi veya o ülkede başka bir müşteriye satmak zorunda kalması ihracatçı açısından hala ciddi bir risk olarak devam etmektedir.⁹⁴
- İhracatçı açısından vesaikin kabul edilmemesi yani bedelin tahsil edilmeyerek iade edilmesi riskine karşın;
 - Alıcının çok iyi tanınması ve sipariştan vazgeçmeyeceğinden emin olunması,
 - Bankanın iyi seçilmesi, bedelini tahsil etmeden vesaiki teslim etmeyeceğine bu konuda yeterince titiz davranması hususunda şüphe duyulmaması,
 - İthalatçının bulunduğu ülkenin ekonomik, politik ve mali koşullarının göz önünde bulundurulması, ülkenin mevzuatı veya politikası gereği vesaik bedelinin tahsilinde engel bir durum olmadığının bilinmesi,

İhracatçı firmanın riski ortadan kaldırma veya azaltması açısından gereklidir.⁹⁵

- Bu yöntem her ne kadar güvenilir ve kolay bir ödeme yöntemi olarak görünse de ihracatçı açısından zaman zaman riskli olabilmektedir. Çünkü

⁹⁴ Mehmet Karagül – Cengiz Yılmaz, **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**, Nobel Yayınları, Ankara, Ekim 2008, s. 67.

⁹⁵ Atilla Bağrıaçık, **Uygulamalı Dış ticaret İşlemleri**, Bilim Teknik Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul, 2003, s.56.

ithalatçı çeşitli nedenlerle malların ihracatçı tarafından yola çıkarılmasından sonra bile malları almaktan vazgeçebilir. Bu durumda ihracatçı önemli zararlarla karşılaşabilir. Bu nedenle vesaik mukabili ödeme, güvenilir ve birbirini tanıyan firmalar arasında gerçekleşmelidir.⁹⁶

- İthalatçının malı teslim ve satın almaktan vazgeçmesi durumunda, ihracatçı ithalatçıyı mümkünse yeni koşullar öne sürerek malı teslim almaya ikna etmeye çalışmakta, örneğin fiyatını düşürmekte veya yeni bir müşteri bulmaya gayret etmekte ya da malını yurda getirmek zorunda kalmaktadır. Ürün depolamayı gerektiriyorsa ithalatçı ile yeniden anlaşana kadar ek depolama giderlerine katlanmaktadır. Öte yandan malın üretiminden, dış pazara taşınmasına kadar geçen süre ve/veya vade süresi içindeki tüm finansman da ihracatçı tarafından karşılanmaktadır.
- Görüldükten sonra ödenecek bir poliçe söz konusu ise poliçenin vadesinde ödenmeme riski her zaman vardır. Bu nedenle vesaik mukabili ödeme akreditife göre daha basit ve masrafsız olmasına ve yaygın olarak kullanılmasına rağmen ihracatçıların bu ödeme şeklinde hayli dikkatli davranmaları gerekir. Bu ödeme şeklinde ithalatçının ülkesindeki bankanın ve ihracatçı ülkesindeki bankanın hiçbir ödeme taahhüdü yoktur.⁹⁷

2.2.5. Akreditif Ödeme

2.2.5.1. Akreditif Ödeme Nedir?

Akreditif, uluslararası ticarete ithalatçının verdiği talimata istinaden ithalatçının bankası tarafından ihracatçı lehine açtığı ve akreditif koşulları yerine getirildiğinde ithalatçı banka tarafından mal bedelinin ihracatçıya ödeneceğinin taahhüt edildiği bir çeşit banka garantisidir.⁹⁸

Akreditif, bir müşterinin (amir) talep ve talimatı üzerine veya bizzat kendi adına işlem yapan bir kimsenin (akreditifi açan – issuer) veya bir bankanın (amir banka), akreditif şartlarına uyulması kaydıyla ve akreditifte şarta bağlanan belgelerin ibrazı karşılığında üçüncü bir tarafa (lehtar) veya onun emrine ödeme yapacağı, vadeli ödeme taahhüdüne gireceği, kabul eyleminde bulunacağı (poliçe kabulü) veya iştira yapacağı bir ödeme şeklidir.

UCP’de “amir bankanın kesin yükümlülüğüne ek olarak teyit bankasının uygun bir ibrazı karşılayacağına veya iştira edeceğine ilişkin kesin bir yükümlülüğü anlamına gelir” şeklinde tanımlanmıştır. Akreditif genel olarak, ICC’nin akreditifler için yeknesak kurallar olan UCP’ye (Uniform Customs and Practice for Documentary

⁹⁶ Tomanbay, a.g.e., s.78.

⁹⁷ Mehmet Karafakıoğlu, *Uluslararası Pazarlama Yönetimi*, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, Mart 2012, s.192.

⁹⁸ Başak Aktaş, *İthalat El Notu*, Pamukbank Eğitim Bölümü, 2002, s.15.

Credits) tabi olarak açılırlar. UCP bir yasa veya kanun olmayıp ICC'nin akreditifler için yayınlamış olduğu kurallardır.⁹⁹

Amir banka tarafından düzenlenen akreditif mektubu şu bilgileri kapsar¹⁰⁰:

- Akreditifin şekli (dönülebilir – dönülemez),
- Numarası,
- Düzenlenme yeri ve tarihi,
- Geçerlilik süresinin sona erdiği tarih ve yer,
- Amirin ismi ve adresi,
- Lehtarın ismi ve adresi,
- İhbar bankasının ismi ve adresi,
- Akreditifin döviz tutarı,
- Teslim şekli,
- Akreditifin ibrazda ödemeli veya vadeli poliçe kabullü veyahut vadeli ödeme şeklinden hangisi olduğu,
- Kısmi yükleme ve aktarmaya izin verilip verilmediği,
- Sevk yeri, sevkiyatın şekli ve varış yeri,
- Yükleme vadesi,
- Malların tanımı,
- İstenilen vesaik,
- Vadeli poliçe kabullü akreditiflerde istenilen poliçenin tarifi,
- İlave şartlar,
- Rambursman şekli,
- İhbar / teyit eden banka masraflarının hangi tarafa ait olduğu,
- Vesaikin yükleme vesikası tarihinden itibaren ibraz süresi,
- Akreditifin teyitsiz veya teyitli olduğu,
- Akreditifin lehtara ihbar şekli,
- Akreditifin Vesikalı Krediler İçin Yeknesak Teamül ve Uygulamalar'a tabi olarak düzenlendiğine dair açıklama.

Akreditif ödeme işlemlerinde dört ayrı taraf bulunmaktadır. Bunlar ihracatçı (lehtar), ithalatçı (amir), amir banka ve aracı (ihbar – teyit – ödeyen) bankadır.

- *Akreditif Amiri*: Akreditifi açtıran kişi veya kurumdur. Akreditif amiri malın alınması için satıcı ile sözleşme yapar ve bu sözleşme ile akreditifin açılmasını kararlaştırır. Amir akreditife dayanarak, lehtara ödeyeceği miktarı bankaya ilk talepte vermeyi yüklenir.

⁹⁹ Abdurrahman Özalp, **Akreditif ve Standby L/C Rezerv Konuları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2012, s.12, 13.

¹⁰⁰ Çınar, a.g.e., s.169, 170.

- *Akreditif Lehtar*: Lehine akreditif açılan, ihraç ettiği malın bedelini akreditif şartlarına uygun olarak ibraz ettiği vesaik karşılığında aracı bankadan tahsil veya düzenlediği poliçenin kabulünü aracı banka kanalı ile temin eden taraftır.

Akreditif lehtarının aracı bankaya verdiği vesaik aracı banka tarafından uygun bulunmazsa, lehtar ancak amirin vesaikteki farklılıkları kabul ettiğine dair bankasına göndereceği talimat ile parasını alır.

- *Amir Banka*: Akreditif amirinden aldığı talimata dayanarak akreditif açan bankadır. Akreditifin açılması, küşat mektubunun amir banka tarafından aracı bankaya gönderilmesi ile gerçekleşir. Amir banka küşat mektubunda belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde akreditif bedelini ödeyeceğini veya ihracatçı tarafından düzenlenecek poliçeyi kabul edeceğini taahhüt eder.

Amir bankanın amir ile lehtar arasındaki satış sözleşmesi ile bir ilgisi yoktur. Ancak bankanın sorumluluğu akreditifin şartlarına bağlıdır. Banka risk altına girmemek için ödemede bulunurken akreditif şartlarına tamamen uyulmuş olup olmadığını büyük bir dikkatle araştırmak zorundadır.

- *Aracı Banka (İhbar Bankası, Teyit Bankası – Ödeyen Banka)*: Amir bankanın akreditifi açtığı yani küşat mektubunu gönderdiği bankadır. Bu banka akreditifi ihracatçıya bildiriyorsa aynı zamanda ihbar bankasıdır. İhracatçı akreditifi açan bankanın itibarını yetersiz bulduğu takdirde kendi ülkesinde bulunan bir bankanın da keşide edilecek poliçenin ödeneceğine dair taahhütte bulunmasını isteyebilir.

Akreditif bedelinin amir banka tarafından ödenmediğinde kendisi tarafından ödeneceğini lehtara taahhüt eden bankaya ise teyit eden banka adı verilmektedir. Uygulamada çoğunlukla ihbar eden banka ile teyit eden banka aynıdır.¹⁰¹

- *Görevli Banka*: Bir akreditif, hangi bankanın nezdinde kullanımda olduğunu veya herhangi bir bankanın nezdinde kullanımda olduğunu belirtmelidir. Bir görevli bankanın nezdinde kullanımda olan akreditif, amir bankanın nezdinde de kullanımdadır. Bütün akreditiflerde; ödeme yapma, vadeli ödeme taahhüdü altına girme, poliçe kabul etme veya iştirâ işlemi yapma konusunda yetkili kılınan banka görevli bankadır. Görevli banka, teyit bankası olmadığı sürece ibrazı karşılamayı veya iştirâ etmeyi açıkça lehtara bildirmediği takdirde ibrazı karşılamak ve iştirâ etmek için herhangi bir yükümlülük altına girmez.

¹⁰¹ Eyüp Sabri Yücel, *Dış Ticaret ve Temel Kavramlar*, TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) Eğitim Semineri Notları, TESMER Yayınları, İstanbul, 2000, s.21.

- *Rambursman Bankası*: Rambursman bankası, lehtara ödemede bulunmuş bankayı (talep bankası) ramburse edecek (bu bankaca ödenen paraları kendisine geri verecek) bankadır. Rambursman bankası akreditifte taraf olarak kabul edilmez. Bu banka akreditife ilişkin ödemeyi ve iştirayı yapan bankayı ramburse etmek üzere amir bankaca yetkili kılınan bir aracı veya vekil niteliği taşımaktadır. Amir banka, rambursman bankasını rambursman taleplerini karşılaması için zamanında ve usulüne uygun olarak yetkili kılmak zorundadır.¹⁰²

2.2.5.2. Akreditif Çeşitleri

Esas itibariyle akreditif işlemleri, gösterdikleri özelliklere göre çeşitli bakımlardan sınıflandırılabilirler. Belli başlı akreditif şekilleri:

- Akreditifte kullanılan belgelerin kullanıp kullanılmadığına göre;
 - Basit akreditif,
 - Belgeli akreditif.
- Amirin veya akreditifi açan bankanın iptal etme yetkisi açısından;
 - Dönülebilir akreditif,
 - Dönülemez akreditif.
- Ödeme sorumluluğu açısından;
 - Teyitli akreditif,
 - Teyitsiz akreditif.
- Ödeme şartları açısından;
 - Görüldüğünde ödemeli akreditif,
 - Vadeli akreditif,
 - Kabul kredili akreditif,
 - İştirali akreditif.
- Kullanış amacı açısından;
 - Karşılıklı akreditif,
 - Rotatif akreditif,
 - Devredilebilir akreditif,
 - Kırmızı şartlı akreditif,
 - Yeşil şartlı akreditif,
 - Garanti/teminat akreditifi.

¹⁰² Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü, *İthalat – İhracat*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Yayın No:84, İstanbul, 2009, s.37, 38.

Belirtilen akreditif çeşitlerinin kısaca açıklamaları aşağıdaki gibidir:

2.2.5.2.1. Kullanılan Belgeler Açısından Akreditifler

a) Basit Akreditifler

Basit akreditif veya nakit akreditif, akreditif amirinin, bankaya hiçbir karşılık aramaksızın lehtara ödeme yapması talimatını vermesiyle gerçekleşmektedir. Lehtarın bankadan ödeme talebinde bulunabilmesi için bankaya herhangi bir belge ibraz etme zorunluluğu yoktur. Seyahatlerde kullanılan ve seyahat çeklerine dönüştürülebilen kredi mektupları ya da itibar mektupları basit akreditif uygulamasına örnek olarak verilebilir.

b) Belgeli Akreditifler

Belgeli akreditif, basit akreditiften farklı olarak lehtarın, bankaya malları temsil eden belgeleri ibraz ederek ödeme talebinde bulunmasıdır. Bu özelliği sebebiyle mal akreditifi olarak da nitelendirilmektedir. Günümüzde kullanılan tüm akreditifler belgeli akreditiftir.¹⁰³

2.2.5.2.2. Bankanın İptal Etme Yetkisi Açısından Akreditifler

a) Dönülebilir Akreditif

Dönülebilir akreditif, amir bankanın yabancı ülkedeki şubesi veya muhabiri aracılığıyla açılabilir. Akreditifin değiştirilmesi veya iptali istemi muhabir bankaya bildirildiği andan itibaren geçerlidir. Fakat lehtarın poliçe ve diğer belgeleri muhabir bankaya vermesi halinde, akreditifi iptal etmeye imkan yoktur. Dönülebilir akreditif lehtara yeterli ölçüde güven sağlamaz. İhracatçı malları gönderdikten sonra akreditifin iptali halinde poliçeyi ve belgeleri bankaya sunmadığı için parasını alma olanağını kaybeder.¹⁰⁴

Dönülebilir akreditif ile ilgili aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir¹⁰⁵:

- Amir bankanın hiçbir görevli banka kullanmaması veya sadece belli bir bankaya görev vermesi gerekir.
- Amir bankanın iştirayı görevli banka ile sınırlı tutması gerekir.
- İptal veya değişiklik talimatlarının çok açık, net ve yazılı olması gerekir.
- Amir bankanın görevli bankadan akreditifin iptal edilip edilmediğinin veya iptal talebini almadan önce bir taahhüde girip girmediğini istemesi gerekir.
- Dönülebilir akreditifin teyitli ve devredilebilir açılmaması gerekir.

¹⁰³ Vahit Doğan, *Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.48.

¹⁰⁴ Adil Giray, *Para Miktarı Faiz ve Mali Kurumlar*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1994, s.216.

¹⁰⁵ Özalp, a.g.e., s.25.

- Görevli bankanın dönülebilir bir akreditifi lehtara ihbar ederken, ihbar formunda bu akreditifin herhangi bir anda hiçbir ön ihbara gerek olmadan iptal edilebileceğini buna vesaik ibraz anının dahil olduğunu belirtmesi gerekir.
- İptal talebinin alınması üzerine görevli bankanın hemen lehtara ihbar etmesi, herhangi bir taahhüde girmişse veya ödemişse hemen amir bankaya durumu bildirmesi gerekir.

b) Dönülemez Akreditif

Dönülemez akreditif, şartları yerine getirildiği takdirde belirli süre içinde çekilecek poliçenin akreditifi açan banka tarafından kabul edileceğini ve ödeneceğini ifade eden bir taahhüttür. Bu akreditifte tüm ilgililerin yani amir banka, muhabir banka ve lehtarın izni olmadan amirin akreditifi değiştirme ve iptal etme yetkisi yoktur.

2.2.5.2.3. Ödeme Sorumluluğu Açısından Akreditifler

a.) Teyitli Akreditif

Bir akreditif işleminde ihracatçıya karşı taahhüde giren taraf amir bankadır. Ancak ihracatçılar her zaman amir bankanın ödeme taahhüdünü yeterli bulmayabilirler. İthalatçı ve ihracatçının iki ayrı ülkenin vatandaşı olması nedeniyle taraflar birbirlerini yeteri kadar tanımayabilirler. Bu nedenle ihracatçı, kendi ülkesindeki veya üçüncü bir ülkedeki güvendiği bir bankanın teyidini isteyebilir. Bu durumda, amir banka akreditif açılışını bildirirken “teyitli” ibaresini eklemektedir. Aracı banka, amir bankaya güvendiği takdirde akreditifi teyit etmektedir. Böylece ihracatçı, akreditif şartlarına uygun belgeleri ibraz ettiği takdirde hem amir bankanın hem de akreditifi teyit eden bankanın ödeme taahhüdüne sahip olmaktadır.

b) Teyitsiz Akreditif

Teyitsiz akreditif, yalnızca akreditifi açan amir bankanın garantisinin söz konusu olduğu akreditiftir. Görevli bankanın veya diğer herhangi bir bankanın bir ödeme taahhüdü yoktur. Dönülebilir (kabili rücu) bir akreditifi açan banka bunu iptal etme yetkisini daima saklı tuttuğu için lehtarın bankası veya üçüncü bir banka bu tür akreditifleri teyit ederek yükümlülük altına girmek istemez. Bu nedenle dönülebilir akreditiflerin ancak teyitsiz şekilde açılmaları mümkündür. Dolayısıyla bu tür akreditifler ihracatçılar için yeterli bir güvence sağlamaz.¹⁰⁶

500 sayılı broşürün 9/a maddesine göre, amir bankanın yetkisi veya isteği üzerine dönülemez bir akreditifin muhabir banka tarafından teyit edilmesi, akreditif şartlarına uygun belgelerin ibrazı kaydıyla amir bankanın yükümlülüğüne ek olarak

¹⁰⁶ Cantekin, a.g.e., s.67.

muhabir bankanın kesin bir yükümlülüğünü oluşturur. Bu yükümlülüğün nitelikleri şunlardır¹⁰⁷:

- Akreditif vesaik ibrazında ödeme kaydını taşıyorsa vesaik ibrazında ödeme yapmak,
- Akreditif vadeli ödeme kaydını taşıyorsa, akreditif şartlarına göre saptanacak vade tarihlerinde ödeme yapmak,
- Akreditif poliçe kabul kaydını taşıyorsa;
- a) Kabulü amir bankanın yapması öngörülüyorsa, lehtar tarafından amir banka üzerine çekilen poliçeleri kabul etmek ve vadelerinde ödeme yapmak veya
- b) Kabulü başka bir keşideci bankanın yapması öngörülüyorsa, akreditif şartında belirtilen keşideci bankanın kendi üzerine çekilen poliçeleri kabul etmemesi halinde lehtar tarafından amir banka üzerine çekilmiş poliçeleri kabul etmek ve vadelerinde ödemek veya o keşideci bankaca kabul edilmiş fakat ödenmemiş poliçeleri vadelerinde ödemektir.
- Akreditif iştirak kaydını taşıyorsa, lehtar tarafından çekilen poliçeler veya akreditif altında ibraz edilen belgeler karşılığında keşidecilere veya iyi niyet sahibi hamillere rücu etmeksizin ödeme yapmaktır.

2.2.5.2.4. Ödeme Şartları Açısından Akreditifler

a) Görüldüğünde Ödemeli Akreditif

Akreditifte istenen vesaikin lehtar tarafından bankasına sunulması karşılığında rambursman talimatında belirtilen valör tarihi dikkate alınarak lehtara ödeme yapılır. Ödemenin görüldüğünde yapılacak olması dokümanlar incelenmeden yapılacağı anlamına gelmez. Ödeme doküman incelemeyi hemen sonra yapılacaksa (en geç 5 bankacılık günü sonra) “at Sight, Sight, Sight Payment, by Payment” gibi kelimeler kullanılır.¹⁰⁸

b) Vadeli Akreditif

Mal bedelinin ödenmesi için satıcının alıcıya bir vade tanımına paralel olarak amir bankanın satıcının bankası nezdinde açtığı ve vesaikin ibraz edildiği tarihten itibaren belli bir süre sonra mal bedelinin ödenmesini öngören teyitsiz akreditifte amir bankanın, teyitli akreditifte teyit bankasının buna göre vadeli ödeme taahhüdüne girdikleri akreditiftir.¹⁰⁹

Vadeli akreditifler genellikle ithalattan önce kontrolü ve bir devlet kurumunun onayını gerektiren gıda ve ilaç ile ilgili ticari işlemlerde kullanılır. Bu durumda banka, belgeleri ithalatçıya bir zilyetlik makbuzu karşılığında teslim eder. Banka malların

¹⁰⁷ Cemal Şanlı – Nuray Ekşi, *Uluslararası Ticaret Hukuku*, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2006, s.90.

¹⁰⁸ Melemen, *a.g.e.*, s.288.

¹⁰⁹ Akbank T.A.Ş. Eğitim Grubu, *Dış Ticaret Notları*, İstanbul, 2005, s.34

mülkiyet hakkı belgelerini elinde tutar. Mallar devlet kurumu tarafından onaylandığı zaman banka mülkiyet hakkı belgelerini alıcıya transfer eder.¹¹⁰

c) Kabul Kredili Akreditif

Satıcı tarafından alıcıya bir ödeme vadesi ve kolaylığı sağlayan bir akreditif türüdür. Bu nitelikteki akreditiflerde, satıcı malın yüklenmesini müteakip düzenlediği akreditif belgelerini teyit bankasına veya görevli bankaya ibraz ederken akreditif bedelini tahsil yönünden vadeli bir poliçe ibraz eder. Belgeleri incelemekle görevli banka, belgeleri akreditif şartlarına uygun bulması halinde akreditif bedelini ödeme yerine, lehtarın ibraz ettiği akreditif bedeli miktarınca poliçeyi kabul eder ve vadesinde bedelini lehtara öder. Poliçe, genelde akreditif bedelini ödemekle görevli bankaya karşı keşide edilir. Akreditifin teyitli olması halinde poliçenin keşide edileceği banka teyit bankasıdır.¹¹¹

d) İştirali Akreditif

Amir tarafından açtırılan akreditif metninde ödemeyi yapacak banka için “Negotiation by Any Bank in Turkey” ve “Negotiation by Any Bank” ya da buna benzer bir ifade kullanılmışsa lehtar dokümanları hazırladıktan sonra ülkesindeki herhangi bir bankaya götürür ve akreditifin bedelini tahsil eder. Bu banka da ödediği akreditif bedelini amir bankadan tahsil eder. İştirah bankası aynı zamanda poliçe bedelini de vadesinde öder. İştirah durumu lehtara ilişkisi iyi olan banka ile çalışma imkanı verir.¹¹²

2.2.5.2.5. Kullanış Amacı Açısından Akreditifler

a) Karşılıklı Akreditif

Karşılıklı akreditif, ihracatçının lehine açılan akreditifin devredilebilir olmadığı zaman veya devredilse bile devir işleminin gerektirdiği ticari koşulları sağlamadığı zaman kullanılır.

İhracatçı, ihraç ettiği malları kendisi üretmiyorsa ve yurtdışındaki bir üreticiden ödeme karşılığı satın almak durumundaysa karşılıklı kredi gündeme gelmektedir. Bu durumda ihracatçı yabancı üretici lehine bir akreditifin açılması için bankasına talimat vermektedir. Bankasına teminat olarak da ithalatçının kendisi lehine açtığı akreditifi göstermektedir. Ülkemizde transit ticaret yoluyla yapılan ihracatta ve mahsup yoluyla

¹¹⁰ Edward G. Hinkelman, *Uluslararası Ödemeler*, Çev: Berk Kaplaner, Kontent Kitabevi, İstanbul, 2002, s.77

¹¹¹ Cengiz Kostakoğlu, *Banka Kredi Sözleşmeleri ve Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar – Akreditif*, Beta Yayınları, İstanbul, 2006, s.933.

¹¹² Mehmet Melemen – Burak Arzova, *Uluslararası Ticaret Alternatif Finansman Teknikleri ve Muhasebeleştirilmesi Ticari Yazışma Örnekleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s.111.

yapılan transit ticarete karşılıklı akreditif kullanılmaktadır. Bu noktada bir ithalat akreditifinin karşılığını bir ihracat akreditifi teşkil etmektedir.¹¹³

b) Rotatif - Döner Akreditif

Bu tip akreditifler genellikle belirli bir müşteriden sürekli veya yüksek tutarlı alımlarda kullanılır. Böylece hem işlemlerin tekrarlanması külfetinden kurtulma, hem de yüksek miktarda siparişin fiyat avantajından yararlanma imkanı söz konusudur. Rotatif akreditifler şartları çerçevesinde, akreditif tutarının tamamı veya bir kısmı kullanıldıkça bir değişikliğe gerek olmadan aynı tutar için vade içerisinde kendiliğinden yenilenirler.

Rotatif akreditiflerde dönülebilirlik şartı genellikle miktara ve süreye göre olmak üzere iki şekildedir. Miktara göre devreden akreditiflerde; akreditif tutarı, kaç kere dönülebileceği ve böylece ödemeler toplamının sınırı belirlenmektedir. Süreye göre devreden akreditiflerde ise her sevkıyatın yapılacağı dönem belirlenir.¹¹⁴

c) Devredilebilir Akreditif

Akreditif konusu malların bir firma tarafından temini veya üretimi mümkün olmayacaksa veya ihracatçı bir aracı ise ayrı ayrı akreditifler açmaya veya akreditif şartlarını değiştirmeye gerek kalmaksızın akreditifin kısmen veya tamamen bir ya da birden fazla üçüncü şahsa devri hususunda başlangıçta yetki veren akreditiflerdir.¹¹⁵

d) Kırmızı Şarlı (Red Clause) Akreditif

Diğer akreditif çeşitlerinde akreditifin gerçekleşmesi, başka bir ifade ile mal bedelinin lehtara ödenebilmesi için, malın alıcı tarafından teslim alınmasına imkan veren sevk belgelerinin muhabir bankaya teslim edilmesi zorunludur. Red clause veya peşin ödemeye imkan veren akreditiflerde bu kural geçici olarak çiğnenir. Şöyle ki, bu tür akreditiflerde söz konusu belgelerin muhabir bankaya teslim edilmesi şartı aranmadan, akreditif tutarından belirli bir miktar lehtara “avans” şeklinde ödenir. Red clause akreditifler alıcı tarafından satıcıya ihtiyaç duyduğu hammaddeleri, ambalaj malzemelerini kolayca satın alması, taşıması veya depolaması için açılır. Mal hazırlanıp ithalatçıya gönderildikten sonra, verilmiş olan bu avans akreditif tutarından düşülür ve geri kalan kısım ihracatçıya ödenir. Eğer ihracatçı yüklemeyi yapmaz ve avansı geri ödemez ise muhabir banka, amir bankadan bunu kendisine geri ödemesini talep eder. Bu nedenle red clause akreditifler amir bankalar açısından risklidir. Riskin ortadan kalkması için amir bankanın, akreditif lehtarından teminat mektubu alması ve/veya

¹¹³ İGEME, *Uluslararası Bir Ödeme ve Garanti Aracı Olarak Akreditif*, İGEME Yayınları, Mayıs 1997, s.16.

¹¹⁴ Mustafa H. Çolakoğlu, *Dış Ticaret*, KOSGEB Yayınları, Ankara, 1996, s.97.

¹¹⁵ Emine Avlar, *Dış Ticarete Ödeme Şekilleri*, Kambiyo ve Bankacılık İşlemleri İGEME, Bursa, 2003, s.12.

malların mülkiyetinin bankaya devreden ambar teslim mektuplarının kullanıldığı yeşil şartlı akreditif açması gerekir.¹¹⁶

e) Yeşil Şartlı (Green Clause) Akreditif

Lehtarın, malı göndermeden önce akreditif bedelini temin etmesini sağlayan akreditif çeşidi yeşil şartlı akreditiftir. Banka, malların henüz gönderilmemiş olsa dahi kullanıma hazır hale getirildiğini ve bir kısmının umumi bir mağazaya veya üçüncü bir kişinin ambarına teslim edildiğini tevsik eden belgelerin ibrazı mukabilinde ödemede bulunmaktadır.

Avans ödemesi yapan bankanın, ödenen avansların lehtardan geri alınması konusunda herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Lehtarın malları sevk etmemesi ve akreditif şartlarına uygun belgeleri ibraz etmemesi durumunda avansın faizi ile birlikte geri ödemesini akreditif bankasından talep etmektedir. Akreditifi açan banka da bu durumda akreditif amirine rücu etmektedir. Bu tür akreditiflerde avans ödemelerinin riski alıcıya aittir.¹¹⁷

f) Garanti/Teminat Akreditifi (Stand-By L/C)

İthalatçı ve ihracatçı arasındaki sözleşmeden doğan borçların ödenmemesi halinde ödemeyi garantiye alan, ithalatçının bankasının ithalatçının yükümlülüğünün yerine getirilmesini ihracatçıya garanti etmesi şeklindeki akreditiftir.

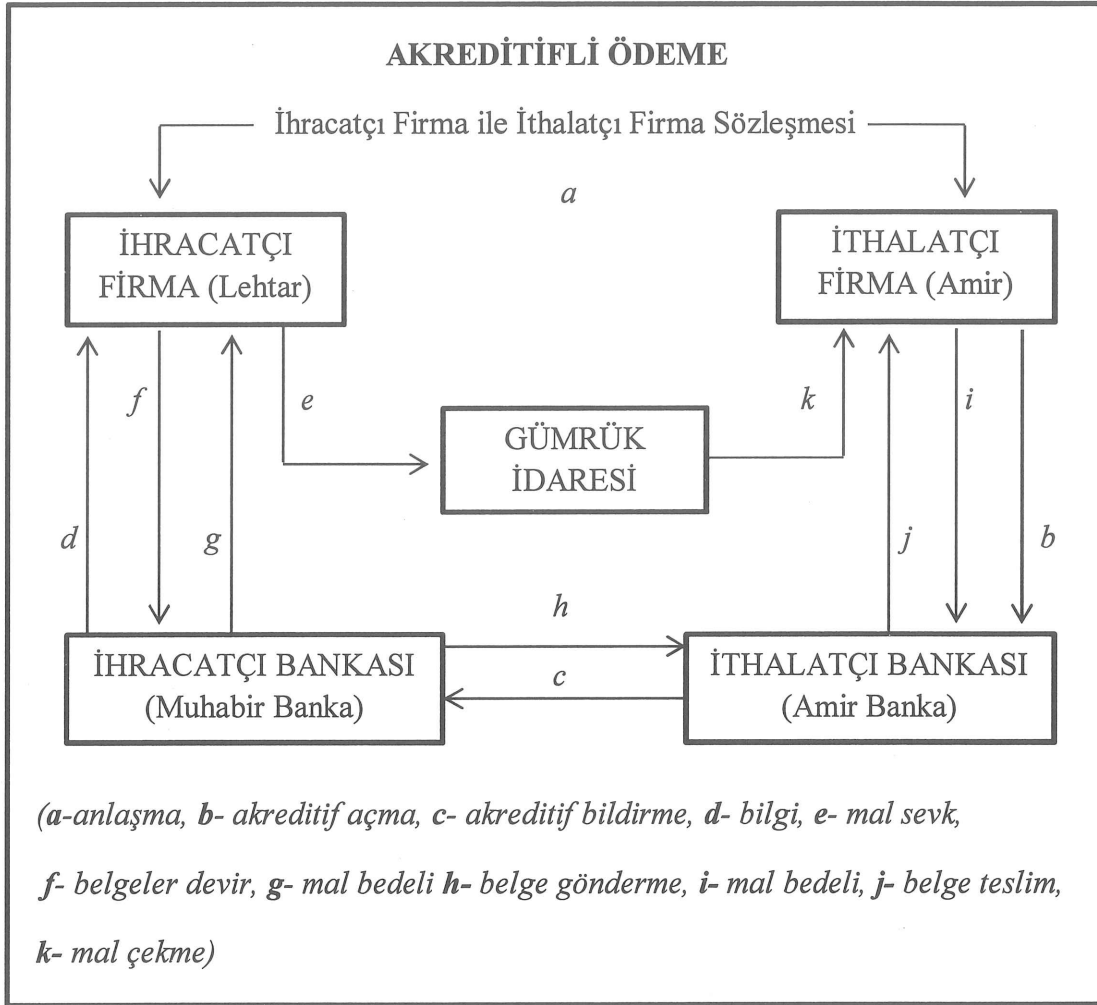
Garanti akreditifleri şekil yönünden diğerlerine benzemekle birlikte mahiyeti itibarıyla akreditiften ziyade bir teminat niteliğindedir. Stand-by akreditifler ile belirli bir taahhüdün yerine getirilmesi garanti altına alınmış olur. Taahhüdün yerine getirilmemesi halinde bu durum bankaya tevsik edildiğinde akreditif bedeli tahsil edilir. Stand-by akreditifler, uluslararası kredi işlerinde kredilerin teminatı, açık hesap gibi belirli bir garantiden yoksun ihracat satışlarının garantisi ve bazı tip teminat mektuplarının kontrol garantisi olarak da kullanılabilirler.¹¹⁸

¹¹⁶ Karafakıoğlu, a.g.e., s.199.

¹¹⁷ Sevgi Bozkurt, *Akreditifin Uygulanması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s.38.

¹¹⁸ Ağaçdelen, a.g.e., s.36.

2.2.5.3. Akreditif Ödemenin İşleyişi

Şekil-5: Akreditifli Ödeme Akış Şeması

Kaynak: Yaser Gürsoy, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s.80.

Akreditifli ödeme şeklinde aşağıdaki süreç izlenir;

- İhracatçı firma ile ithalatçı firma arasında anlaşma yapılır.
- İthalatçı firma bankasına gider ve bankasından ihracatçı firma lehine bir akreditif açmasını ister.
- İthalatçı firmanın bankası, akreditifi ihracatçı firmanın bankasına bildirir.
- İhracatçı firmanın bankası, akreditifin açıldığını ihracatçı firmaya bildirir.
- İhracatçı firma, malları ithalatçı firma ülkesine gönderilmek üzere gümrüğe sevk eder.

- f) İhracatçı firma malları sevk ettiğine dair belgeleri kendi bankasına verir.
- g) İhracatçı firma ihracat mal bedelini kendi bankasından alır.
- h) İhracatçı firma bankası, belgeleri ithalatçının bankasına gönderir.
- i) İthalatçı firmanın bankası mal bedelinin tamamını (veya kalanını) tahsil eder.
- j) İthalatçı firma bankası, ihracatçı firmadan gelen belgeleri ithalatçı firmaya teslim eder.
- k) İthalatçı firma malı gümrükten çeker.

2.2.5.4. Akreditif Ödemenin Avantajları ve Dezavantajları

Akreditif ödemenin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde sıralanabilir;

- İhracatçı ihraç ettiği malın bedelinin, akreditif sayesinde kendisine ödeneceğine dair ithalatçının bankasının ve –akreditif teyitli ise ayrıca- kendi bankasının taahhüdüne sahiptir. Yani ihracatçı bu ödeme şeklinde, ithalatçının taahhüdünün yerine hem amir hem de muhabir bankanın taahhüdünü elde etmektedir.
- İthalatçı, akreditifin şartları kendi isteğine ve talimatına göre belirlendiği için bu şartlar yerine getirilmedikçe bankası tarafından ihracatçıya ödeme yapılmayacağından emindir. Ayrıca sevk vesaikinın ulaşmasına istinaden malının en azından yola çıkarıldığından yani fiili ihracatın başlatıldığından emindir.¹¹⁹
- Akreditif ödeme ile malın devir teslimini birleştirmek suretiyle satıcı ve alıcının farklı ticari çıkarlarını ortak bir noktada toplar ve korur. Ancak ödeme malın kendisinin karşılığı olarak değil, malı temsil eden vesaik karşılığı yapılır.
- Gayri kabili rücu ve teyitli bir akreditif sağlam bir ödeme aracıdır. Gerekli vesaik istendiği, sözleşmeler yapıldığı ve satıcıya güvenildiği takdirde, akreditif malın teslim alınması için de güvenilir bir araç olabilir. Ancak akreditif dikkatli hazırlanması, kabul edilmesi ve kullanılması gereken bir ödeme yöntemidir. Akreditifi alan satıcı özellikle şu hususlara dikkat etmelidir¹²⁰:
 - a) Aldığı akreditifi en kısa sürede incelemeli, değişiklik istiyorsa hemen amiri haberdar etmelidir.
 - b) Akreditif koşullarının satış sözleşmesine uygunluğunu incelemeli, koşulların hepsini aynen yerine getirebileceğine inanmalı, aksi halde değişiklik istemelidir.

¹¹⁹ Kemer, a.g.e., s.212.

¹²⁰ Cem M. Kozlu, *Uluslararası Pazarlama İlkeler ve Uygulamalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000, s.261.

- c) İbrahim zamanı gelince, vesaiki birbirleriyle çelişmeyen ve akreditif koşullarına uygun biçimde ve en kısa sürede her halükarda akreditifin vadesi için bankaya vermelidir.
- d) Akreditif koşullarına uyulmadığı veya vesaikte pürüzler olduğu takdirde banka ödeme yapmayacağından çok dikkat edilmelidir.
- Akreditif ile ihracatçı, yeni pazarlara girerek satışlarını arttırabilir, akreditif bağlantısını göstererek ihracat kredisi alabilir. Ayrıca ihracatçı için alıcının ülkesindeki politik risk, güvenceden dolayı en alt düzeydedir.
 - İthalatçı, “en son yükleme tarihinin” saptanmasıyla (özellikle alıcıyı iyi tanımıyorsa) malları zamanında elde edebilme olanağına sahiptir. Malları güvence olarak göstererek onları pazarlayıncaya kadar çeşitli kaynaklardan borç bulabilir. Ayrıca eğer satıcı ile anlaşırca, mal bedelinin belgelerin ibrazında değil de belirli bir süre sonra ödenmesi imkanı sağlayabilir. Bu ithalatçıya zaman kazandırarak daha düşük maliyette kredi sağlama imkanı verebilir.¹²¹

¹²¹ İGEME, a.g.e., s.4.

3.YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ OLARAK BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ (BÖY) – BANK PAYMENT OBLIGATION (BPO)

Bu bölümde diğer ödeme şekillerinin yanı sıra yeni bir ödeme şekli olarak gündeme gelen Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün – BÖY (Bank Payment Obligation – BPO) açıklanması amaçlanmıştır.

3.1. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ORTAYA ÇIKIŞI

Küreselleşme tabirinin artık geride kaldığı, “Yeni Ekonomi” ve “Pazar” ifadelerinin sürekli değiştiği 21. yüzyılda “ihracat”, Türkiye ekonomisi için hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. 2023 hedefleri doğrultusunda gerek ulusal gerekse yerel bazlı ihracat arttırıcı teşvikler ve faaliyetler gündemde yer almaya devam etmektedir.

İhracat yapan firmaların desteklenmesi, önlerindeki iç ve dış engellerin kaldırılması, KKDF değerlerinin düşürülmesi, nitelikli personel eksikliklerinin giderilmesi, gümrük kolaylığı sağlanması vb. maddeler, Türkiye ekonomisini canlandıracak, söz sahibi ülkeler arasında yer almasını sağlayacak maddelerdendir.

BPO (Bank Payment Obligation) veya Türkçe 'ye çevrilmiş haliyle “Banka Ödeme Yükümlülüğü” de ihracatçıların dışarıya açılımını kolaylaştıracak çok önemli bir düzenlemedir. BPO, firmalar açısından sıkıntı yaşanan ödeme şekilleri noktasında ihracatçıların elini güçlendirecek bir yöntemdir. İhracatçıların yeniliklerden haberdar olması, yeninin peşinden koşması önemlidir. Dolayısıyla BPO, ihracatçılar açısından ödeme yöntemlerinde yeni bir seçenek olarak kendini göstermektedir.¹²²

BPO, finansal mesajlaşma servis sağlayıcısı SWIFT ile ICC Bankacılık Komisyonu'nun ortaklaşa geliştirdikleri banka destekli bir ticaret aracıdır. Potansiyel oyun kurallarını değiştiren bu yenilik, tedarik zinciri finansmanını ve uluslararası ticareti gelecek yıllarda şekillendirecektir. Bu yeniliğin amacı, avantajlı uluslararası ticareti geliştirmeye olanak vermek ve uluslararası ticaretçiler arasında güven inşa etmektir. BPO, şirketlerin küresel tedarik zinciri yönetimi yollarını değiştirebilmekte ve yeni tedarikçilerle riskli piyasalarda kolayca ve güvenli çalışmayı sağlamaktadır. Yayın izni verilen BPO'ya ait yeknesak kurallar şüphesiz ki kullanımı arttıracaktır.

Geleneksel ödeme yöntemleri; peşin ödeme, akreditifli ödeme, vesaik mukabili ödeme, kabul kredili ödeme ve mal mukabili ödemelerdir. Bugün küresel ticaretin %

¹²² Ahmet Çelik, **Dış Ticarete Yeni Dönem – BPO**, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Yayınları, Konya, 2014, s.1.

84'ünü aşkın kısmı mal mukabili ödeme şeklini uygulamaktadır. Bununla birlikte, akreditif ödeme şekli de Asya bölgelerinde popüler hale gelmeye devam etmektedir. Yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde daha küçük bankalar, küçük ve orta ölçekli işletmelere ticari finansman sağlayıcıları olarak ön plana çıkmakta ve bu bölgelerde akreditifli işlemlerin azalmasını yavaşlatmaktadır.

1990'ların sonunda, SWIFT iş ortağı Bolero ile birlikte bankalar arası işlemler için kesintisiz işlem anlayışını tanıtmıştır. SWIFT standardizasyonu, üye bankaları etkinleştirecek küresel tek bir sistem inşa etmek için yardım talep etmiştir. Ticari işlemler durumunda; alıcı, satıcı, sigortacı, taşıma operatörleri gibi ticari taraflarca bankalar arası işlemlerin ötesine gitmek için bu gerekli bir işlemdi. Bu girişim 20'den fazla büyük banka tarafından desteklenmiştir ve sistem operasyonel olarak sınırlı sayıda işlem için yapılmıştır. Sistem Bolero'nun sisteme giriş ücretlerinde yüksek artış yapması ve bu sistemle birlikte tekeli bir durumda olduklarını düşünmesiyle başarısız olmuştur. SWIFT, potansiyeli ve piyasa talebini bilerek kendi açık platformunu geliştirmek için bir kez daha girişimde bulunmuştur. SWIFT, geliştirdiği Ticaret Hizmetleri Programı'nın (Trade Services Utility - TSU) özellikle ödeme işlemleriyle ilgili bir hüküm bulunmaması yüzünden başarısız olması sonucunda, bu eksiği gidermek ve tedarik zinciri finansman fonksiyonu konusunda bankalara yardım etmek için "Banka Ödeme Yükümlülüğü'nü" geliştirmek için büyük bir adım atmıştır. Bunu sadece TSU için kullanılabilir halde değil herhangi eşdeğer bir platformda genel standartlar ISO 20022 mesajlarını aynı amaçla kullanmak için yapmıştır.

SWIFT'in Ticaret Hizmetleri Programı (TSU), gerekli bankalar arası mesajları ve kendi müşterilerinin BPO işlemlerini yürüten bankalar için eşleştirme programı sunmaktadır. Bu anlaşma, otomatik bir alternatif olarak SWIFT BPO kurallarını kullanan bankalar için bir yol açmıştır.

BPO, otomatik ve güvenli işlem sağlayan geleneksel ticaret finansmanının manuel işlemlerle ilgili sakıncalarını ortadan kaldırarak daha önceden sağlanan mevcut ticari akreditiften dolayı eşdeğer iş yararları sağlamaktadır. BPO'nun özelliklerinden biri de katılımcı bankalar arasında birlikte çalışabilirliği desteklemesidir. Çünkü BPO standart ISO 20022 mesajları dizisini kullanmaktadır. Bu birlikte çalışılabilirlik, bankaların birlikte küresel pazarlara erişiminin genişlemesini sağlamaktadır.¹²³

Banka Ödeme Yükümlülüğü (BPO), verimliliği hızlandırmaya, hızlı anlaşmaya ve uluslararası ticaret işlemlerini finanse etmeye yönelik yeni bir araçtır. BPO, bankalar arası kullanım için tasarlanmıştır ve kurallar BPO işlemleri için yol gösterici niteliktedir. Banka Ödeme Yükümlülüğü, teknolojik bir bakış açısıyla tasarlanmıştır.

¹²³ Parama Dharmawardene, **Bank Payment Obligations a New Method To Trade**, Anniversary Convention, 2013, s.227, 228, 229, 231.

Çeşitli ortamlarda çalışabilir ve veri eşleştirme programı bazında kullanılan çeşitli eşleştirmeler yaratabilir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere BPO, bir ticaret aracı olarak birkaç anahtar özelliğe sahiptir. Bunlar:

- Tek taraflı olarak iptal edilemez olması “geri dönülemez”,
- Önceden tanımlanmış belirli koşulların mali bir yükümlülük oluşturulmadan önce yerine getirilmesi “koşullu”,
- Tek bir ticari işlem ve belirtilen miktarda sağlanması.

Bir BPO’nun yürütülmesi, alıcı bankası ve satıcı bankası arasındaki ticari işlemlere yönelik olarak verilerle ilgili tam bir eşleşme ve tam olarak karşılanan işlem şartlarının kabul edilmesi koşullarına bağlıdır. Tam bir eşleşme için, İşlem Eşleştirme Uygulaması (Transaction Matching Application - TMA), ilgili veri kümeleri arasında en iyi eşleştirmeyi gösteren Veri Kümesi Eşleştirme Raporu (Dataset Match Report) adlı bir rapor oluşturmaktadır. Bu veri kümeleri; ticaret, ulaşım, sigorta veya diğer verilerle ilgili mal veya hizmet satışı için bilgi tarar.

Banka Ödeme Yükümlülüğü ve ilgili işlemleri ve kuralları doğal olarak bankalar arasındadır ve bu nedenle bankalar arası “Ortak Alan’a (Collaborative Space)” aittir. Alıcı banka ve ihracatçı gibi banka ve müşteri arasında düzenlenen herhangi bir ek/ayrı anlaşma da bankalar arası Ortak Alan içinde yer almaktadır. Bu yüzden BPO ile ilgili temel noktalar ve yöntemler (URBPO gibi) kurallara tabi değildir.¹²⁴

BPO, geleneksel ticaret finansmanının manuel işlem sakıncaları ile ilişkisiz olarak otomatik bir ortamda akreditif faydaları sağlamaktadır. Ayrıca bankaların esnek risk azaltma tekliflerini ve tedarik zinciri boyunca kurumsal müşterilerine finansman hizmetlerini sunmaktadır.

BPO, bir banka tarafından diğer bir bankaya belirli bir olay gerçekleştikten sonra belirli bir tarihte ödemenin yapılması için verilen geri dönülemez bir girişimdir. Bu “belirli olay”, SWIFT’in Ticaret Hizmetleri Programı (TSU) tarafından veya herhangi bir eş değer işlem eşleştirme uygulaması tarafından oluşturulan karşılaştırma raporu ile kanıtlanmaktadır.

BPOlar, bankaların hem alıcı hem satıcı yararına uluslararası ticaretle ilişkili riskleri azaltmasını sağlamaktadır. Tedarik zinciri boyunca, sevkiyat öncesinden sevkiyat sonrasına kadar esnek finansman önerileri sunmaktadır. Satıcıya akreditife benzer bir teyit altında ödeme güvencesi sağlamaktadır.

¹²⁴ ICC Discussion Paper, **The Bank Payment Obligation: Capital & Accounting Treatment**, Document No: 470/1204, 12 September 2012, s.3, 4.

BPO kısaca:

- Hem alıcı hem satıcı için uluslararası ticarete riskleri azaltma,
- Hız, güvenilirlik, kolaylık,
- Düşük maliyet ve geliştirilmiş ihtimam,
- Gelişmiş risk yönetimi,
- Ödeme güvencesi,
- Esnek finansman kullanımı (seçenekleri),
- Tedarik zinciri güvenliği

Konularında yarar sağlamaktadır.

BPO, daha önce edinilen ticari akreditif sayesinde geleneksel ticaret finansmanı ile ilişkili manuel işlem dezavantajını ortadan kaldırarak eş değer iş avantajları sağlamaktadır. Bu avantajlardan biri de fiziksel tedarik zincirinde yer almış, finansal tedarik zinciri hizmetleri için başlangıç noktaları oluşturulan ISO 20022 mesajlarıdır. Bu da BPO'nun her durumda bir teminat olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Endüstri alanı da ISO 20022 mesajları alışverişi uzantısında finansal hizmet sağlayıcıları arasında kurumsal kullanıcılar ile iş birliği yapmıştır. Böylelikle aynı mesajlar kurumlar ve bankalar arasındaki iletişim için adapte edilebilir bir hale gelmiştir. Bu mesajlar uçtan uca kurumsal sistemler ile kesintisiz işlem sağlamaktadır.¹²⁵

BPO, ticaret çözümleri için alternatif bir araçtır ve mevcut tüm ticari finansman çözümlerini değiştirmek için değil tamamlamak için tasarlanmıştır. BPO, mal mukabili işlemler ve akreditif işlemleri arasındaki eksiklikler için etkili bir köprü olarak hizmet etmektedir ve bugün bir bankanın, birçok bankayla aynı şekilde BPO etrafında birden fazla hizmet sunmasına olanak sağlamaktadır.

Örneğin; dünyada bir numara olan bir ticaret finansmanı bankasının aynı mesaj tipi sistemine ve akreditif açılması için gereken yapıya sahip olduğu varsayılırsa bu sahiplik bu bankayı diğer bankalardan ayırt etmeye yardımcı olan, tek mesaj etrafında her bankanın sunabildiği raporlama ve finans hizmetidir.

En çok mal mukabili işlemlerde, bir banka için tek rol, müşteri talebi üzerine satıcı hesabına ödeme yapmak olacaktır. BPO, bankalara finansman sağlamak ve mal mukabili işlemlerle bağlantılı diğer hizmetler için bir kapı açmaktadır.

Herhangi bir ticari işlemde, BPO seçiminde alıcı ve satıcı arasında ödeme şeklinin seçilmesi veya alacaklı/borçlu banka önerilmesi gibi konularla iş birliğine ihtiyaç olacaktır.

¹²⁵ Thierry Senechal – André Casterman, **Bank Payment Obligation**, ICC / A Banking Commission Supply Chain Finance Project, 2014, s.1, 3.

Bir BPO işleminde, hangi alacaklı ve borçlu bankanın faaliyetinde iş birliği ve rekabet alanı sağlanacağı tanımlanmalıdır. Bu bankalar arasında aynı zamanda hizmet düzeyi açısından bir rekabet vardır. Bankalar risk azaltma, finansman, ödeme güvencesi, süreç verimliliği, fiyat vs. konularında şirketlere teklifler verebilirler. Bu rekabet alanı içinde kurallar veya zorunlu standartlar yoktur.¹²⁶

Banka Ödeme Yükümlülüğü (BÖY) veya İngilizce olarak Bank Payment Obligation (BPO), günümüzde kullanılan geleneksel ödeme yöntemlerinin avantajlı yanlarını teknolojinin getirdiği kolaylık ile birleştirip sunan tamamen yeni bir ödeme yöntemidir.

BPO, bir bankanın bir diğer bankaya verdiği ve sunulan işlem verilerinin elektronik ortamda belirlenen şartlara göre başarılı bir biçimde eşleşmesi sonucu ödemenin belirlenen bir vadede yapılmasını sağlayan geri dönülemez bir banka taahhüdüdür.

BPO, ticari hayat için yeni bir alternatiftir. Bazen elektronik akreditif veya hafif akreditif olarak telaffuz edilse de bir akreditif değildir, kendi özelinde bir çözüm aracı olarak görülmesi gereken yeni bir araçtır.

BPO'nun amacı mevcut ödeme yöntemlerine ilave olarak dünya ticaretine yeni, basit, ucuz, kolay ve banka güvenceli alternatif bir ödeme yöntemi sunmaktır. BPO; mal mukabili ödeme şeklinin basit ve kolaylığını, akreditifin güvencesi ile birleştirmektedir. Akreditifteki orijinal belgelerin incelenmesinden kaynaklanan risk ve zorlukları ortadan kaldırmaktadır. BPO, standart finansal mesaj tipleri (ISO 20022) kullandığı için satıcının sağladığı veriler dışındaki eksiklik ve uygunsuzluklar (rezerv konuları) tümüyle ortadan kalkmaktadır.

Geleneksel ödeme yöntemleri; hız, basitlik, kolaylık ve güvence gibi özelliklerin tümünü bir arada vermek konusunda yetersiz kaldıklarından taraflar, BPO gibi hız, basitlik, güvence gibi özellikleri teknolojinin imkanları ile veren yeni bir ödeme yöntemine ihtiyaç duymaktadırlar.

Ticaret yapan tarafların, mal mukabili ödemenin kolaylığına, akreditifin güvencesine, finansman imkanlarına, teknolojinin hızına ihtiyacı olduğu kadar fiziki belgelerin kaybolması, üzerinde tahrifat yapılması, rezerv konusu yapılması gibi yük ve risklerle uğraşmamaya da ihtiyacı vardır. İşte BPO bu nedenle ihtiyaç duyulan bir ödeme şeklidir. BPO sayesinde taraflar, mal mukabili ödemenin kolaylık ve basitliğine akreditifte olduğu gibi bir banka güvencesi ile sahip olurken fiziki belgelerle uğraşmak zorunda kalmamakta ve böylece zaman ve maliyetten de tasarruf etmektedirler.

¹²⁶ Gary Collyer, **Bank Payment Obligation – Now a Reality (Part 1)**, Coastline Solutions, Issue 45, 2012, s.1.

Bu ödeme yönteminin gerekliliğine ve başarısına inanan ICC tarafından BPO için yeni bir örnek kurallar geliştirilmiştir. URBPO (Uniform Rules for Bank Payment Obligation) ismi verilen yeni kurallar 2013 yılı içerisinde ICC tarafından yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. ICC Türkiye tarafından Türkçe çevirisi yapılarak bankacılık sektörünün hizmetine sunulmuştur.¹²⁷

BPO kısaca, banka garantili olmayan ödeme yöntemleri (mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme vb.) için banka güvencesi ve geniş finansman imkanları sağlayan yeni bir bankacılık ürünüdür. Yani mal mukabili ödeme ve vesaik mukabili ödeme gibi ödeme yöntemleri için banka güvencesi sağlamaktadır.

BPO'nun ortaya çıkış sebeplerinden biri ise ticareti kolaylaştırmak adına elektronikleştirme yani kağıdı ortadan kaldırarak güvence sağlamak ve basitlik getirmesidir.

ICC'nin BPO için yayınlamış olduğu URBPO ise şu şekilde tanımlanmaktadır; “Borçlu bankanın elektronik ortamda alacaklı bankadan aldığı verileri ‘Oluşturulmuş Veritabanı’nda (Established Baseline) belirlenen şartlar ile uygunluk sağlaması üzerine alacaklı bankaya ödeme yapacağına, vadeli ödeme yükümlülüğüne gireceğine ve belirlenen tutarı söz konusu vadede ödeyeceğine ilişkin geri dönülemez ve bağımsız bir taahhüttür.”

Bu tanımlamaya göre; yükümlülüğe giren banka, alıcının bankası olabilmekte veya olmamaktadır. Ancak alacaklı banka her zaman satıcının bankası olmaktadır.

Bir bankanın BPO'ya katılması için öncelikle SWIFT'in ticari işler için geliştirdiği TSU (Trade Services Utility) veya benzer bir sistemi satın alması veya geliştirmesi gerekmektedir. Bu sistem BPO'nun çalışması için gereklidir ve kısaca İşlem Eşleştirme Uygulaması - TMA (Transaction Matching Application) olarak adlandırılmaktadır. Bu uygulama, elektronik verilerin eşleştirilmesini yapmakta ve rapor üretmektedir.¹²⁸

¹²⁷ ICC Türkiye Milli Komitesi, **Banka Ödeme Yükümlülükleri (BPO)**, BPO Semineri Duyuru Belgesi, İstanbul, 12 Mayıs 2014, s.1, 2.

¹²⁸ Banu Türk, **İş Bankası'ndan Dış Ticarete Bir İlk**, Dünya Gazetesi Web Sayfası, www.dunya.com/sirketler/is-bankasindan-dis-ticarete-bir-ilk-219714h.htm , Erişim Tarihi: 01.02.2015.

Bir BPO'nun yapısında aşağıdaki elemanlar olacaktır, duruma göre bazıları olabilir veya olmayabilir:

Tablo 2

BPO Yapısındaki Elemanlar

Ödeme Yükümlülüğü (Payment Obligation)	Borçlu Banka (Obligor Bank)	
	Alacaklı Banka (Recipient Bank)	
	Tutar / Yüzde (Amount / Percentage)	
	Yükleme Tutarı (Charges Amount)	
	Yükleme Payı (Charges Percentage)	
	Geçerlilik Tarihi (Expiry Date)	
	Uygulanacak Hukuk (Applicable Law)	
	Ödeme Şekilleri (Payment Terms)	Diğer Ödeme Şekilleri (Other Payment Terms)
		Ödeme Kodu (Payment Code)
		Tutar / Yüzde (Amount / Percentage)
	Ödeme Şartları (Settlement Terms)	

Kaynak: Abdurrahman Özalp, BPO (Bank Payment Obligation), UCP600, Nisan 2013, s.7,8.

ICC'nin BPO ile mal mukabili ödemeye ekstra ilave ettikleri kısaca şu şekildedir:

- SWIFT; kabul edilmiş bir uygulama olarak Banka Ödeme Yüklümlülüğü'nün durumunu geliştirmek için Uluslararası Ticaret Odası Bankacılık Komisyonu (ICC) ile aktif bir iş birliği yapmaktadır.
- ICC, dünya çapında kabul edilmiş standartların ve sektör çapında bir uygulama olarak tarafsız bir BPO'nun kurulmasına destek olmak için BPO-ICC çalışma grubunu yaratmıştır.
- Bu da bankalara 4-köşe modelinde tedarik zinciri finans çalışmalarını genişletmelerine yardımcı olacaktır.
- Bahsedilen çalışma grubu, SWIFT ve ICC tarafından eş başkanlara sahiptir ve 2011 Mart ayında Zürih/İsviçre'de ilk kez toplanmıştır.
- Eş Başkanlar; Dan Taylor (J. P. Morgan) ve André Casterman (SWIFT)'dir.
- 9 banka katılmaktadır.
- ICC Mal Mukabili işlemleri yürütmesi için yeni bir başkan atayacaktır.¹²⁹

3.2. BPO İLE İLGİLİ TANIMLAR

Banka Ödeme Yüklümlülüğü (Bank Payment Obligation)

Borçlu bir banka için, Ticaret Hizmetleri Programı işleminin temeline göre alıcı bankaya belirlenmiş bir tutar ödemek için adına dönüşü olmayan bir yükümlülüktür.

Sunulmuş Veritabanı (Baseline)

Birincil bir banka tarafından sunulan ve temel satın alma anlaşmasıyla ilgili verilerdir.

Alıcının Bankası (Buyer's Bank)

Alıcının finansal işlemlerini yürüten bankadır.

Veri Grubu (Data Set)

Mali bir kurum tarafından sunulan; ticaret, ulaşım, sigorta ve sertifikalar gibi iş fonksiyonlarıyla ilgili olan verilerdir.

¹²⁹ André Casterman, **Bank Payment Obligation**, Trends in Trade and Supply Chain Finance and SWIFT's Evolving Portfolio, 13 Mayıs 2011, s.7.

Oluşturulmuş Veritabanı (Established Baseline)

Ticaret Hizmetleri Programı uygulaması, ilgili bankalara “Veri Eşleştirme Raporu” gönderdiğinde sıfır uyumsuzluk olduğunu kanıtlayan veritabanıdır.

Yükümlü Banka (Obligor Bank)

BPO yükümlülüklerini kabul eden finansal kurumdur.

Alacaklı Banka (Recipient Bank)

Ticaret Hizmetleri Programı işlemleri bağlamında BPO’dan doğan alacağı üstlenen finansal kurumdur.

Satıcının Bankası (Seller’s Bank)

Satıcının bankasıdır. Veritabanında ‘Alacaklı Banka’ olarak gösterilir.

Sunan Banka (Submitting Bank)

Ticaret Hizmetleri Programı işlemleri bağlamında birincil bir banka için belirli veri setleri göndermeyi üstlenen finansal kurumdur.

Ticaret Hizmetleri Programı Çözümleri (Trade Services Utility Solution)

Ticaret Hizmetleri Programı ürünleri ve hizmetleriyle ilgili kombinasyonlardır ve aşağıdaki bileşenleri içerir:

- Ticaret Hizmetleri Programı mesaj standartları,
- Ticaret Hizmetleri Programı uygulaması,
- Ticaret Hizmetleri Programı ara yüzü,
- SWIFTNet yazışmaları,
- Kanunname,
- Satıcı ürünleri ve hizmetleri.

İşlem Eşleştirme Uygulaması (Transaction Matching Application)

Bankalardan alınan TSMF mesajlarını işleyen, bu mesajlardaki verileri otomatik eşleştiren ve sonrasında mesajları tüm taraflara gönderen veri eşleştirme programıdır.¹³⁰

¹³⁰ SWIFT Trade and Supply Chain, **Bank Payment Obligation**, Supply Chain Finance For Corporates, High Level Overview, 24 July 2012, s.4,5.

3.3. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ'NE İLİŞKİN STANDART KURALLAR (UNIFORM RULES FOR BANK PAYMENT OBLIGATION - URBPO)

BPO için ICC ve SWIFT tarafından, ticaret işlemlerinin başında yer alan tedarik zinciri finansmanı ile bankaların kurumsal müşterilerine sunmalarına olanak veren yeni hukuk ve teknoloji standartları yayınlanmıştır. Bu yenilik, finans hizmetlerinin sevkinden önce olası riskleri azaltmak için tedarik zinciri finans kapsamını genişletmektedir. Ayrıca yerel bankalar ve kalkınma bankaları için ekonominin önemli bir kesimini destekleyen KOBİ piyasasında rollerini geliştirmeleri için de bir fırsat sunmaktadır.

SWIFT mesajlaşma standartları, finansal işlemlerin tüm tarafları için birlikte çalışılabilirlik için önemli avantajlar sağlamaktadır. SWIFT'in bu standartları yaklaşık 10.000 finansal kurum ve 210'dan fazla ülkede binlerce tüzel kuruluş tarafından kullanılmaktadır.

ICC ve SWIFT, ticari finansman dünyasında ilgili pozisyonlardan yararlanmak için Eylül 2011'de bir işbirliği anlaşması imzalamıştır. Yeni kurallar gereği, elektronik işlem verilerini kullanarak bankalar finansal süreçleri hızlandırmak ve döner sermayelerini optimize etmek adına kurumsal müşterilerinin isteklerine daha iyi yanıt verebilmektedirler.

18 aydan kısa bir sürede ICC ve SWIFT, birleştirilmiş yasal bağlayıcı kurallar ve elektronik mesajlaşma kuralları olan BPO Standart Kuralları'nı (URBPO) yayınlayabilmişlerdir. Bu yeni kuralların kullanılmaya başlanması, ticaret pazarı ve Nisan 2013'de Lizbon'da gerçekleştirilen ICC Bankacılık Komisyonu toplantısında URBPO üzerinde varılan oybirliği için önemli bir kilometre taşıdır. BPO, ticaret endüstrisinin geleceğine yön vermektedir ve bankalar BPO ile kurumsal müşterilerine sundukları hizmetlerde yenilik yapabilmek için net bir fırsat elde etmiştir.

URBPO, 'işbirliği alanı' olarak bilinen finansal kurumlar tarafından belirli bir işlem için seçilmiş herhangi bir İşlem Eşleştirme Uygulaması (TMA)'nda çalışacak şekilde tasarlanmıştır.

Standartlar, banka ve kurumsal müşterileri arasındaki ilişkiyi kapsamamaktadır. URBPO, BPO'nun temel satış veya diğer sözleşmelerden ayrılığını ve bağımsız içeriğini göstermektedir.

BPO, borçlu banka (genellikle alıcının bankası) tarafından alacaklı bankaya (satıcının bankası), başarılı bir elektronik veri eşleştirme veya uyumsuzlukların kabulü şartları altında, belirlenen bir miktarı ödemek için verilen geri dönülemez bir girişimdir. Ticaret çözümü için alternatif bir araçtır.

Bir BPO; TMA, merkezi veri eşleştirme ve iş akışı uygulaması aracılığıyla kurulmaktadır. Unutulmamalıdır ki TMA kendisi bir BPO oluşturmamaktadır. BPO'nun olduğu her bir bankayı bildirmektedir ve BPO içeren işlemlere katılmak için ilgili bankaların anlaşmalarını yansıtmaktadır. Bir BPO, borçlu bankanın alıcı bankaya geçerli yasalara göre yasal olarak bağlayıcı, geçerli ve uygulanabilir bir ödeme yükümlülüğünü oluşturmaktadır.

TMA, ilgili bankalardan alınan mesajların işlemleri, kabul edilen şartlara karşılık mesajlarda içerilen verileri otomatik karşılaştırma ve her bir ilgili banka için 'veri eşleştirme' veya 'veri uyumsuzluğu' hakkında sonradan bildirim aracılığıyla borçlu bankalara verilerin tanıtımı için bir mekanizma sağlamaktadır.

URBPO, aslında ISO 20022 standartlarına uygun olan ilgili bankalar tarafından gönderilen ve alınan mesajları esas almaktadır. ISO (International Organisation for Standardisation), 160'tan fazla ulusal standart kuruluşları üyeleriyle dünyanın en geniş uluslararası standart geliştiricisi ve yayıncısıdır.

ISO 20022, iş alanları tarafından her biri benzersiz tanımlanmış 4 karakterlik iş alanı kodu olan finansal mesaj tanımlarını düzenlemektedir. Ticaret Hizmetleri Yönetimi (Trade Services Management) durumunda, iş alanı kodu TSMT'dir. ISO 20022 TSMT standartları; ticaret, ulaşım, sigorta, sertifika veya diğer sertifika setlerini sunmak ve ilişkili TSMT mesajlarının ilgili banka ve TMA arasında değiş tokuşu için format belirlemektedir.

Mesaj standartları birlikte çalışılabilirliği elde etmek ve etkili bir bankacılık iletişimi ve anlayışı için gereklidir. Standartlar, format bütünlüğü ve tutarlılığıyla birlikte ortak bir veri sözlüğü aracılığıyla terminoloji sağlamaktadır. Finansal hizmetler alanında diğer ISO standartlarında olduğu gibi TSMT mesajları için olan ISO 20022 standartları, ortak standartlardır ve herhangi bir teknoloji sağlayıcısı veya finans kurumu için özel değillerdir.¹³¹

¹³¹ ICC (International Chamber of Commerce), **Uniform Rules for Bank Payment Obligation**, April, 2013, s.3-8.

3.4. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ'NDE TARAFLAR

Alıcı (Buyer)

Malın alıcısı olan taraftır. Satıcı ile alım-satım sözleşmesi yapar, BPO işlemlerinin başlaması için yükümlü bankadan talepte bulunur, teminat ve talimat verir.

Alıcının Bankası (Buyer's Bank)

Alıcının bankasıdır. Alıcının bankası bir yükümlü banka da olabilir.

Satıcı (Seller)

Malın satıcısı olan taraftır. Alıcı ile alım-satım sözleşmesi yapar. Mali yükler/sevk eder ve işlemle ilgili olarak yükleme belgelerinden topladığı verileri lehtar bankaya (alacaklı) gönderir. Lehtar banka tarafından İşlem Eşleştirme Uygulaması'na (TMA) gönderilen veriler uygun bulunduktan sonra yükümlü banka tarafından ödenen mal bedelini lehtar banka aracılığıyla alır.

Satıcının Bankası (Seller's Bank)

Satıcının bankasıdır. Satıcının bankası veritabanında 'Payment Obligation Segment' kısmında alacaklı banka (recipient bank) olarak gösterilecektir. Bir BPO işleminde yükümlü bankanın muhatabı olan bankadır. Yükümlü banka (obligor bank) mesajları bu bankaya gönderir, ödemeyi de bu bankaya yapar.

Taraf Banka (Involved Bank)

Satıcının bankası veya belirli herhangi bir zamandaki rolüne bağlı olarak alacaklı banka, alıcının bankası, yükümlü banka veya sunan banka anlamına gelir.

Yükümlü Banka (Obligor Bank)

Bir BPO'yu düzenleyen banka anlamına gelir. Bir BPO işleminde geri dönülemez taahhüdüne giren bankadır.

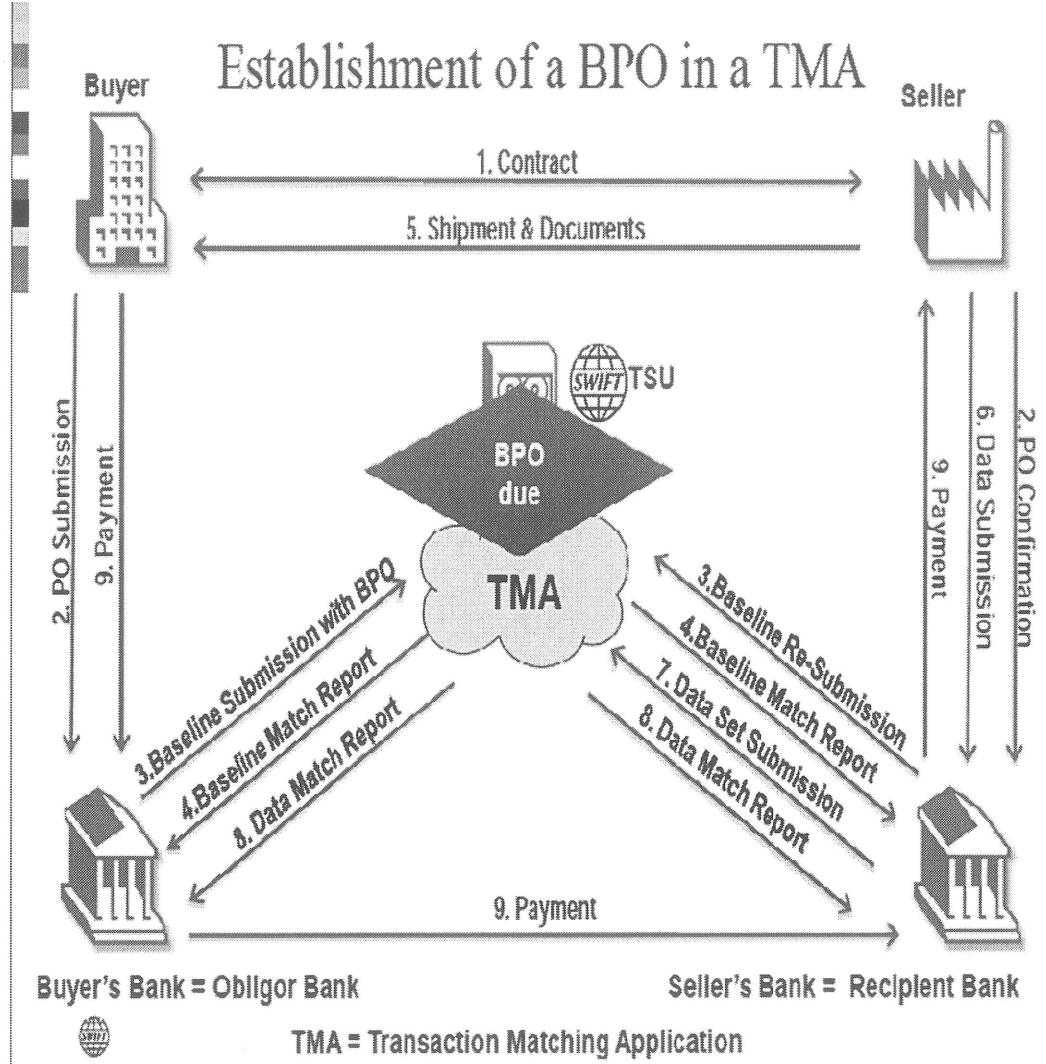
Sunan Banka (Submitting Bank)

Tek görevi sadece oluşturulan veri tabanına gereği bir veya birden fazla data seti sunmak olan bir taraf bankadır.¹³²

¹³² Abdurrahman Özalp, *Dış Ticarete Yeni Ödeme Yöntemi BPO'nun Kullanılması*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2014, s.38.

3.5. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ'NÜN İŞLEYİŞİ

TMA İLE BİRLİKTE BPO ÖDEME

Şekil – 6: BPO'lu Ödeme Akış Şeması

Kaynak: David Dobbing, Bank Payment Obligation, Singapore Annual LC Survey Conference, 2012, s.10.

BPO'nun iş akışı aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Veritabanı'nın Oluşturulması (Established Baseline)

- Alıcı ve satıcı arasında bir anlaşma yapılır.
- Alıcı, asgari sipariş bilgilerini ve BPO şartlarını bankasına (Obligor Bank) gönderir.
- Alıcı bankası elde ettiği bilgileri TMA'ya gönderir.
- Aynı şekilde satıcı da sipariş bilgilerini ve BPO şartlarına bankasına (Recipient Bank) teyit eder. Alıcı tarafından gönderilen ve satıcı tarafından teyit edilen bilgiler TMA'da karşılaştırılır. Bilgiler birbirini karşılarsa yani eşleşirse o halde 'Oluşturulmuş Veritabanı' (Established Baseline) oluşur. Alıcı ve satıcı, bankalarından 'Eşleşme Raporu' (Matching Report) alırlar.

Eşleşme (Matching)

- Satıcı, malları dokümanlarla birlikte varış yerine sevk eder. Taşıma belgesi ve fatura bilgilerini bankasına teslim eder, bankası bilgileri eşleşmek üzere TMA'ya gönderir.
- Alıcı ve satıcı bankaları TMA'dan birer eşleşme raporu alırlar. Alıcı, eşleşmeyen kısımlar varsa istişare için davet edilir.
- Satıcının bankası, başarılı eşleşme konusunda satıcıya bilgi gönderir.

İşlemin Tamamlanması (Settlement)

- Alıcının bankası vadesinde alıcının hesabını borçlandırır, paraları satıcının bankasına gönderir ve satıcının bankası da satıcının hesabını alacaklandırır, yani satıcıya ödeme yapar.¹³³

3.6. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AVANTAJLARI

BPO'nun avantajlarını ithalatçılar açısından, ihracatçılar açısından ve bankalar açısından olarak 3 gruba ayırmak mümkündür.

3.6.1. Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün İthalatçı Açısından Avantajları

BPO'nun ithalatçılar açısından avantajları sıralanacak olursa;

- Peşin ödemeden daha güvenlidir. Alıcı satın alınan mallar için dokümanları teslim almadan önce ödeme yapmak zorunda değildir.
- Alıcının genişletilmiş borçları için finansman olanağı kolaylaşmaktadır.

¹³³ Özalp, a.g.e., s.7.

- BPO, alıcı ve satıcı arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Tedarik zincirini güvenli hale getirmektedir.
- BPO, iş fırsatlarını genişletmek için yardımcı olmaktadır. Dış pazarlarda rekabet gücünü arttırabilir.
- Alıcı, gönderilen malları gerekli şartlar için ödeme tarihinden önce teyit edebilmektedir.
- Alıcı kendi çıkarlarına göre ödemeyi yapılandırabilmektedir.
- Alıcı daha iyi şartlar ve koşullar için pazarlık yapabilmektedir. BPO ile alıcı ödeme yeteneğini göstermektedir ve gelecekteki gelişmiş şartlar için pazarlık yapabilmektedir.
- BPO, satıcı özel şartlara ve koşullara uyduğunda ve gerekli verileri sağladığında, bankanın ödeme yapmasından itibaren alıcıyı korumaktadır.
- Alıcı BPO içinde malların muayeneleri ve kalite kontrollerini, üretimi kurmayı ve teslimat sürelerini içeren bir garanti elde edebilmektedir.
- BPO, kolaylıkları arttırmakta, maliyeti azaltmaktadır.

3.6.2. Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün İhracatçı Açısından Avantajları

BPO'nun ihracatçılar açısından avantajları sıralanacak olursa;

- BPO, ihracatçı açısından öncelikle bir ödeme güvencesidir.
- Yükleme öncesi veya yükleme sonrası finansmanı için esnekliğe erişim sağlamaktadır.
- BPO ile kredi riski alıcının bankası borçlu bankaya transfer edilmektedir.
- BPO, alıcının iptal etme veya sipariş değiştirme riskini azaltmaktadır.
- Alıcı, mallarla ilgili şikayeti olması durumunda ödeme yapmayı reddedemez.
- Döviz kuru riski satıcı ülkesinin para birimi cinsinden bir BPO açılmasıyla ortadan kaldırılabilir.
- Satıcı, teslim zamanlamasını ödeme ve malların nakliyesi yapılacağı zaman uygun bir şekilde kendi çıkarlarına göre yapılandırabilmektedir.
- Herhangi bir denetim sırasında sorumluluk bankadadır.
- Otomatik veri eşleştirme programı karmaşıklığı azaltırken güvenilirliği arttırmaktadır.
- Fiziksel belge kontrolünün kaldırılması; tutarsızlık, anlaşmazlık ve gecikme riskini ortadan kaldırmaktadır.
- BPO, işlemin herhangi bir aşamasında kullanıma sokulabilir. Uyuşmazlıklar giderilebilmektedir.
- Otomatik işleme sistemi, anlaşma ve finansman hızını arttırmaktadır.

3.6.3. Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün Banka Açısından Avantajları

BPO'nun bankalar açısından avantajları sıralanacak olursa;

- BPO, banka için öncelikle düşük riskli bir iştir.
- Sermaye kullanımının tedbirli olmasını sağlamaktadır.
- Komisyon ve ücret geliri için sağlam bir kaynaktır.
- BPO, bankalara yeni iş fırsatları için yeni kapılar açmaktadır.
- Bankalar arası ilişkileri güçlendirmektedir.
- Otomatik bir çözümdür.
- İşlem maliyetlerinin daha düşük olmasını sağlamaktadır.
- Bankalar için müşteri ve risk konusunda daha fazla iş birliği sağlamak adına piyasa ihtiyacını karşılamaktadır.¹³⁴

3.7. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ'NÜN DİĞER ÖDEME ŞEKİLLERİNE GÖRE FARKLARI

BPO'nun Akreditifli Ödemeye Göre Farkları;

- BPO'da akreditifli ödemedeki fiziksel belgeler yerine elektronik veri sunumu yer almaktadır.
- BPO akreditife göre, uygunluk kontrolünde kalite ve tarafsızlığı geliştirmektedir.
- BPO daha hızlı bir işlem ile sadece finansman ile alakalı verilere odaklanmaktadır.
- BPO, herhangi bir miktar değeri için herhangi bir zamanda eklenebilmektedir.
- BPO, akreditife göre finansman hizmetlerine daha kolay bir erişim sağlamaktadır.

BPO'nun Mal Mukabili Ödemeye Göre Farkları;

- BPO, mal mukabili ödemeye göre ödeme riskini azaltma konusunda daha iyidir.
- BPO, kazan-kazan (win-win) ile yani her iki tarafında kazanmasını sağladığı için ticari ilişkileri kolaylaştırmaktadır.
- Mal mukabili ödemeye istinaden yükleme ve işletme maliyetlerini azaltmaktadır.
- Ticari hareket işlemlerini ve uzlaşmayı geliştirmektedir.

¹³⁴ Senechal – Casterman, a.g.e., s.5.

- BPO, finansman için teminat olarak kullanılabilir. ¹³⁵

3.8. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ HUSUSLAR

- Alıcı ve satıcının; seçilecek BPO, yükümlü banka, lehtar banka konusunda işbirliği yapması gerekmektedir.
- Bir BPO işleminde yükümlü banka ve lehtar bankanın çalışacağı İşbirliği Alanı ve Serbest Alan tanımlanmış olmalıdır. İşbirliği Alanı ile kastedilen bir tek TMA aracılığıyla belirlenen veri elemanları (şartlar) ile eşleşmeye tabi bir BPO'nun oluşturulmasıdır. Bu veri elemanları, yükümlü ve lehtar bankadan gelen bilgiler ile Oluşturulmuş Veritabanı'nda tanımlanmaktadır. Serbest Alan ile kastedilen ise yükümlü banka ve lehtar bankanın müşterisi için riski azaltma, finansman, ödeme garantisi, işlem yeterliliği, fiyat vs. konularında hizmet seviyesini belirlemesidir. Bu alanda herhangi bir kural veya zorlama standart yoktur.
- BPO, sahteciliği önleyen bir sistem değildir, taraflar bilgileri girerken kendi kontrol mekanizmalarını kullanabilirler. Yani TMA'ya gönderilen bir verinin müşteri tanıma kriterlerine uyup uymadığını veya yaptırıma muhatap olup olmadığını, veriyi göndermeden önce kendi sistemlerinden kontrol edebilmektedirler.
- BPO, ICC kurallarına tabi bir akreditif, stand-by veya talep garantisinin alternatifi değildir; mal mukabili veya vesaik mukabili gibi korumasız ödeme yöntemlerine banka ödeme taahhüdü getiren bir üründür. Fiziki belgeler ile ilgilenmemekte, sadece verileri karşılaştırıp ödeme yapmaktadır. Fiziki belgeleri taraflar birbirlerine gönderebilmektedirler.
- Alıcı ve satıcı; ödeme şartlarına, diğer şartlara ve BPO'nun kullanılmasına karar verdikten ve bankalarına teklif verdikten sonra bankalar dahil olmakta ve ödememin yapılması için hangi bilgilerin gerektiğini belirlemektedirler. Taraflar mutabık kaldıktan sonra alıcı ve satıcı "Oluşturulmuş Veritabanı"nı oluşturmak için bankalarına talimat vermektedirler. BPO tamamen işlem verilerinin "Oluşturulmuş Veritabanı" ile karşılaştırılması üzerine çalışmaktadır. Oluşturulmuş Veritabanı, BPO'nun yürütülmesi için hangi veri elemanlarının eşleşmesi gerektiğini belirlemektedir. Oluşturulmuş Veritabanı normalde sipariş emrindeki bilgiler ile varsa BPO'nun çalışması için gerekli bilgileri içermektedir. Bu bilgilere ve eşleşecek bilgilerin

¹³⁵ SWIFT, **Supply Chain Finance for Corporates, Managing Risk**, Finance and Processing Efficiency in a Multi-Bank Environment, Webinar, 30 June 2011, s.20.

adedinde tamamen alıcı ve satıcı karar vermekte ve bankalarına bu konuda talimat vermektedirler.

- TMA'da eşleşme gerçekleştiğinde yükümlü banka ödemeyi lehtar bankaya yapar, lehtar bankanın satıcıya ödeme yapması BPO'nun dışında olup lehtar banka ile satıcı arasındaki bir olaydır. Aralarında bir sözleşme yapmış olabilirler veya olmayabilirler. Bu tamamen taraflara kalmıştır. Lehtar banka satıcıya karşı ayrı bağımsız bir taahhüde girebilmektedir.¹³⁶

3.9. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ SWOT ANALİZİ

Swot analizi; kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya kişinin güçlü (stengths) ve zayıf (weakness) yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (opportunities) ve tehditleri (threats) saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir.

BPO'nun Swot analizine bakılacak olursa;

Güçlü Yanları (Strengths)

- Elektronik veri sunumu – verimlilik, kağıtsız ofis,
- Hızlı eşleşme – azaltılmış tutarsızlık, tutarlılık,
- Tedarik zinciri sürecinde herhangi bir zamanda herhangi bir tutara eklenebilme,
- Sadece değer konuları ile ilgili verilere odaklanma,
- Riskin daha az olduğu ödeme şekli – TSU veri eşleştirme süreci sonrasında dönülemez ve koşulsuz olma,
- Ticari işlem ve uzlaşmayı arttırma,
- İşlem durum görünürlüğünü oluşturma,
- Standardize edilme – BPO kanunnamesi, ISO 20022 mesajları,
- Yasal yükümlülük.

Zayıf Yanları (Weakness)

- Pazarda yeni bir çözüm – BPO onayı ve işlem hacminin arttırılması için eşya pazarlama çabasının gerekliliği,
- Sınırlı işlem geçmişi sicili,
- ICC duyurusunun sadece 2013'te yapılmış olması,
- Bankalarda yeni bir altyapı gerektirmesi (TSU)
- Sadece birkaç ticaret portalında TSU işlemlerinin geçici olarak kullanılması (örneğin Misys Ticaret Portalı),
- Tam bir STP entegrasyonu gerektirmesi sürecin müşteri tarafında değişmesi,

¹³⁶ Çelik, a.g.e., s.3.

- İşlem yaklaşımı, portföy ile anlaşma yapılamaması.

Fırsatlar (Opportunities)

- Mal mukabili ödemeleri BPO'ya dönüştürerek bankalar için yeni iş fırsatları yaratması,
- Hem müşteri hem de banka taraflarında verimliliği arttırması,
- B2B ve B2C web portalları için potansiyel bir çözüm aracı olması,
- Bloke hesap hizmetlerinin otomatikleşmesi,
- ISO 20022 Standartları,
- Ticaret Risk ortaklıklarını elektronik katılım sertifikaları ile kolaylaştırmak için bir fırsat olması,
- Nakit dönüşüm döngüsünü azaltması ve daha hızlı ticaret anlaşması işlemlerine sahip olması.

Tehditler

- Var olan bazı banka gelirlerinin parçalanmış olabilmesi (örneğin pazarlık gelirleri, kurye ücretleri),
- Hem müşteri hem de banka tarafında belge odaklı iş kültürü olması,
- Bazı ülkelerde potansiyel bir yasal kaygı olması – sadece elektronik veri olması ve doküman olmaması,
- Mal mukabili ödeme alanında ticari riski azaltmak için çeşitli alternatif çözümlerin olmaması.¹³⁷

3.10. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TABİ OLACAĞI HUKUK

Oluşturulmuş Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya alıcının bankası ile satıcının bankası arasında yapılan ayrı bir sözleşmede URBPO kurallarının uygulanmasının kararlaştırılması ile BPO'ya uygulanacak hukuku birbirlerine karıştırmamak gerekir.

BPO, Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede BPO, URBPO kurallarına tabi kılınmış olsa da, BPO'nun tabi olduğu bir hukuk olacaktır. BPO'nun tabi olacağı hukukun belirlenmesi açısından ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir:

¹³⁷ J.P. Morgan, **Bank Payment Obligation: Financial Instruments to Manage Risk in the Open Account Trade**, International Finance Corporation –IFC Supply, s.4-7.

- 1- Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede, URBPO kurallarının uygulanmasının kararlaştırılması halinde BPO'nun tabi olacağı hukuk,
- 2- Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede, URBPO kurallarına atıf yapılmaması halinde BPO'nun tabi olacağı hukuk.

3.10.1. Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya Bankalar Arasında Yapılan Sözleşmede, ICC URBPO Kurallarına Atıf Yapılması Halinde BPO'nun Tabi Olacağı Hukuk

Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede, ICC URBPO kurallarına atıf yapılmış ise, uygulanacak olan hukuk, URBPO'nun 15. maddesine göre tespit edilecektir. Taraflarca URBPO Kurallarına açıkça atıf yapılması halinde, BPO'dan doğan uyuşmazlığın esasına uygulanacak olan hukukun 5718 sayılı MÖHUK'a göre belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede URBPO Kurallarına atıf yapıldığında ve URBPO'nun 15. maddesinde BPO'ya uygulanacak hukukun tespiti düzenlendiğinden 5718 sayılı MÖHUK'a başvurulmasını gerektiren bir durum yoktur.

ICC URBPO Kurallarının 15. maddesine göre, bir BPO'ya uygulanacak hukuk, yükümlü bankanın Oluşturulmuş Veri'de belirtilen şube veya ofisinin bulunduğu yerin hukukudur. URBPO, BPO'ya uygulanacak hukuk tarafından yasaklanmadığı sürece söz konusu hukukun tamamlayıcısıdır. Yükümlü banka uygulanacak hukuk ve mevzuat gereği yükümlülüklerini yerine getirmekten alıkonulduğu takdirde, BPO'dan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmemektedir ve bundan kaynaklanan sonuçlardan dolayı herhangi bir yükümlülük ve sorumluluk üstlenmemektedir.

URBPO Kurallarına atıf yapılması, bu kuralları, alıcının bankası ile satıcının bankası arasındaki sözleşmenin hükmü haline getirmektedir. Mahkeme ve hakemler de URBPO kurallarını sözleşme hükmü olarak uygulayacaklardır. Ancak URBPO kurallarının sözleşme hükmü olarak uygulanabilmesi için, sözleşmede yer alan diğer hükümlerde olduğu gibi bunların da URBPO kurallarının 15. maddesi uyarınca belirlenen devletin hukukun emredici hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir. Eğer bu hükümler emredici kurallara aykırı ise bu hüküm geçersiz olacaktır. Buna karşın, URBPO kurallarının 15. maddesine göre tespit edilen hukukun yedek hukuk kurallarına ters düşen URBPO Kuralları aynen uygulanacaktır. O halde BPO'nun esasına uygulanacak hukukun emredici kurallarına aykırı olmadığı sürece URBPO kurallarının uygulanması bertaraf edilemeyecektir.

URBPO kurallarının yorumu, öncelikle bu kurallarda yer alan esaslara tabidir. Nitekim URBPO kurallarının 3. maddesinde, söz konusu kurallarda kullanılan temel

kavramlar tanımlanmıştır. Ancak bu kuralların yetersiz kalması veya tanımlarda yer almayan hususlarda da URBPO'nun 15. maddesi uyarınca tespit edilen hukukun yorum kuralları dikkate alınacaktır.

3.10.2. Oluşturulan Veri İçindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya Bankalar Arasında Yapılan Sözleşmede ICC URBPO Kurallarına Atıf Yapılmaması Halinde BPO'nun Tabi Olacağı Hukuk

Oluşturulan Veri içindeki Ödeme Yükümlülüğü Segmenti'nde veya bankalar arasında yapılan sözleşmede, ICC URBPO kurallarına atıf yapılmamış olabilir. Böyle bir durumda ICC URBPO kurallarının 15. maddesinde yer alan kanunlar ihtilafı kuralı taraflar açısından bağlayıcı değildir. Diğer bir ifade ile alıcının bankası ile satıcının bankası arasındaki BPO ilişkisine hangi devletin hukukunun uygulanacağı URBPO kurallarının 15. maddesine göre belirlenemeyecektir.

URBPO Kurallarına atıf yapılmaması ve alıcının bankası ve satıcının bankası arasındaki BPO ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlığın Türk mahkemesine dava konusu yapılması halinde, dış ticarete ilişkin bu işlemlerde yabancılık unsuru bulunduğundan Türk Mahkemesi hangi devletin hukukunu uygulayacağını 5718 sayılı MÖHUK da yer alan kanunlar ihtilafı kurallarına göre belirleyecektir. Bu belirlemeyi yapmadan önce, Türk mahkemesi, alıcının bankası ile satıcının bankası arasındaki hukuki ilişkiyi vasıflandıracaktır. Alıcının bankası ile satıcının bankası arasındaki hukuki ilişki garanti sözleşmesi niteliğindedir. Garanti sözleşmesi niteliğinde olan BPO'ya uygulanacak olan devletin hukuku 5718 sayılı MÖHUK'un 24. maddesine göre belirlenecektir. Bu maddeye göre, uygulanacak ülke hukuku taraflarca seçilebilir. Taraflarca hukuk seçiminin yapılmadığı hallerde, karakteristik (ağırlıklı) edim borçlusunun iş yerinin veya mutad meskeninin bulunduğu ülkenin hukuku uygulanacaktır. BPO'da karakteristik edim borçlusu, alıcının bankasının edimidir. Çünkü alıcının bankası ödeme yükümlülüğü altına girmektedir. Örneğin, alıcının bankası Türkiye'de ise uygulanacak olan hukuk, Türkiye hukuku olacaktır.¹³⁸

¹³⁸ Özalp, a.g.e., 35-37.

3.11. BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ GÜNCEL HABERLER

Türk Ekonomi Bankası (TEB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) iş birliğiyle "Dış Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemlerinde Yeni Dönem" konulu bir seminer düzenledi. Uluslararası ticaret ve bankacılıkta yaşanan hızlı değişim sürecinin ve yeni ödeme yöntemlerinin ele alındığı seminerde, kolaylığı, pratikliği ve güvenilirliği ile öne çıkan yeni ödeme sistemi Banka Ödeme Yükümlülüğü (BPO) hakkında bilgi verildi.

Türk Ekonomi Bankası (TEB) ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) işbirliğiyle düzenlenen "Dış Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemlerinde Yeni Dönem" başlıklı seminerde Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün (BPO) uluslararası ticaret yapan firmalara ne gibi kolaylıklar sağlayacağı konusu masaya yatırıldı. TEB Genel Müdürü Ümit Leblebici ve TİM Başkan Vekili Ali Nedim Güreli'nin ev sahipliğinde, 27 Şubat Perşembe günü TİM Dış Ticaret Kompleksi Konferans Salonu'nda düzenlenen seminerde, uluslararası ticaret yapan firmalara yeni bir ödeme yöntemi alternatifi sunan BPO sistemi hakkında bilgi verildi. TİM Başkan Vekili Ali Nedim Güreli seminerde yaptığı konuşmasında, "İhracat, Türkiye için bugün hiç olmadığı kadar önemli hale geldi. İşte bu yüzden ihracatçılarımızı desteklemek, onlara yön göstermek için büyük çaba sarf ediyoruz. Bugün düzenlediğimiz toplantının ana gündem maddesini oluşturan Banka Ödeme Yükümlülüğü de ihracatçıların dışarıya açılımını kolaylaştıracak çok önemli bir düzenleme. Ödemeler konusunda ihracatçılarımızın elini güçlendirecek bir yöntem. BPO, mevcut ticari finansman çözümlerini tamamlayan, riski azaltan yeni bir araç, finansman için teminat. Esas olarak mal mukabili ve akreditif arasındaki açığı kapatıyor. Başka bir deyişle; açık hesap yöntemine banka güvencesi sağlıyor. İhracatçılarımız için çağrı yakalamak, yeninin peşinden koşmak önemli. Dolayısıyla Banka Ödeme Yükümlülüğü de ihracatçılarımız açısından yeni bir seçenek olarak kullanılabilir" dedi.

TEB Genel Müdürü Ümit Leblebici ise konuşmasında, dünya ticaretinde açık hesap ödeme yönteminin payının hızla arttığına dikkat çekerken, banka güvencesi sağlayan sağlam bir ödeme yöntemi olan akreditifin dünya ticaretindeki payının %15 civarında kaldığını söyledi. Leblebici, "Açık hesap ödeme yönteminin daha çok tercih edilme nedenlerinin başında operasyonel işlem kolaylığı ve bankalara ödenen masraf-komisyon maliyetinin düşüklüğü geliyor. Fakat güvencesiz bir ödeme yöntemi olan açık hesap işlemleri tahsilat endişeleri yaratıyor. Bu endişeyi gidermek için kullanılan ihracat sigortaları da ihracattaki riski karşılayacak seviyede değil. Bu nedenle, piyasanın hem operasyonel kolaylık hem de banka güvencesi sağlayan bir ödeme yöntemine ihtiyacı var. Bu ihtiyacı karşılamak üzere sunulan yeni ödeme yöntemi BPO, ticari işlemlerin daha kolay ve daha pratik şekilde gerçekleşmesine olanak verirken, banka destekli olması sayesinde de ihracatçılarımıza tahsilat güvencesi sağlıyor. BPO'nun dış ticaret

yapan firmalarımıza operasyonel kolaylık, işlemlerin şeffaf takibi, ödeme güvencesi gibi önemli avantajlar sağlamasını bekliyoruz” dedi.¹³⁹

İSTANBUL - İş Bankası dış ticaret konusunda Türkiye’de bir ilke imza attı ve dış ticaretin yeni ödeme şekli olan BPO (Bank Payment Obligation-Banka Ödeme Yükümlülüğü) sistemini Türkiye’ye taşıdı. Uluslararası ticarete artan rekabet nedeniyle maliyet unsurundan kaçınan firmaların açık hesap işlemlerinin arttığına dikkat çeken İş Bankası Genel Müdür Yardımcısı Suat İnce, bu gelişmeler doğrultusunda International Chamber of Commerce-Milletlerarası Ticaret Odası’nın (ICC) yeni bir ödeme şekli oluşturduğunu söyledi. BPO adı altında kuralları belirlenen ve SWIFT sistemi üzerinden çalışan yeni ödeme şekline uyum sağlayan ilk Türk bankası olduklarını belirten İnce, dış ticaret ürünlerinde de yenilikçi banka olma özelliğini koruduklarını kaydetti.

Uluslararası kurallara tabi olan BPO, dış ticarete pratik bir ödeme uygulaması olarak nitelendiriliyor.

İnce, "Hızlı ve etkili bir şekilde ticaret yapma arayışları neticesinde, dünya ticaretinde akreditifli ödeme şeklinin azaldığı açık hesap işlemlerinin arttığı gözlemlendi. ICC tarafından, hem hızlı hem de banka garantisi sağlayan, teknolojiye dayalı BPO adlı yeni bir ödeme şekli oluşturuldu ve yeni ürünün kuralları 'Uniform Rules for Bank Payment Obligations/Banka Ödeme Yükümlülüğü'ne İlişkin Bir Örnek Kurallar' broşürü olarak yayımlandı" dedi.¹⁴⁰

BPO adı altında kuralları belirlenen ve SWIFT sistemi üzerinden çalışan yeni ödeme şekline uyum sağlayan ilk Türk bankası olduklarını belirten İş Bankası Genel Müdür Yardımcısı Suat İnce, dış ticaret ürünlerinde de yenilikçi banka olma özelliğini koruduklarını söyledi.

BPO, gerçekleştirilen dış ticarete konu verilerin elektronik ortamda başarılı bir biçimde eşleşmesi halinde alıcının bankasının satıcıya ödeme yapmasına imkân veriyor. Bu şekliyle BPO, teknolojiyi kullanarak akreditifin garantisini mal mukabili ödeme şeklinin pratikliği ile birleştiriyor.

Ticari işlemlerin daha hızlı, daha pratik ve daha güvenli olmasını sağlayan BPO, ticaret esnasında pazarlık gücünü artırıyor, nakit akışını kolaylaştırıyor, kredi kullanım

¹³⁹ Türkiye İhracatçılar Meclisi – TİM, **Dış Ticarete Yeni Dönem BPO**, <http://www.tim.org.tr/tr/aktuel-timden-haberler-dis-ticarete-yeni-donem-bpo.html> , Erişim Tarihi:15.05.2015.

¹⁴⁰ Türk, a.g.e., s.1.

kolaylığı sağlıyor ve böylece firmaların verimli ve etkin ticaret yapmasını destekliyor.¹⁴¹

Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri (GAİB) ve Türk Ekonomi Bankası (TEB) iş birliğiyle “Dış Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemlerinde Yeni Dönem” konulu bir seminer düzenlendi.

GAİB konferans salonunda gerçekleştirilen ve çok sayıda ihracatçı firma temsilcilerinin katılım gösterdiği bilgilendirme seminerine TEB Dış Ticaret Merkezleri Danışmanı Abdurrahman Özalp konuşmacı olarak katıldı.

Aynı zamanda Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Türkiye Milli Komitesi üyesi olan Özalp, uluslararası piyasalarda yeni bir ödeme sistemi olarak kabul gören Banka Ödeme Yükümlülüğü (Bank Payment Obligation – BPO) hakkında açıklamalarda bulundu. BPO’nun başta Çin olmak üzere birçok ülkede kullanılmaya başlanan mal mukabili gibi banka garantisi olmayan ödeme yöntemlerine banka güvencesi getiren yeni bir sistem olduğunu belirten Özalp, bu sistemin ticarete kolaylık ve geniş finansman imkanlarını sağladığını söyledi. BPO’nun sağladığı güvenceler ve avantajları hakkında çeşitli bilgiler aktaran Özalp, seminer sonunda katılımcıların sorularını yanıtladı.¹⁴²

¹⁴¹ Türkiye İş Bankası – İş’te Kobi, **Türkiye’nin Bankası’ndan Bir İlk Daha: BPO**, <http://www.istekobi.com.tr/kobi-bilgi-merkezi/haberler/turkiye-nin-bankasi-ndan-bir-ilk-daha-bpo-h23790.aspx?hasFlash=true&>, Erişim Tarihi: 15.05.2015

¹⁴² Denge Gazetesi, **Yeni Dönem GAİB’de Anlatıldı**, Gaziantep, 06.06.2014, s.3.

4.BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLGİLİ BİR UYGULAMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Banka Ödeme Yükümlülüğü, dış ticarete ödeme şekillerine alternatif olarak geliştirilmiş hem alıcıyı hem de satıcıyı garanti altına alarak ticaretin güvenli bir şekilde sürmesini sağlayan bir ödeme şeklidir.

Banka Ödeme Yükümlülüğü, diğer ödeme şekillerinde var olan birçok sorunu ortadan kaldırarak, firmalara ve bankalara hızlı, güvenli, maliyeti düşük ve verimli bir ticaret sağlamaktadır.

Bu ödeme şekli, dünyada ve Türkiye’de yeni bir ödeme şekli olduğundan ve yeterli kaynak bulunmamasından dolayı bu çalışma ile Banka Ödeme Yükümlülüğü’nü açıklayarak ve avantajlarını göstererek farkındalık yaratmak ve Banka Ödeme Yükümlülüğü’nün ülkemizde daha fazla kullanılması amaçlanmıştır.

Çalışmada, Banka Ödeme Yükümlülüğü aracılığıyla dış ticaret yapmış olan bir firma ile mülakat yapılmıştır.

4.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışma, dış ticaret sektöründeki ve Banka Ödeme Yükümlülüğü’nü kullanan bir firmada uygulanmıştır ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Firmaya ulaşılabilirlik faktörü ön plana çıkmıştır. Anketin uygulandığı dış ticaret firması; Köksan Pet Plastik Ambalaj San. Ve Tic. A.Ş’dir.

Araştırmada veri toplama tekniklerinden telefonla görüşme yöntemiyle mülakat yapılmıştır. Bu doğrultuda 4 sorudan oluşan bir form hazırlanmıştır. Tezin teorik kısmında üstünde durulan konular esas alınmıştır. Mülakat firmanın ilgili bölüm müdürü ile yapılmıştır.

Sorular genel olarak değerlendirildiğinde, Banka Ödeme Yükümlülüğü’nün diğer ödeme şekillerine göre avantajları, kullanılabilirliği ve eksik yanları ile ilgilidir.

4.3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Aşağıda veri toplama yöntemi olan telefonla görüşme mülakatı sonucu elde edilen yanıtlar yer almaktadır. Her sorunun arkasında yanıtı gelecek şekilde düzenleme yapılmıştır.

4.3.1. Sorular ve Cevaplar

Soru 1 - BPO ödeme şeklini tercih etmenizden nedenleri nelerdir?

Cevap 1 - Öncelikle maliyeti yarı yarıya düşürdüğünü söylemek gerekir. Bu firmalar için çok önemli bir kriterdir. Maliyetin düşmesi kar marjını arttıracaktır. BPO bu yönden çok avantajlı bir ödeme şeklidir. Maliyeti düşürmesinin nedeni ise diğer ödeme şekillerinde olduğu gibi dış ticarete kullanılan evrak kalabalığının olmaması ve herhangi bir hatada rezerv yapılmamasıdır. Örneğin akreditifte bir yanlışlık varsa rezerv devreye girer ve bu da firma için ek bir maliyettir.

BPO’da her şey bankanın kullandığı bir yazılım programında (TMA) yapıldığı için hata riski de ortadan kalkmış olur. Fiziki belgelerin kontrol edilmesi vs. gibi aşamaları olmadığından zaman konusunda da bir kolaylık sağlamaktadır. Yani diğer ödeme şekillerine göre hızlı işler ve hızlı tamamlanır.

Diğer bir tercih sebebi ise diğer ödeme şekillerine göre çok daha kolay gerçekleşmesidir. Veri eşleşme ile insan hatası en aza çekilerek her şey otomatik olarak gerçekleşiyor. BPO çok yeni bir ödeme şekli olduğundan çok fazla bilinmiyor olabilir. Ama firmalara açısından oldukça kolay ve aynı zamanda güvenlidir. Hem alıcıyı hem satıcıyı kollamaktadır. Örneğin ödeme konusunda satıcı bir riske girmez. Banka ödeme yükümlülüğü içerisindedir.

Fiziki belge bulunmadığından, belge inceleme veya diğer kağıt işlemleri olmadığından operasyon maliyeti de düşüktür. Bu da genel maliyeti düşüreceğinden yine tercih edilme sebebidir.

Genel olarak BPO; hızlı, güvenli, kolay ve ucuz bir ödeme yöntemi olduğu için tercih edilebilir.

Soru 2 - BPO’ya göre diğer ödeme şekillerinin aksayan yönleri nelerdir?

Cevap 2 - Peşin ödemeye bakarsak; peşin ödeme satıcı açısından en az riskli ödeme şekli olduğu gibi alıcı açısından en riskli ödeme şeklidir. Ödeme yaptıktan sonra malın gelmemesi ya da eksik ve hatalı gelmesi riski vardır. BPO ile bu risk ortadan kalkar. Ödeme yükümlülüğünü banka üstlendiğinden alıcı malı almadan önce ödeme yapmak zorunda kalmamış olur.

Mal mukabili ödemede; alıcı açısından en az riskli ödeme şekli olduğu gibi satıcı açısından en riskli ödeme şeklidir. Satıcı malı gönderdikten sonra alıcının ödeme yapmaması veya eksik ödeme yapması riski vardır. BPO ile bu risk de ortadan kalkmaktadır. Çünkü alıcının ödeme yapmamasına karşın banka ödemeyi üstlenir. BPO mal mukabili kadar kolaydır ancak mal mukabili ödemeden daha güvenlidir.

Akreditif ödeme şekli; diğer ödeme şekillerine göre banka garantili olduğu için daha avantajlıdır. Ancak akreditifte çok fazla prosedür ve işlem yer alır. Bu fazlalık hem zaman açısından hem de maliyet açısından tarafları olumsuz etkiler. Örneğin fiziki evrak hatasından doğan bir rezerv sonucunda taraflar hem işlemin uzamasından hem de ek maliyetlerden dolayı zarar görebilirler. BPO, otomatik işlem eşleştirme ile bu riski ortadan kaldırır. Akreditif kadar güvenlidir ancak ondan daha hızlı ilerler ve maliyeti çok daha azdır. Bu açıdan akreditiften de avantajlı hale gelir.

Kısacası BPO, her açıdan diğer ödeme şekillerine göre daha avantajlıdır. Hem ödeme hem mal teslimi açısından tüm tarafları güvence altına alır. Daha hızlı işler ve ticaret daha kısa sürede tamamlanır. Herhangi bir gecikme maliyeti de yaşanmamış olur.

Soru 3 - BPO'yu hangi firmalar kullanabilir?

Cevap 3 - BPO'yu herhangi bir sektör kısıtlaması yapmaksızın tüm firmalar kullanabilir. Özellikle ödeme alma veya mal teslim alma konusunda sıkıntı yaşayan firmalar bu ödeme şeklini gönül rahatlığıyla kullanabilirler. Çünkü bu ödeme şekli söylediğimiz gibi tüm taraflara kolaylık sağlar ve güvenlidir. BPO ile ticareti güvence altına alarak sağlıklı bir iş yapabilirsiniz.

Soru 4 - BPO'nun aksayan yönleri nelerdir?

Cevap 4 - BPO'nun tek dezavantajı çok kısıtlı kullanımının olmasıdır. Dünyada çok yeni ve az bilindiği için BPO'nun kullanım alanı şu an çok az. Bu ödeme şeklinin kullanılabilmesi için hem alıcı hem satıcı hem de bankanın BPO'ya tabi olması gerekmektedir. Türkiye'de sadece TEB ve İş Bankası'nın BPO'ya tabi olmasından ötürü çok az seçenek var ve bu da yapılmak istenen ticareti olumsuz etkiliyor.

BPO için daha çok seminerler verilmeli Türkiye'deki firmalara daha çok tanıtılmaya çalışılmalıdır. Diğer bankaların da BPO'ya tabi olması gerekmektedir. Sadece iki banka ile kullanım alanı oldukça kısıtlanmaktadır. Bunun için gerekli çalışmalar yapılmalı ve BPO Türkiye'de yaygın hale gelmelidir. Bu ödeme şekliyle ticaretler daha güvenli, hızlı, avantajlı ve ucuz hale gelecektir. Bunu fark eden

ithalatçılar veya ihracatçılar ticarete daha çok yöneleceklerdir. Bu da ülke ekonomisini etkileyecektir.

Örneğin ben, İş Bankası'nın Gaziantep'e gelip bize sunum yapmaları sonucu BPO'yu denemek için çok heyecanlandım. Çünkü gerçekten beni ikna etti. Bu şekilde firmalara sunumlar yapılabilir ve yatırımcılar aydınlatılabilir.

SONUÇ

Dış ticaretin gelişmesiyle ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte ödeme şekilleri kavramına da yeni biri daha eklenmiştir. Banka Ödeme Yükümlülüğü olarak adlandırılan bu ödeme şekli fiziki belge kontrollerini ortadan kaldırarak tüm bilgi eşleştirme işlemlerini bir bilgisayar yazılımı ile bir program üzerinde eşleştirerek hızlı ve güvenli bir ticaret sağlamaktadır.

Banka Ödeme Yükümlülüğü'nde en önemli konu kullanılabilirliğinin çok az olması ve birçok firma tarafından henüz bilinmemesidir. Türkiye'de yalnız 2 bankanın Banka Ödeme Yükümlülüğü'ne tabi olması da bunun bir göstergesidir.

Bu ödeme şeklinin daha fazla kullanılması ve bilinmesi için Banka Ödeme Yükümlülüğü'nü tanımlamak amacıyla çalışmada, bu konuda sınırlı olan kaynaklardan elde edilen teorik bilgilere ve mülakat sonucu bu ödeme şeklini kullanan firmanın cevaplarına yer verilmiştir.

Bu çalışmada, eski çağlardan günümüze kadar olan ödeme yöntemleri incelenmiş ve Banka Ödeme Yükümlülüğünden önce mevcut olan ödeme şekilleri araştırılmıştır. Buna bağlı olarak Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün diğer ödeme şekillerine göre artıları değerlendirilmiştir.

Bu amaç kapsamında, firma müdürüne yöneltilen mülakat sorular sonucu, ilk soruya alınan yanıt doğrultusunda Banka Ödeme yükümlülüğü'nün en önemli tercih edilme sebepleri; maliyeti yarı yarıya düşürmesi, ticaretin çok hızlı bir şekilde yürütülmesi, güvenli oluşu ve fiziki belge kontrolü gerektirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci soruda, diğer ödeme şekillerinin Banka Ödeme Yükümlülüğü'ne göre eksik yanları sorusuna alınan cevap doğrultusunda, Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün diğer ödeme şekillerinde var olan birçok riski ortadan kaldırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü soruda, Banka Ödeme Yükümlülüğü'nün tüm firmalarda kullanılabilir olduğu ve herhangi bir sektör kısıtlamasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Son soruda ise, Banka Ödeme Yükümlülüğünün aksayan yönü olarak çok az firma tarafından bilindiği ve çok az bankanın tabi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Banka Ödeme Yükümlülüğü ile ilgili dış ticaret firmalarına birçok seminer verilmeli ve Türkiye’de Banka Ödeme Yükümlülüğü’ne tabi olan banka sayısı arttırılmalıdır. Türkiye’de bu bankaların sayısı şuan sadece 2’dir.

Bu çalışma ile Banka Ödeme Yükümlülüğü’nün bilinirliğinin arttırılması amacı doğrultusunda bir katkı sağlaması beklenmektedir.

EKLER

Ek 1: Mülakat Formu

YENİ BİR ÖDEME ŞEKLİ OLAN BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ –BÖY (BANK PAYMENT OBLIGATION – BPO) İLGİLİ GÖRÜŞLER MÜLAKAT FORMU

Mülakat formu Marmara Üniversitesi Uluslararası İşletmecilik Bilim Dalı Öğrencisi Kübra Bayazıtlı ve Tez Danışmanı Doç. Dr. Mehmet Melemen tarafından Yüksek Lisans Tezi araştırma konusu için hazırlanmıştır. Form 4 sorudan oluşmaktadır. Araştırma bilimsel çalışmalarda kaynak oluşturacağından soruları objektif ve açık olarak cevaplandırmanız önem arz etmektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkürler.

1- BPO ödeme şeklini tercih etmenizin nedenleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

2- BPO'ya göre diğer ödeme şekillerinin aksayan yönleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

3- BPO'yu hangi firmalar kullanabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

4- BPO'nun aksayan yönleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

Ek 2: Banka Ödeme Yükümlülüğü Sözleşmesi

G.doğu Anadolu Kur. İhtalepno : G.doğu Anadolu Kur. İşno: İth.Akreditif
İth.Akreditif A Durum:Normal Sayfa:1/4

39444935

BPO SÖZLEŞMESİ

İşbu BPO Sözleşmesi
adresinde mukim Türk Ekonomik Bankası A.Ş. ve
arasında akdedilen tarih ve sayılı Genel Kredi
Sözleşmesi'nin eki ve ayrılmaz bir parçasıdır.

TANIMLAR:

Banka: Türk Ekonomik Bankası A.Ş.

BPO: Banka Ödeme Yükümlülüğü bir Yükümlü Banka'nın Oluşturulmuş Veri Tabanı'na uygun olarak sunulması gereken bütün veri setlerinin Müşteri tarafından sunulmasını takiben verilerin eşleşme ile sonuçlanması veya Müşteri tarafından kabul edilmesinden sonra Lehtar Banka'ya ödeme yapacağına veya vadeli ödeme taahhüdüne gireceğine ve vadede ödeme yapacağına ilişkin bağımsız ve geri dönülemez bir taahhüttür.

BPO Sözleşmesi: Banka Ödeme Yükümlülüğü Sözleşmesi

GKS: Banka'nın Müşterisiyle akdettiği Genel Kredi Sözleşmesi

Müşteri: BPO'ya dahil olan Banka tarafından sunulan ürün ve hizmetlerden İşbu sözleşmede belirtilen koşul ve şartlarda yararlanmayı taahhüt eden yukarıda ticaret unvanı ve adresi yer alan şirket.

SWIFT TSU Rulebook (son versiyonu): Merkezi Belçika'da bulunan SWIFT SCRL'nin işletmekte olduğu İşlem Eşleştirme Uygulaması için belirlenmiş olduğu sisteme dahil taraf bankaların karşılıklı sorumluluklarını tarif eden kurallar.

Taraf Bankaları: Yükümlü Banka, Lehtar Bankası, Sunu bankası, Alıcının bankası, Satıcının bankası)

TMA/Transaction Matching Application: İşlem Eşleştirme Uygulaması

TSU/Trade Services Utility: Merkezi Belçika'da bulunan SWIFT SCRL tarafından işletilen İşlem Eşleştirme Uygulaması

URBPO: ICC Uniform Rules for Bank Payment Obligations (Bir örnek Banka Ödeme Yükümlülükleri Kuralları)

1. Banka, Müşteri'nin talebi üzerine GKS ile açtığı kredinin tümünü veya bir bölümünü Müşteri'ye BPO kredi limiti olarak kullanılabılır. Bu durumda Müşteri her BPO işlemi için TSU/BPO başvuru formunu eksiksiz olarak doldurarak Banka'ya verecektir. Müşteri, niteliklerine aykırı olmadıkça GKS 3.7 madde hükmünün BPO kredisine de uygulanmasını kabul eder. Banka, Müşteri tarafından iletilen BPO kredi limiti başvurusunu inceler ve kabul edip etmediğini Müşteri'ye bildirir. Banka, Müşteri'nin teklifini kabul ettiği takdirde İşbu BPO Sözleşmesi hükümleri aynen uygulanır. Banka tarafından Müşteri'ye açılacak BPO kredi limiti Müşteri'nin temel ticari işlemlerinin dayandığı satım veya diğer sözleşmelerden ayrı ve bağımsızdır.

Türk Ekonomik Bankası A.Ş. Ticaret Sicil No:189356 TEB Kampüs C ve D Blok Saray Mah.Sokullu Cd.No:7A-7B Omranıye
34768/İSTANBUL www.teb.com.tr

2. Müşteri, Banka'nın kabul edip, uygulamaya aldığı ve gerekli işlemi yaptığı bir BPO işleminin lehdar/satıcı/ihraçatçı tarafından kabul edilmeyip, dilkate alınmadığı durumlarda Banka'nın sorumluluğu olmayacağını kabul eder.

BPO sistemine katılan Banka veri ve belgelerin ilişkilili olabileceği belgeler, mallar, hizmetler ve işler üzerinden değil, veri üzerinden işlem yapar.

Müşteri: Banka'nın aracılık ettiği bir BPO'yu kapsayan bir Oluşturulmuş Veri Tabanında meydana gelen bir değişiklik veya bir BPO'yu bir Oluşturulmuş Veri Tabanı kapsamına alan bir değişiklik meydana gelmesi halinde Banka tarafından verilen bir mutabakat yoksa, değişiklikler nedeniyle Banka'nın sorumlu olmayacağını ve Banka'yı sorumlu tutmayacağını kabul eder.

Müşteri, Banka'nın alıcı veya satıcıdan aldığı herhangi bir verinin kaynağı, doğruluğu, gerçekliği, sahteliği veya yasal etkileri, verilerin ilişkilili olduğu belgeler veya tanım, miktar, ağırlık, kalite, koşul, paketlenme, teslim, değer, mal/hizmet ve işin varlığı, verilerle ilişkilili malları gönderenin, taşıyıcının, taşıma işleri komisyoncusunun, malın alıcısının veya malları sigorta ettirenin veya herhangi bir kimsenin lyl niyet veya eylem veya ihmali, ödeme gücü, icraat veya ticari itibarına ilişkin olarak hiçbir yükümlülük ve sorumluluğu bulunmadığını kabul eder.

Müşteri, Banka TMA'nın müsaat olmamasından kaynaklanan sonuçlardan dolayı hiçbir yükümlülük ve sorumluluğu bulunmadığını kabul eder.

3. Banka tarafından tanımlanan BPO kredi limiti, Banka tarafından Müşteri adına açılacak ayrılmaklı kredi hesabına borç yazılacaktır.

4. Banka tarafından tanımlanan BPO kredi limiti, ancak Müşteri'nin her BPO işlemi için talep ettiği verilerin BPO lehdarı tarafından TSU/BPO başvuru formuna uygun olarak ve vadesi içinde TMA aracılığıyla iletilmesi ve iletilen verilerin eşleşmesi şartıyla, vade tarih veya tarihlerinde muhabir/Banka tarafından BPO lehdarına ödenmesi suretiyle kullanılacaktır.

5. Müşteri, TMA aracılığıyla sunulacak veri setlerinin TSU-Trade Services Utility aracılığıyla elektronik karşılaştırmaya tabi tutulacağını ve sonuç raporu üretileceğini, bunun dışında Banka'nın sunulacak veri setlerinin BPO şartlarına uygunluğunun incelenmesi şeklinde bir sorumluluğu olmadığını kabul ve taahhüt eder.

6. Müşteri, Banka tarafından açılmasını talep edeceği BPO kredi limitinin teminatı olarak Banka tarafından talep edilen tutarı tarafına açılmış BPO kredi limitinden dolayı Banka'ya doğmuş ve doğacak, vadesi gelmiş ve gelecek borç ve yükümlülüklerinin teminatı olarak bloke bir hesaba yatırmayı ve bu paranın Banka'ya rehnedilmiş olacağını, Banka'nın müşteriye kullandığı BPO kredi limiti kapsamında vadesi gelmiş veya gelecek, mevcut veya doğabilecek herhangi bir alacağı olduğu sürece sözü geçen parayı Banka nezdindeki bu bloke hesapta tutmaya, Banka'nın, herhangi bir yasal yola başvurması gerekmeksizin veya herhangi bir ihbar yapmasına gerek olmaksızın rehin ve bloke edilen bu parayı vadesi gelmiş veya gelebilecek, doğmuş veya doğabilecek alacaklarını takas veya mahsup etmeye ve bu hakkını illediği herhangi bir zamanda kullanmaya yetkili olduğunu kabul eder.

7. Yukarıda bloke hesapta muhafaza edilecek paraya herhangi bir faiz işlemeyecektir. Banka, başlangıçta gerekli gördüğü takdirde teminatın artırılmasını talep edebilir. Müşteri, gerekmeksizin Banka'nın bu isteğini yerine getirecektir.

8. Müşteri, Banka tarafından kendisine açılan BPO kredi limiti kapsamında gerçekleştireceği BPO işlemlerinin muhabir ve/veya Banka nezdinde TMA aracılığıyla TSU-Trade Services Utility'de elektronik karşılaştırılmaya tabi tutulmasını takiben eşleşen ya da eşleşmediği halde kabul edilen tutarları, belgeler ve/veya malların gelmesine bağlı olmaksızın, Banka'nın ilk talebinde, Banka'ya ödeyeceğini gayrikabillirücu olarak taahhüt eder.

9. Müşteri, BPO kredi limiti kapsamında gerçekleştireceği BPO işlemlerinde verilerin eşleşmesi ya da eşleşmediği halde kabul edilmesi sonucunda vade tarihli veya tarihlerinde ödenecek tutarlar için, belgeler ve/veya malların gelmesine bağlı olmaksızın, Banka'ya Banka'nın uygun göreceği tür, tutar ve vadede teminat vermeyi kabul ve taahhüt eder.

10. Müşteri Banka tarafından 9. madde kapsamında talep edilen bu tutarları, Banka tarafından verilen süre içinde veya tarih veya tarihlerde nakden veya hesaben Banka'ya ödemediği takdirde, Banka, tamamen kendi serbest takdirine bağlı olarak, dilerse, açılan gayrinakdi BPO Kredi limitinin nakdi krediye dönüştürerek söz konusu tutarları Müşteri adına açacağı nakdi kredi hesabında Müşteri'nin borcuna kaydedebilir. Müşteri, bu hesaptaki borçlarını İşbu Sözleşme hükümleri gereğince faiz ve komisyonları ile birlikte Banka'ya geri ödemeyi de gayrikabillirücu olarak kabul ve taahhüt eder.

11. Banka Uluslararası yaptırım uygulanan kişi kurum ve ülkelerle işlem yapmama hakkını saklı tutar, bundan dolayı oluşacak gecikme ve zararlardan Banka'nın sorumluluğu bulunmadığını Müşteri kabul eder.

12. Banka tarafından bu Sözleşme hükümleri uyarınca Müşteri'ye açılacak BPO kredi limiti dolayısıyla Banka'nın uygun göreceği komisyonlar ve katlanacağı masraflar ile muhabir masraf ve komisyonlarını Müşteri Banka'ya nakden veya hesaben ödemeyi taahhüt eder. Müşteri bu suretle ödeyeceği komisyonlar ve masrafların da bu madde hükümleri gereğince yatırdığı bloke paralara re'sen ve derhal, ayrıca kendisinin muvafakatını istihale lüzum kalmaksızın tamamen mahsup etmeye Banka'nın serbestçe karar verdiğini kabul eder. BPO kredi limitinin hiç kullanılmadığı ya da kısmen kullanıldığı hallerde dahi Banka tarafından talep edilecek komisyonların tamamı Banka'ya ödenacaktır.

13. Müşteri, BPO kredi limitinden kaynaklanan komisyonlar dışında, Banka tarafından İşbu Sözleşme'nin 10. maddesi hükmü gereğince nakdi krediye dönüştürülen tutarlar için ayrıca talep edilecek kredi komisyonunu da Banka'ya ödemeyi kabul ve taahhüt eder.

14. Banka, Müşteri'ye kullanılabileceği BPO kredi limiti kapsamında dövizleri kendi kaynağından veya Müşteri'nin döviz hesaplarından karşılayabileceği gibi, T.C. Merkez Bankası veya diğer banka ve müesseselerden satın almak suretiyle de karşılayabilir. Banka'nın bu şekilde yapacağı döviz satışlarına ve transferlere döviz satışının yapıldığı gün itibarıyla Banka'nın serbestçe tayin edeceği döviz satış kurlarının uygulanmasını Müşteri kabul ve taahhüt eder. Banka, kendi serbest takdirine bağlı olarak, döviz satışını BPO kredi limiti açılmadan önce veya BPO kredi limitinin açılışından itibaren muhabir hesabının borçlandırdığının öğrenilmesine kadar geçecek süre içinde veyahut bu tarihli izleyen en kısa sürede olmak üzere herhangi bir tarihte yapabilecektir.

15. Banka, döviz satışının veya döviz veya TL transferlerinin yapılmamasından veya transfer veya satışta doğabilecek zorluk ve gecikmelerden dolayı hiçbir zaman sorumlu olmayacaktır.

16. Müşteri, BPO işlemlerinde yürürlükteki mevzuat hükümlerinin, SWIFT TSU Rulebook (son versiyon) ile Milletlerarası Ticaret Odası'nca yayınlanan Birörnek Banka Ödeme Yükümlülükleri Kuralları (URBPO)'nın Taraf Bankalara yüklediği yükümlülüklerin farkında olduğunu, kabul ettiğini ve bu sebeple Taraf Bankalar'ın tüm işlem ve hareketleri nedeniyle bu bankaların uğrayacağı bütün zarar ve kayıpları karşılamayı kabul, taahhüt ve beyan eder ve bunlara göre bütün önlemleri alarak gereken işlemleri yapmayı taahhüt eder.

17. Müşteri, BPO işlemi ile ilgili Taraf Bankalar'ın yapacağı tüm finansman ve iskonto işlemlerine muvaffakat eder.

18. Müşteri, TMA'nın çalışmaması, müsait olmaması veya gecikmeye neden olması ve ayrıca URBPO'da belirtilen mücbir sebep halleri nedeniyle Taraf Bankalar'ı hiçbir şekilde sorumlu tutmayacağını ve bu nedenle Taraf Bankalar'a rücu etmeyeceğini kabul ve taahhüt eder.

19. Müşteri, gerektiğinde kambiyo kontrol mercileri, T.C. Merkez Bankası veya diğer merciler tarafından istenecek formlara uygun mektup ve taahhütnameleri verecek ve hükümlerini de yerine getirecektir. Müşteri ayrıca anılan yerlere vereceği bu belgelerde mevcut bütün hükümlerin ve taahhütlerin Banka lehine dahi geçerli sayılacağını kabul ve taahhüt eder.

20. Müşteri, BPO işleminin konusu, içeriği, koşulları(v.b)'nin Banka tarafından yapılacak değerlendirmeler kapsamında artan bir risk içerdiğine karar verilmesi ya da özellikle uluslararası yaptırımlar, finansal ve ekonomik ambargolar, çevresel ve etik sorumluluklar ile ilgili Banka'nın da dahil olduğu BNPP grup politikaları ile uyumlu olmadığına belirlenmesi halinde, Banka'nın BPO işlemini/taahhüdünü reddetme hakkı olduğunu kabul ve beyan eder.

21. İşbu Sözleşme'de yer almayan hususlarda Müşteri ile Banka arasında akdedilen GKS hükümleri geçerli olacaktır.

Toplam 21 (yirmibir) maddeden ve 4 (dört) sayfadan ibaret olan İşbu sözleşme, taraflar arasında bütün hükümleri kabul edilerek imza ve teati edilmiştir.

Müşteri Ticaret Unvanı:	Banka Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		
Ad Soyad/Unvan	Ad Soyad/Unvan	Ad Soyad/Unvan	Ad Soyad/Unvan
İmza	İmza	İmza	İmza
Tarih 05.11.2014	Tarih	Tarih 05.11.2014	Tarih 05.11.2014

Ek 3: Banka Ödeme Yükümlülüğü ve İşlem Eşleştirme Uygulaması Teklif Mektubu

G.doğu Anadolu Kur. İstalepno : G.doğu Anadolu Kur. İşno: İger İthalat
Diğer İthalat Durum: Normal Sayfa: 1/8

Sayfa : 1 / 2

TEB
Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş.

İşlem Eşleştirme Uygulaması (TSU) ve Banka Ödeme Yükümlülüğü Teklif Mektubu

Klima : Türk Ekonomi Bankası A.Ş. - GAZİANTEP Subesino

Tarih: 05/11/2014

Alıcı'nın Adı ve Adresi	Satıcı'nın Adı ve Adresi	Satıcının Bankası SWIFT Kodu/Adı ve Adresi
		SWIFT: BAKKIBTTIBK
		Banka Açık Adı ve Adresi
Telefon	Telefon	
Faks / Eposta	Faks / Eposta	
Referans	İlgili Kişi	
İlgili Kişi		

TSU : Ödeme Cinsi, Tutar ve Tolerans Bilgileri	
Ödeme Cinsi	: U.S.D.
Rakamla	: 616.860,00
Yazıyla	: ALTI YÜZONALTI BİN SEKİZYÜZ ALTMIS AMERİKAN DOLARI
Tutar Tolerans Yüzdesi	: 0,00 / 0,00

DPO - Banka Ödeme Yükümlülüğü	
Ödeme Cinsi	: U.S.D.
Rakamla	: 616.860,00
Yazıyla	: ALTI YÜZONALTI BİN SEKİZYÜZ ALTMIS AMERİKAN DOLARI
Vade Tarihi	: 21/12/2014

Komisyon ve Masraflar	
☐ Alıcıya Ait	
☒ Satıcıya Ait	

Ödeme Şartları	
Ödeme Şekli	: GÜN SAYISI: 21
Diğer ödeme şartları	: BRQ T.GAYS AFTER BL DATE
TSU tutarının yüzdesi	
Tutar	: 616.860,00
Ödeme cinsi	: U S D

Mal veya hizmetin tanımı ve diğer şartlar

Malın Türkçe Adı : POLİETİLEN
Malın Yabancı Dildeki Adı : HDPE InnoPlus H03000C
Malın Miktarı ve Birim Fiyatı : 1.100 MTS / 1.490,00 USD

Sipariş Emri Referansı: EİNO1142997064 Düzenlenme tarihi: 09/11/2014

Teslim Şekli: Incoterms® (son versiyonu) ve teslim yeri:

☒ FOB ☐ CFR ☐ CIF ☐ Diğer:

Teslim Yeri: THAILAND

Kısmi sevkiyat: ☒ Kabul Edilir ☐ Kabul Edilmez Aktarmas: ☒ Kabul Edilir ☐ Kabul Edilmez

Bu İşlem Eşleştirme ve Banka Yükümlülüğü Açma Teklif Mektubu iki sayıdan oluşmaktadır, her iki sayfa birlikte hüküm ifade etmektedir.

G.doğu Anadolu Kur. İstalepno: G.doğu Anadolu Kur. İşno: Diğer İthalat
Diğer İthalat Durum:Normal Sayfa:2/8

Sayfa : 2 / 2

Kamyon/Tren/Karasal suyuolu veya çok şekilli (multimodal) nakliye yapılması halinde	
Malların yüklenmek/sevk edilmek veya taşınmak üzere teslim alındığı yer:	
Varış Yeri:	
Gemi/havayolu ve port to port çok şekilli (multimodal) nakliye yapılması halinde	
Yüklenme limanı/Kalkış havalimanı	
LAEM CHABANG PORT, THAILAND	
Boşalma limanı/Varış havalimanı:	
ISKENDERUN, TURKEY	
Yüklenme tarihi/periodyu:	
En geç yüklenme tarihi: 31/12/2014 : En erken yüklenme tarihi: 31/12/2014	
Malların açıklısı	
Evrak Veri Setleri	
☒ Ticari Veri Seti (Fatura) ☒ Yüklenme Veri Seti ☒ Sigorta Veri Seti	
☐ MatchIssueDate ☐ MatchTransport ☐ MatchAmount ☐ MatchAssured Party BUYER (Buyer) ☐ MatchIssuer ☐ Sigorta Kozları:	
Ölçülenler: Ülke:	
Certificate Datasheet:	
☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Yok ☐ MatchIssueDate ☐ MatchIssuer ☐ AuthorisedInspectorIndicator ☐ MatchConsignee ☐ MatchInspectionDate ☐ MatchManufacturer	
Düzenleyen: Ülke: İmalatçı: Ülke:	
Diğer Sertifikalı veri seti:	
Lehtar sertifikası ☐	
Nakliyeciler sertifikası ☐	
Uygun veri setinin ibrazı karşılığında bankanızca yapılan ödemeleri nezdinizdeki 1022 No.lu cari/OTH hesabınıza borç kaydediniz	
İşlem Erişim Uygulaması (TSU) İşleminin	
☒ Bankamız nezdindeki Banka Ödeme Yönetim Sistemi (BÖS) kredisiyle açılmasını rica ederiz ☐ Nakit karşılıklı olarak açılmasını rica ederiz	
Yukarıdaki talimatlarımızla birlikte, Genel Kredi Sözleşmemiz/Bankanızın Banka Ödeme Yönetim Sistemi Genel Şartları'na, Müşteri İhtiyaçları Ticaret Odası'nın Banka Ödeme Yönetim Sistemi hakkında yürürlükteki ve ilerde yürürlüğe girebilecek olan yeknesak kuralları ile ilgili esaslara tabi olmak üzere, nam ve hesabımıza Banka Ödeme Yönetim Sistemi için TSU İşleminin serbestçe layih edeceğimiz kısmi karşılıklı ile komisyon ve masraflarımızı cari hesabımıza borç kaydederek, bir gayrimenkul Banka Ödeme Yönetim Sistemi için bir TSU İşlemi açmanızı dileriz.	
Firma kaşe ve yetkili imzaları	

Ek 4: Banka Ödeme Yükümlülüğü İçeren Proforma Fatura

PTT Polymer Marketing Company Limited

Energy Complex Building A, 9th Floor 555/1 Vibhavadi Rangsit Road, Chatuchak, Bangkok 10900 THAILAND
Tel : +66 (0)-2140-4488 Fax : +66 (0)-2140-4333

PAGE: 1/1

STATUS : Approved
REV. : 00
PI NO. : 1142007084
PO NO. : PO14007405
PI DATE : 05/11/2014

PROFORMA INVOICE/ SALES CONTRACT

13001999

FOR ACCOUNT AND RISK OF:

PAYMENT TERM : BPO 7 DAYS AFTER B/L DATE

PAYMENT INSTRUCTION :

ACCOUNT NAME:

ACCOUNT NUMBER:

BANK NAME:

O

SWIFT CODE:

ACCOUNT NUMBER:

BANK NAME:

SWIFT CODE:

CUSTOMER PO NO. :
SHIP TO PORT : ISKENDERUN, TURKEY
PORT OF LOADING : LAEM CHABANG PORT, THAILAND
TRANSPORTATION MODE : VESSEL
SHIPMENT PERIOD : NOV 2014

ITEM	DESCRIPTION OF GOODS	QUANTITY	UNIT PRICE	AMOUNT
		(MTS)	(USD/MT)	(USD)
1	HDPH InnoPlus HD3000C	414.000	1,490.00	616,860.00
	PACKING : 25 KGS. NET IN STANDARD EXPORT BAG			

TOTAL (16,560 BAGS)

414.000

616,860.00

IN WORDS : US DOLLAR SIX HUNDRED SIXTEEN THOUSAND EIGHT HUNDRED SIXTY ONLY

SHIPPING MARK:

HIGH DENSITY POLYETHYLENE MADE IN THAILAND

REMARKS:

144 MT May shipment

270 MT Early Dec

EXPORTER AUTHORIZED SIGNATURE
DATE 05/11/2014

DE

J. & O.E.

G.doğu Anadolu Kur. İstalepno :

G.doğu Anadolu Kur. İşno: _____ Diğer İthalat

PTT Polymer Marketing Company Limited

Energy Complex Building A, 9th Floor 555/1 Vibhavadirangsit Road, Chatuchak, Bangkok 10900 THAILAND
Tel : +66 (0)-2140-4488 Fax : +66 (0)-2140-4333

PAGE: 1/1

STATUS : Approved
REV. : 00
PI NO. : 1142007084
PO NO. : PO14007405
PI DATE : 05/11/2014

PROFORMA INVOICE/ SALES CONTRACT

12001999

FOR ACCOUNT AND RISK OF:

PAYMENT TERM : IRREVOCABLE L/C AT SIGHT

PAYMENT INSTRUCTION:

ACCOUNT NAME:

ACCOUNT NUMBER:

BANK NAME:

O

SWIFT CODE:

ACCOUNT NUMBER:

BANK NAME:

SWIFT CODE:

OR

CUSTOMER PO NO. :
SHIP TO PORT : ISKENDERUN, TURKEY
PORT OF LOADING : LAEM CHABANG PORT, THAILAND
TRANSPORTATION MODE : VESSEL
SHIPMENT PERIOD : NOV 2014

ITEM	DESCRIPTION OF GOODS	QUANTITY	UNIT PRICE	AMOUNT
		(MTS.)	(USD/MT.)	(USD)
		FOB LAEM CHABANG PORT, THAILAND		
1	HDPE InnoPlus HD3000C	414,000	1,490.00	616,860.00

PACKING : 25 KGS. NET IN STANDARD EXPORT BAG

TOTAL (16,560 BAGS) 414,000 616,860.00

IN WORDS: US DOLLAR SIX HUNDRED SIXTEEN THOUSAND EIGHT HUNDRED SIXTY ONLY

SHIPPING MARK:

HIGH DENSITY POLYETHYLENE MADE IN THAILAND

REMARKS:

144 MT Nov shipment

270 MT Early Dec

EXPORTER AUTHORIZED SIGNATURE

DATE 05/11/2014

S

DE

PLEASE CONFIRM BY SIGNING
WITH COMPANY STAMP IN RETURN

E. & O.E.

Ek 5: İşlem Eşleştirme Uygulaması (TMA) Banka Ekran Alıntısı

TSU-Interface: Version 2.0.0.0 / Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List | Message List | Active Messages | Report List | Activity Log | Communication

View Counterparty Baseline

Details

* Report Identification ?
Identification: **TEBUTRIS-7** ? Creation Date/Time: **2014-11-14 08:30:35** ?

* Transaction Identification ?
Transaction Identification: **01415770038-1994-22** ?

Established Baseline Identification ?
Identification: **01415770038-1994-22** ? Version: **01** ?

* Transaction Status ?
Transaction Status: **ESTD** ?

User Transaction Reference ?
Identification: **91082E963458** ? Identification Issuer: **BKKBTHBK** ?
Identification: **TEBUTRIS.BPO.01.358** ? Identification Issuer: **TEBUTRIS** ?

* Report Purpose ?
Report Purpose: **FWRE** ?

Request for Action ?
Type: ?
Description: ?

Pushed Through Baseline ?

Details

* Submitter Baseline Identification ?
Identification: **91082E963458** ? Submitter: **BKKBTHBK** ?
Version: **01** ?

Service Code: **LEVI LEVITSERVICES** ? Intent To Pay Expected: ?

Latest Match Date: **2015-01-23** ?

* Purchase Order Reference ?
Identification: **PROFORMA INVOICE NO 1142007084** ? Date of Issue: **2014-11-07** ?

Buyer / Seller

Buyer Bank **TEBUTRIS** ?
Name: ?
Proprietary Identification: ?
Identification: ?
Type: ?
Postal Address: ?
Street: ?
Post Code: ?

Seller Bank **BKKBTHBK** ?
Name: **BNP PARIBAS BANK** ?
Proprietary Identification: ?
Identification: ?
Type: ?
Postal Address: ?
Street: ?
Post Code: **110900** ?

Export Print

Trusted sites | Protected Mode: Off

Form Tree

100%

TSU-Interface, version 2.0.0.0 - Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Counterparty Baseline

Type ?

* Postal Address ?

Street ?

Post Code ?

Town ?

Subdivision ?

Country ?

Buyer Side Submitting Bank ? Created: 0

Seller Side Submitting Bank ? Created: 0

SH To / Ship To / Consignee

SH To ?

Consignee ?

Settlement Terms ?

Payment Terms ? Created: 0

Payment Condition	Number of Days	Percentage of Amount
ENDOFPERIODAFTERSHIPMENTDATE		616846 USD

Payment Obligation ? Created: 0

TEBUTRIS

Details

Origin Bank ?

Recipient Bank ?

Amount ?

Percentage ?

Charges Amount ?

Charges Percentage ?

Expiry Date ?

Applicable Law ?

Settlement Terms ?

Payment Terms ? Created: 0

Commercial Dataset Required ?

Submitter ? Created: 0

BC

Export ?

Form ?

Free ?

Print ?

Trusted Site / Protected Mode Off

Done

TSU-Interface Version 2008.0 - Web-based Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Data Set Match Report

Global Match Report Consolidated View

Details

* Report Identification ? Identification: Creation Date Time:

* Transaction Identification ? Transaction Identification:

* Extension Identification ? Extension Identification: Version:

* Transaction Status ? Transaction Status:

* User Transaction Reference ? Identification: Identification Issuer:

* Identification ? Identification: Identification Issuer:

* Submission Type ? Submission Type:

* Request for Action ? Request for Action:

Description

Document	Document	Version	Type	Submitter	Document Index
✓ 61612193418		1	BASE	BKSSTHKB	0
✗ 001		1	CDOS	BKSSTHKB	1
✗ 001		1	TRUS	BKSSTHKB	2

Buyer Bank

Name:

Identification:

Type:

* Postal Address ?

Street:

Post Code:

Post Code:

Town:

Subdivision:

Country:

Seller Bank

Name:

Identification:

Type:

* Postal Address ?

Street:

Post Code:

Post Code:

Town:

Subdivision:

Country:

Export Print

Form Tree XSL

Done

Trusted User | Protected Mode Off

100%

1750-Infocoll - version 2.000 - Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Baseline Report

Report Type: CURR

Transaction Identification: 91415779838-1794-22

Established Baseline Identification: 91415779838-1794-22

Amendment Sequence Number: 01

Transaction Status: ACTV

Best Transaction Reference: Identification: 91415779838-1794-22

Identification Issue: BPO0140K

Identification: TEBUTRIS BPO01359

Identification Issue: TEBUTRIS

Request For Action: Type: Description:

Buyer Bank: TEBUTRIS

Seller Bank: BPO0140K

Name: Name:

Proprietary Identification: Proprietary Identification:

Identification: Identification:

Type: Type:

Postal Address: Postal Address:

Street: Street:

Post Code: Post Code:

Town: Town:

Subdivision: Subdivision:

Country: Country:

Amounts:

Ordered Line Items Total Amount: 616,860 USD

Ordered Total Net Amount: 616,860 USD

Accepted Line Items Total Amount: 214,560 USD

Accepted Total Net Amount: 214,560 USD

Outstanding Line Items Total Amount: 402,300 USD

Outstanding Total Net Amount: 402,300 USD

Pending Line Items Total Amount: 0 USD

Pending Total Net Amount: 0 USD

Line Item Details:

Line Item	Product Name	Ordered Amount	Accepted Amount	Outstanding Amount
1	HDPE pipe Plus HD100C	616,860 USD	214,560 USD	402,300 USD

Export Print

Done

Trusted sites | Protected Mode Off

100%

TSU-Interface - Version 2.0.0.0 - Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Baseline Report

Report Type: CURR

Transaction Identification: 01415770030-1994-22

Business Identification: 01415770030-1994-22

Version: 01

Amendment Sequence Number:

Transaction Status: COMP

User Transaction Reference:

Identification: 01012E903458-002

Identification Issuer: 0100THBK

Identification: 0100THBK

Identification Issuer: 0100THBK

Request for Action:

Type:

Description:

Buyer Bank: 0100THBK

Name:

Proprietary Identification:

Identification:

Type:

Postal Address:

Street:

Post Code: 10000

Town: CHATUCHAK

Subdivision: BANGKOK

Country: TH

Seller Bank: 0100THBK

Name:

Proprietary Identification:

Identification:

Type:

Postal Address:

Street:

Post Code: 10000

Town: CHATUCHAK

Subdivision: BANGKOK

Country: TH

Amounts:

Ordered Line Item Total Amount	616,860 USD	Ordered Total Net Amount	616,860 USD
Accepted Line Item Total Amount	616,860 USD	Accepted Total Net Amount	616,860 USD
Outstanding Line Item Total Amount	0 USD	Outstanding Total Net Amount	0 USD
Pending Line Item Total Amount	0 USD	Pending Total Net Amount	0 USD

Line Item Details:

Line Item	Product Name	Ordered Amount	Accepted Amount	Outstanding Amount
1	HPPE InvoPlus V03200C	616,860 USD	616,860 USD	0 USD

Export: PDF

Printed Date: Protected Mode ON

Form: 100%

750-Interface - version 1.0.0.0 - Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Counterparty Baseline

Charges Amount ?

Charges Percentage ?

Expiry Date 2015-01-21 ?

Applicable Law TH ?

Payment Terms ? Created: 0

Commercial Dataset Required ?

Submitter ? Created: 0

BC

BCSTNEX

Transport Dataset Required ?

Submitter ? Created: 0

BC

BCSTNEX

Insurance Dataset Required ? Created: 0

Certificate Dataset Required ? Created: 0

Other Certificate Dataset Required ? Created: 0

Goods ?

Goods Description HOPE InterPass HO30000

Partial Shipment ?

Trans Shipment ?

Line Items Total Amount 616,860 USD ?

Total Shipment Amount 616,860 USD ?

Shipment Date Range ?

Earliest Shipment Date 2014-11-19 ?

Latest Shipment Date 2014-12-31 ?

Goods Details

Freight Charges ?

Code BOB FREETHEPONG

Location LAEM CHABANG THAILAND

Export / Print

Trusted sites / Protected Mode Off

Form View Help

100%

TSU-Interface - version 2.0.0.0 - Windows Internet Explorer

SWIFTNet Trade Services Utility

Transaction List Message List Active Messages Report List Activity Log Communication

View Company Baseline

Goods Details

Code: **500 FRETORBOARD**

Location: **LAEN CHABANG THAILAND**

Freight Charges

Routing Summary

Individual Transport

Transport By Air

Transport By Sea

See Carrier Name

From: To

LAEN CHABANG THAILAND - SKIZEDERIN TURKEY

Transport By Road

Transport By Rail

Multimodal Transport

Line Item Details

Line Item	Product Name	Quantity	Unit Price	Total Amount
1	HDPE 1000 PPS HD3020C	414 Tonne	1450 USD / Tonne	616500 USD

Contact Information

Other Bank Contact Person

Name	Name Prefix	Given Name	Role	Phone Number	Fax Number	Email Address
ah gipin and/or yassirah khat			manager			ah.gipin@ch.com and/or yassirah.khat@ch.com

Export File

Printed this Protected Mode Off

Font: 100%

KAYNAKÇA

- Ağaçdelen, Sarp. **İthalat İhracat Budur**. Ankara: Detay Yayıncılık, 2010.
- Akat, Ömer. **Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi**. Bursa: Ekin Kitabevi, Mayıs 1998.
- Akbank T.A.Ş. Eğitim Grubu. **Dış Ticaret Notları**. İstanbul, 2005.
- Akın, Hakan. **Yeni İşim Dış Ticaret**. Ankara: Elma Yayınları, Nisan 2004.
- Akkaş, M. Şeref. **Dış Ticarete Ödeme Şekilleri**. Dışbank Eğitim Yayınları.
- Aktan, Coşkun Can ve Utku Utkulu, Selahattin Togay. **Nasıl Bir Para Sistemi?**. İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, 1998.
- Aktaş, Başak. **İthalat El Notu**. Pamukbank Eğitim Bölümü, 2002.
- Apak, Sudi. **Uluslararası Bankacılık ve Finansal Sistemler**. Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi, 1995.
- Ardıç, Oğuzhan ve Yılmaz, Pınar. **Para Banka Uluslararası İktisat ve Türkiye Ekonomisi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Aslan, Nurdan. **Uluslararası Para Sisteminin İstikrar Sorununa Alternatif Çözüm Önerileri**. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1990.
- Ataman, Ümit ve Sumer, Haluk. **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.
- Ataş, Nüvit. **Banka İşletmeciliği ve Tatbikatı**. İstanbul: Garanti Matbaası, 1966.
- Avlar, Emine. **Dış Ticarete Ödeme Şekilleri**. Bursa: Kambiyo ve Bankacılık İşlemleri İGEME, 2003.
- Bağrıaçık, Atila. **Etkin İhracat Yönetimi**. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007.
- Bağrıaçık, Atila. **Uygulamalı Dış ticaret İşlemleri**. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 7. Baskı, 2003.
- Baltaoğlu, Süren. **Para Sistemleri Tarihi**. İstanbul: Atlantis Kitabevi, 2008.
- Baydemir, Mehmet. **Her Yönüyle Kredi Kartları**, İstanbul: MS Destek SMMM Yayınları, 2004.
- Bozkurt, Sevgi. **Akreditifin Uygulanması**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Bulgurlu, Hacı Bayram. **Dolar mı? Euro mu?**. Ankara: Roma Yayınları, 2004.

Bulut, Erol ve Demirel, Baki. **Uluslararası Para Sisteminin Evrimi**. Ankara: Gazi Kitabevi, 2012.

Cantekin, Celalettin. **Dış Ticaret İşlemleri ve Uluslararası Bankacılık**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Casterman, André. **Bank Payment Obligation**. Trends in Trade and Supply Chain Finance and SWIFT's Evolving Portfolio, 13 Mayıs 2011.

Collyer, Gary. **Bank Payment Obligation – Now a Reality (Part 1)**. Coastline Solutions, Issue 45, 2012.

Çelik, Adnan ve İsmail Bakan, Mustafa Taşlıyan, Nusret Göksu, Mesut Bilginer, Murat Canitez, Ö. Okan Fettahoğlu, Alaaddin İlker, Güçlü Tümer, C. Gamze Bal. **Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar**. Konya: Adım Matbaacılık, 2003.

Çelik, Ahmet. **Dış Ticarete Yeni Dönem – BPO**. Konya: Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Yayınları, 2014.

Çelik, Kenan ve Cemalettin Kalaycı, Ali Rıza Sandalcılar. **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**. Trabzon: Murathan Yayınevi, 2010.

Çınar, Hakan. **Pratik İthalat İhracat İşlemleri**. İstanbul: ARC Yayınları, 2005.

Çolak, Ömer Faruk. **Finansal Piyasalar ve Para Politikası**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Çolakoglu, Mustafa H. **Dış Ticaret**. Ankara: KOSGEB Yayınları, 1996.

Denge Gazetesi. **Yeni Dönem GAİB’de Anlatıldı**. Gaziantep, 06.06.2014.

Dharmawardene, Parama. **Bank Payment Obligations a New Method To Trade**. Anniversary Convention, 2013.

Dobbing, David. **Bank Payment Obligation**. Singapore Annual LC Survey Conference, 2012.

Doğan, Vahit. **Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif**. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.

Dölek, Ali. **Gümrük Birliği Sonrası Uygulamalı İhracat Bilgileri**. İstanbul: Beta Basım Yayım, 1996.

Dölek, Ali. **Uluslararası Ticaret ve Türkiye Uygulamaları**. İstanbul: Arıkan Yayınevi, 2006.

Eren, Sadun. **100 Soruda Para ve Para Politikası**. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1995.

- Ercan, Fuat. **Para ve Kapitalizm**. İstanbul: Ceylan Yayıncılık, 1997.
- Ergin, Feridun. **Para ve Faiz Teorileri**. İstanbul: Beta Basım Yayınları, 1983.
- Ferguson, Niall. **Paranın Yükselişi**. Çev: Barış Pala, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Galbraith, J.K. **Para Nereden Gelir Nereye Gider**. Çev: Nilgün Himmetoğlu – Belkıs Çorakçı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Ekim 1990.
- Giray, Adil. **Para Miktarı Faiz ve Mali Kurumlar**. Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 1994.
- Güran, Nevzat. **Döviz Kuru Sistemleri ve Ekonomik Denge**. İzmir: Kavram Yayınları, 1987.
- Gürsoy, Yaser. **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**. Ankara: Ekin Kitabevi, 2006.
- Haftacı, Vasfi. **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**. İzmit: Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Yayın No:411, 2011.
- Hiç, Mükerrerem. **Para Teorisi ve Politikası**. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.
- Hinkelman, Edward G. **Uluslararası Ödemeler**. Çev: Berk Kaplaner, İstanbul: Kontent Kitabevi, 2002.
- ICC (International Chamber of Commerce). **Uniform Rules for Bank Payment Obligation**. April, 2013.
- ICC Discussion Paper. **The Bank Payment Obligation: Capital &Accounting Treatment**. Document No: 470/1204, 12 September 2012.
- ICC Türkiye Milli Komitesi. **Banka Ödeme Yükümlülükleri (BPO)**. İstanbul: BPO Semineri Duyuru Belgesi, 12 Mayıs 2014.
- Ildız, Erkan. **Eski Çağ'da Bankacılık ve Bankerlik**. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No:297, 2013.
- Işık, Sayım. **Para Finans ve Kriz**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Işkın, Seyit Ahmet. **Elektronik Bankacılık Hizmetleri ve Denetimi**. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2011 – 8, 2012.
- İGEME. **Uluslararası Bir Ödeme ve Garanti Aracı Olarak Akreditif**. İGEME Yayınları, Mayıs 1997.
- Kalaycıoğlu, Sema. **Esnek Kur Sistemi ve Türkiye Uygulaması**. İstanbul: Fatih Yayınevi, 1983.

Karafakıoğlu, Mehmet. **Uluslararası Pazarlama Yönetimi**. İstanbul: Beta Yayınları, 7. Baskı, Mart 2012.

Karagül, Mehmet ve Berfu İlter. **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**. Ankara: Nobel Yayınları, Ekim 2011.

Karagül, Mehmet ve Cengiz Yılmaz. **Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi**. Ankara: Nobel Yayınları, Ekim 2008.

Kaya, Ferudun. **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.

Kaya, Ferudun. **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması**. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No: 263, 2009.

Kaya, Salih. **Uluslararası Bankacılık Uygulamaları**. Ankara: Seçkin Yayınları, 2003.

Kaymakçı, Oğuz ve Nuri Avcı, Recep Şen. **Uluslararası Ticarete Giriş**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Şubat 2007.

Kemer, Osman Barbaros. **Pratik Dış Ticaret Teknikleri Teori – Uygulama**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2003.

Kostakoğlu, Cengiz. **Banka Kredi Sözleşmeleri ve Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar – Akreditif**. İstanbul: Beta Yayınları, 2006.

Kozlu, Cem M. **Uluslararası Pazarlama İlkeler ve Uygulamalar**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000.

Melemen, Mehmet. **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2012.

Melemen, Mehmet ve Burak Arzova. **Uluslararası Ticaret Alternatif Finansman Teknikleri ve Muhasebeleştirilmesi Ticari Yazışma Örnekleri**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.

Mishkin, Frederic S. **Para Teorisi – Politikası**. Çev.: İlyas Şıklar – Ahmet Çakmak – Suat Yavuz, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 2000.

Morgan, J.P. **Bank Payment Obligation: Financial Instruments to Manage Risk in the Open Account Trade**. International Finance Corporation –IFC Supply.

Müslümov, Alövsat ve Mübariz Hasanov, Cenktan Özyıldırım. **Döviz Kuru Sistemleri ve Türkiye’de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Ekonomiye Etkileri**. İstanbul: Tügiad Ekonomi Ödülleri Kitapları-3, 2003.

Oktar, Suat ve Suat Yavuz. **Avrupa Birliği Euro ve Türkiye**. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 2000.

Orhan, Osman Z. Ve Seyfettin Erdoğan. **Para Politikası**. İstanbul: Avcı Ofset Yayınları, 2005.

Öçal, Tezer ve Faruk Çolak. **Finansal Sistem ve Bankalar**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

Öçal, Tezer ve Faruk Çolak, Selahattin Togay, Kadir Eser. **Para Banka Teori Politika**. Ankara: Gazi Kitabevi, 1997.

Öney, Erden. **Uluslararası Para Sistemi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:448, 1980.

Özalp, Abdurrahman. **Akreditif ve Standby L/C Rezerv Konuları**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2012.

Özalp, Abdurrahman. **BPO (Bank Payment Obligation)**. UCP600, Nisan 2013.

Özalp, Abdurrahman. **Dış Ticarete Yeni Ödeme Yöntemi BPO'nun Kullanılması**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2014.

Özbek, Dilek Saygın. **Uluslararası Para Sistemleri ve Parasal İlişkiler**. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 169, 1981.

Pamuk, Şevket. **Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi**. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Nisan 1999.

Parasız, İlker. **Para Banka ve Finansal Piyasalar**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1992.

Parasız, İlker. **Para Ekonomisi**. Ankara: Doğan Basımevi, 1978.

Paya, M. Merih. **Para Teorisi ve Para Politikası**. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

Paya, M. Merih. **Para Teorisi ve Para Politikası**. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2002.

Savaş, Vural Fuat. **Uluslararası Para Sistemi**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2010.

Senechal, Thierry ve André Casterman. **Bank Payment Obligation**. ICC / A Banking Commission Supply Chain Finance Project, 2014.

Seyidoğlu, Halil. **Uluslararası Finans**. İstanbul: Güzem Yayınları, 2001.

SWIFT. **Supply Chain Finance for Corporates, Managing Risk**. Finance and Processing Efficiency in a Multi-Bank Environment, Webinar, 30 June 2011.

SWIFT Trade and Supply Chain. **Bank Payment Obligation**. Supply Chain Finance For Corporates, High Level Overview, 24 July 2012.

Şahin, Arif. **İhracatta Ödeme Şekilleri**. Ankara: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Yayınları, Eylül 2009.

Şakar, Hakan. **Genel Bankacılık Bilgileri**. İstanbul: Strata Yayınları, 1. Bası, 2000.

Şanlı, Cemal ve Nuray Ekşi. **Uluslararası Ticaret Hukuku**. İstanbul: Arıkan Yayınevi, 2006.

Şişman, Mehmet. **Uluslararası Paranın Ekonomi Politikası ve Kriz**. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2011.

Tarlan, Selim. **Tarihte Bankacılık**. Ankara: Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Başbakanlık Basımevi Yayın No: 283, 1986.

Tarlan, Selim. **Tarihte Para**. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1992.

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi. **100 Soruda Dış Ticaret**. Ankara: İGEME Yayınları, Haziran 2009.

Tekin, Oğuz. **Anadolu'da Paranın Tarihi**. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları, Haziran 2011.

Tomanbay, Mehmet. **Dış Ticaretin Rejimi ve İhracatın Finansmanı**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, 1995.

Töre, Nahit ve Derya Sevinç. **Bankacılar İçin Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 10. Bası, Yayın No: 409, 2004.

Turan, Gül Günver. **Uluslararası Para Sistemi Dünyada ve Bugünü**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1980.

Türk, Banu. **İş Bankası'ndan Dış Ticarete Bir İlk**. Dünya Gazetesi Web Sayfası, www.dunya.com/sirketler/is-bankasindan-dis-ticarete-bir-ilk-219714h.htm , Erişim Tarihi: 01.02.2015.

Türkiye İhracatçılar Meclisi – TİM. **Dış Ticarete Yeni Dönem BPO**. <http://www.tim.org.tr/tr/aktuel-timden-haberler-dis-ticarete-yeni-donem-bpo.html> , Erişim Tarihi:15.05.2015.

Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü. **İhracat**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, Yayın No:18, 2006.

Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü. **İthalat – İhracat**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, Yayın No:84, 2009.

Türkiye İş Bankası – İş’te Kobi. **Türkiye’nin Bankası’ndan Bir İlk Daha: BPO.** <http://www.istekobi.com.tr/kobi-bilgi-merkezi/haberler/turkiye-nin-bankasi-ndan-bir-ilk-daha-bpo-h23790.aspx?hasFlash=true&> , Erişim Tarihi: 15.05.2015.

Uludağ, İlhan. **Uluslararası Para Sorunları.** İstanbul: Cem Ofset Yayınları, 1980.

Urgancı, Hikmet. **Para ve Banka.** Adana: Önder Matbaa Yayınları, 1982.

Utkulu, Utku ve İsmail Aydemir, Ahmet Özken, Mutlu Yılmaz. **Türkiye’de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması.** Ankara: Gazi Kitabevi, Mayıs 2008.

Uzunoglu, Sadi. **Para ve Döviz Piyasaları.** İstanbul: Strata Yayınları, 2000.

Yetim, Sedat. **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri.** Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, 1997.

Yücel, Eyüp Sabri. **Dış Ticaret ve Temel Kavramlar.** TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) Eğitim Semineri Notları, İstanbul: TESMER Yayınları, 2000.

Yüksel, Ali Sait ve Aslı Yüksel, Ülkü Yüksel. **Banka Yönetimi El Kitabı.** İstanbul: Alfa Yayınları, 2002.

Zarakoğlu, Avni. **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi.** Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987.